

317 1/2. T. 52.

SUOMENKIELEN MUOTO-OPPI

TEHNYT

K. HÄMÄLÄINEN

Suomenkielen opettaja Helsingin Alkeisopistossa.

HELSINGISSÄ, 1883.

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa.

TEKIJÄN KUSTANNUKSELLA

SUOMENKIELEN MUOTO-OPPI

TEHNYT

K. HÄMÄLÄINEN

Suomenkielen opettaja Helsingin Alkeisopistossa.

ITER BREVE PER EXEMPLA.

HELSINGISSÄ

TEKIJÄN KUSTANNUKSELLA

1883.

STORIEZKIELEN MUOTO-OPPI

K. W. LINDGREN

HELSINGISSÄ

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa

1883.

ESIPUHE.

*Kun*kin kansan kirjallinen kieli on kirkastunut kuva pitempään aikakausten puhkeielestä, sillä kirjakieli perustuu kansan kieleen, jonka mukana se kehittyy ja muodostuu. Mutta kirjallisuudella itsellään on niin suuri vuorovaikutus kansan kieleen, että se kylläkin saattaa pelastaa oikeat ja kauniit puhetavat ja sanojen muodot ja ainakin johonkin määrään estää vääriä ja rumia muotoja kieleen perehtymästä. Senpää vuoksi onkin, joka hetki vaihtelevan ja kehittyvän puhekielen rinnalla, järjestetty ja vakaantunut kirjakieli niin tärkeää ja välttämätöntä, ja kieleltään puhdas ja oikea kirjallisuus niin arvoisa aines kielen kehityksessä.

Tämän kieliopin pääasiallinen tarkoitus on nykyisen kirjakielimme muoto-opin esittäminen, lyhyesti vaan lukuun ottamalla vanhan runokielemme tärkeimmät, nykyisestä suorasanaaisesta kirjakiielestä poikkeavat, muoto-opilliset seikat. Nekin tässä teoksessa esiytyvät muodot, jotka ensi katseessa ehkä tuntuvat oudoilta tai omituisilta, kuullee kylläkin usein kansan kielessä, ja ne ovat alinomaa tavattavissa vanhassa runoudessamme.

Vaikka tähän saakka on ilmestynyt parikymmentä lajia suomenkielen kielioppeja, on kuitenkin viime aikoihin asti tällä alalla tuntuva puute Suomalaisten kesken ja suomalaisissa kouluissa vallinnut. Syy on kai siinä, että tähän asti ilmautuneista kieliopeista melkein kaikki ovat olleet ruotsin- tai muunkielisiä ja

ani harva vaan suomenkielinen. Jos joku noista kieliopista onkin suomeksi toimitettu, on se tapahtunut useimmiten liian lyhyessä muodossa, vaikka kieltä ennestään käytännöllisesti osaavalle päin vastoin laava esitystapa on paljon soveliaampi kuin sille, joka kieltä vasta opetteleikse.

Apukeinoina tämän kirjan teossa olen käyttänyt R. Beckerin, F. Collanin, G. E. Eurénin, A. Genetzin y. m. kielioppeja. Nominien johto perustuu pääasiallisesti A. Ahlqvistin „Suomen kielen rakennukseen“. Paitsi sitä ovat viime mainitun ennen yliopistossa pitämät luennot olleet perustuksena verbien johto-opissa.

Vieraskielisten sanain taivutuksessa ei ole vielä saavutettu mitään vakavuutta, ja parhaammatkin kielemme tuntijat menettelevät tässä asiassa mikä milläkin tavalla. Koetteeksi on tähän lyhyesti asetettu muutamia sääntöjä, aina sen mukaan, mikä tällä alalla vallitsevasta taivutustavasta tai ehdotuksista on tuntunut kielemme parhaiten soveltuvan. Melkoisena apuna tässä on ollut K. Jaakkolan äsken ilmestynyt kirjanen „Vieraskielisten Sanojen ja Nimien kirjoittamisesta Suomenkielessä“. Asian vielä ollessa varsin ristiriitaisella kannalla, en saata toivoakaan, että ehdottamani vieraskielisten sanain taivutustapa voittaisi lähimaillekaan kaikkien hyväksymistä. Koska tämä osasto on aivan erityisenä osana kirjan lopussa, enpä luule siitä kellekään mitään häiriötä olevan, vaan ehkäpä usealle hyötyäkin. Kaikessa tapauksessa saattaa se lukijansa mahdollisesti ajattelemaan näitä asioita, ja siten viimein eikä välillisesti vaikuttaa vakavuutta tässäkin seikassa.

Ne kansanrunouden teokset, joihin tässä kirjassa on viitattu, ovat seuraavat:

Kalevala, toinen helppohintainen painos, painettu Helsingissä v. 1877.

Suomen kansan muinaisia loitsurunoja, Helsingissä v. 1880.

Kanteletar, toinen painos, Helsingissä v. 1864.

Suomen kansan satuja ja tarinoita, I osa, toinen painos, Helsingissä v. 1871; II osa, toinen painos, Helsingissä v. 1873; III osa, toinen painos, Helsingissä v. 1876; IV osa, Helsingissä v. 1866.

Suomen kansan sananlaskuja, Helsingissä v. 1842.

Suomen kansan Arvoituksia, toinen painos, Helsingissä v. 1851.

Korhosen runot, Helsingissä v. 1848.

Mitä tämän kirjan käyttämiseen tulee, niin on se etupäässä aijottu niille, jotka jo ennalta tuntevat yleiset kieliopilliset nimet ja niiden merkityksen. Esimerkkien ja taivutuskäänteiden runsaus telmee kuitenkin kirjani käyttämisen mahdolliseksi sillekin, joka on vähemmän perehtynyt kielioopin nimistöön. Laveanlaisella esitystavalla on koetettu saada säännöt niin helpoiksi, että ne heti saattaisi kukin ymmärtää ja omin sanoin kertoa. Tännöisen esitystavan olen koulussakin huomannut äidinkielen opetukselle edullisemmaksi kuin lyhyeen muotoon puettujen sääntöjen ulkouluettamisen. Se herättää halua oman kielen oppimiseen ja kehittää oppilaan omaa ajatuskykyä. Muutamat paikat, esim. partitiivin yksikön ja monikon taulu § 61, ovatkin aijotut vaan sanakirjan tapaan käytettäväksi. Jos joku opettaja aikoisi tätä kirjaa lyseoissa käyttää, sopisi mielestäni I:sellä luokalla luettaa taivutuskäänteitä ulkou; II:sellä luokalla pääasiat äänneoppista; III:nella ja IV:nella luokalla luettaisiin säännöllisesti koko äänne- ja taivutusoppi; V:nella luokalla, jossa jo Kalevalan lukeminen alkaa, sopisi luettaa vanhan runokielen osasto, ja pääasiat, ehkäpä vaan läpiluokemalla, sanojen synnystä. Sanojen syntyoppi nim. vaatii jo kehittyneempää oppikantaa ja sen vuoksi siihen koulussa ei tarvitsisi liian suurta painoa panna. Sitä vastoin on äänneoppi, johon koko kielioopin muu osa perustuu, hyvin tarkkaan ja huolellisesti luettava.

Kaikki inhimillinen kyky ja taito on vaillinaista. Niinpä tälläkin kirjalla on varmaan suuret puutteensa, jotka vasta suurempi kokemus ja karttuva tutkimus on tämän kaltaisista teoksista

poistava. Mutta koska olen luullut tästäkin kirjasta, kaikkein puutteinensa, suomenkieltä harrastaville jotakin hyvää heruvan, en ole epäillyt sitä julkisuuteen lähettäessäni, luottaen siihen, että lukijat kyllä muistavat, että edistystä on tälläkin työllä tarkoitettu.

Helsingissä, toukokuulla v. 1883.

K. Hämäläinen.

Sisällys.

	Siv.
I. Äänne-oppi	1—22.
II. Taivutusoppi:	
1) Nomininit	23—64.
2) Verbit	64—102.
3) Partikkelit	103—108.
III. Sanojen synty:	
1) Nominien synty.	109—124.
2) Verbien synty	124—132.
IV. Liitteitä:	
1) Suomen vanha runokieli	133—138.
2) Vieraskielisten sanain taivutus	138—141.
—————	
Aakkosellinen sisällysluettelo.	142—144.

Lyhennyksiä.

Arv. = Arvoituksia.

k. = katso.

Kal. = Kalevala.

Kant. = Kanteletar.

l. = eli.

Loitsur. = Loitsurunot.

Sad. = Sadut.

Sananl. = Sananlaskut.

siv. tai s. = sivu.

vart. tai v. = vartalo.

vert. = vertaa.

Lisättäviä.

§ 108, muistutukseen: *pi*-päätetä käytetään myöskin apuverbin yks. 3:nnessa persoonassa: *onpi*.

Aakkoselliseen luetteloon:

aja-päätteiset verbit, k. siv. 81.

hta- " " k. " 129.

-ksi, *-ksele*, *-ksentele*, *-skele*, *-skentele*, johtopäätteitä, k. s. 131.

-ro, johtopäätte, k. s. 121.

Oikaistavia.

Siv.	riv.	seisoo:	pitää olla:
14	21 ylh.	<i>sano'a'</i>	<i>sanoa'</i>
28	11 alh.	partitiivistä	partitiivista
36	14 ylh.	attribuutiksi	attribuutiksi
54	15 alh.	<i>tavuen</i>	<i>tavujen</i>
64	1 "	§ 183	§ 185
65	7 ylh.	Koncessiivi	Koncessiivi eli potentiaali
"	9 "	Konditionaali eli potentiaali, joka	Konditionaali, joka
131	12 alh.	<i>kse</i> ja <i>ele</i>	<i>ksi</i> ja <i>ele</i>

ÄÄNNEOPPI.

A. Kirjaimet.

1) Kirjainten nimet.

§ 1. Suomenkielessä on seuraavat 21 eri kirjainta: *a, d, e, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, v, y, ä, ö*. Paitsi näillä kirjaimilla osoitettuja äänteitä on vielä aspirationi.

Muist. 1. *G n:n* jälessä muodostaa suomalaisissa sanoissa vahvan nenä-äänien, esim. *langan, kaupungin*. Heikkona ilmestyy nenä-ääni *k:n* seurauksessa *n:ää*, esim. *lanka, kaupunki*.

Muist. 2. Aspirationi on jäännös kadonneesta konsonantista (*h, t, k*), ja kuuluu vaan vahvemmalta hengähdykseltä sanan lopussa. Kirjakielissä se joko kovenee seuraavaksi konsonantiksi, esim. (*tule'-pas:*) *tuleppas*, tai käytetään kieliopeissa muutamain muoto-opillisten muutosten selittämiseksi, jolloin se merkitään kirjaimen yläreunaan asetetulla pilkulla; esim. *vene', sydä', tule'*.

Muist. 3. *D* äännettä käytetään suomenkielessä varsinaisesti vaan kirjakielissä. Kansan kielessä se joko jää aivan pois tai vaihtuu äänneisiin *l, r, h, v, j*; esim. *mato*, kirjakielissä: *madon*, kansan kielessä: *maon, malon, maron, maron*; *joudu: jowu; saadaan: saahaan; kuolleiden: kuolleihen; riidan: riijan*.

Muist. 4. Vieraskielisissä sanoissa, varsinkin nimissä, tavataan kirjaimet: *b, c, f, q, x, z*.

2) Kirjainten jako.

§ 2. Kirjaimet jaetaan:

ensiksi

a) vokaaleihin: *a, e, i, o, u, y, ä, ö*.

b) konsonantteihin: *d, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, t, v*.

toiseksi
koviin, pehmeihin, keveihin.

Vokaaleista ovat:	Konsonanteista ovat:
a) kovia: <i>a, o, u</i>	<i>k, p, t</i>
b) pehmeitä: <i>ä, ö, y</i>	<i>d, g, j, v</i>
c) keveitä: <i>e, i</i>	<i>h, l, m, n, r, s.</i>

Paitsi sitä jaetaan konsonantit ääntämispaikan suhteen:

- kurkkuaäniin *k, g, j, h*.
- huuliaäniin *p, (b), m, v, (f)*.
- kieliääniin *d, t, l, n, r, s*.

§ 3. Vokaalit ovat suomenkielessä joko lyhyitä („yksinkertaisia“) tai pitkiä („kaksinkertaisia“). Lyhyinä ne merkitään yhdellä kirjaimella, esim. *vara, tule, vati*; pitkinä kahdella samanlaisella, s. o. kaksinkertaisella kirjaimella, esim. *vaaraa, tuulee, vaatii*.

3) Diftongit.

§ 4. Kun kaksi eri vokaalia äännetään yhdellä äänähdyksellä, niin syntyy diftongi eli kaksoisääni. Diftongit jaetaan kahteen lajiin:

- Jälkimmäisiin: *uo, yö, ie*, joissa jälkimmäinen ääni on vahvempi; esim. *suo, työ, tie*.
- Esiäänisiin, joissa edellinen ääni on vahvempi; nämät jakautuvat viimeisen vokaalinsa mukaan kolmeen eri lajiin:

- Ne, joissa viimeisenä vokaalina on *u*; ne ovat: *au, ou, eu, iu*; esim. *aura, ouru, seula, kiulu*.
- Ne, joissa viimeinen vokaali on *y*; ne ovat: *ey, äy, öy*; esim. *leyhkeä, tekeytyy, käyrä, pöytä*.
- Ne, joissa viimeinen vokaali on *i*; ne ovat: *ai, oi, ui, äi, öi, yi, ei*; esim. *sunnuntai, voima, tuima, äiti, kantai, myi, vei*.

§ 5. Kaikista näistä diftongeista tavataan ainoastaan ne, joitten jälkimmäinen vokaali on *i*, muualla kuin sanan ensimmäisessä tavuussa. Jos siis kaksi vokaalia, joista jälkimmäinen ei ole *i*, ilmestyy vierekkäin muualla, kuin ensi tavuussa, lausutaan kumpikin erikseen; esim. *vuori-en, kaipa-us*,

tuska-u-tui, valke-u-deksi; kuitenkin saattaa *u* ja *y* myöskin pitemällä sanassa yhtyä edellisen vokaalin kanssa diftongiksi, esim. *tunkeutuu, tuskautui, tekeytyy, valkeueksi* (vert. Loitsr. siv. 193).

§ 6. Laajuudeltaan ovat diftongit pitkiä. Lyhyitä ovat ainoastaan ne *i*-päätteiset diftongit, jotka syntyvät yhdestä vartalon vokaalista ja päätteestä *i*stä; niinpä ovat:

oi ja *ai* pitkiä sanoissa *talkoita* (*talkoo-ita*), *rukoilla, hakkailla* (supistuneet muodoista *rukoella, hakkaella*), *vapaita* (*vapaa-ita*), *soissa* (*suo-issa*), *vakaissa* (*vakaa-issa*); mutta *oi* lyhyt sanoissa *kannoin* (*kanta-in*), *vaoissa* (*vaaka-issa*).

ui ja *yi* pitkät sanoissa *hapuilla* (supist. muodosta *hapuella*), *ostettu*n (mon. genet. *ostettu-ten*), *poikuilla* (*poikue-illa*), *herttuilla* (*herttua-illa*), *pyissä* (*pyy-issä*); lyhyet sanoissa *pavuilla* (*papu-illa*), *ostetu*n (mon. instrukt. *ostettu-in*), *kylvyissä* (*kylpy-issä*).

ei pitkä sanoissa *kipeillä* (*kipeä-illä*), *vein* (*vie-in*), *kulkeissa* (*kulke-tessa*); mutta lyhyt sanoissa *napeissa* (*nappi-issa*), *katselisin* (*katsela-isin*).

B. Tavuut, sanaosat ja korko.

1) Tavuut.

§ 7. Tavuut jaetaan: pitkiin, lyhyihin, avonaisiin ja suljettuihin.

a) Pitkiä ovat ne tavuut, joissa on kaksinkertainen (pitkä) vokaali tai diftongi; esim. *vuoroon, tuulee, suodaan, vai-pui, koit-taa*.

b) Lyhyitä ovat ne tavuut, joissa on vaan yksi vokaali; esim. *sa-ne-le-vat, ta-pa-na, ri-vi-hin*.

Muist. 1. Asemaltaan („positio“) pitkiä ovat myös sellaiset yksivokaaliset tavuut, joissa vokaalia seuraa kaksi tai useampi konsonantti; esim. *myrs-ky, kolk-ko, murk-ka, ta-lolla katso-masta*.

Muist. 2. *K:n, p:n* ja *t:n* pehmenemisessä ovat lyhytdiftongiset tavuut lyhyitä; siis *vaaka*: *vaoissa* (mutta *vakaa*: *vakaissa*).

c) Avonaisia ovat vokaalilla päättyvät tavuut; esim. *sa-ne-le-vi, tu-pa-si, tuulee, kaa-taa*.

d) Suljettuita ovat konsonantilla tai aspirationilla päättyvät tavuut; esim. *kan-not, vir-ras-saan, teh-dä'*.

§ 8. Vokaalien välissä oleva konsonantti kuuluu siihen tavuuseen, jossa jälkimmäinen vokaali on; esim. *lu-kea, suo-ta-va-na, a-no-vi*. Kahdesta konsonantista kuuluu edellinen edelliseen, jälkimmäinen jälkimmäiseen tavuuseen; esim. *anop-pia, rah-vas-ta, lap-suu-des-sa*. Kolmen konsonantin yhteen sattuessa kuuluu kaksi edelliseen ja yksi jälkimmäiseen tavuuseen; esim. *kolk-kous, myrs-kyinen*. Jos kaksi erilaista vokaalia on vierekkäin, jaetaan ne eri tavuille, jolleivät ne muodosta mitä diftongia tahansa ensimmäisessä tavuussa tai *i*-päätteistä diftongia muissa tavuissa; (vertaa § 5). Kaksi samanlaista vokaalia kuuluu aina samaan tavuuseen, jollei apostroofi niitä erota, jolloin niitten jakautuessa eri riville apostroofi jää aivan pois; esim. *ky'yn, ky-yn, sano'os, sano-os*.

Liittosanat jaetaan liitto-osien mukaan; esim. *ett-ei, vaikk-ei, nahka-antura*.

2) Sanojen vartalo, päätte ja juuri.

§ 9. Suomenkielen sanoissa on kaksi osaa: vartalo ja päätte. Vartalo on sanan pysyväinen osa, jonka loppuun päätteet liitetään; sen eteen ei aseteta mitään taivutusliitteitä; esim. sanoissa: *kutsuisivat, aurinkona, luulemme* ovat *kutsu, aurinko, luule* vartaloina, *vat, na, mme* päätteitä.

§ 10. Kaikki vartalot päättyvät suomenkielessä vokaalilla. Vartalon viimeistä vokaalia sanotaan sidevokaaliksi, ja sidevokaalin edessä olevaa konsonanttia sidekonsonantiksi. Sidekonsonantti ja sidevokaali muodostavat yhdessä sidetavuun. Siis vartaloissa *kutsu, aurinko, luule*, ovat viimeiset *u, o, e* sidevokaaleja, edessä olevat *s, k, l* sidekonsonantteja, tavut *su, ko, le* sidetavuita.

Muist. 1. II:sen luokan supistuvaisilla ja *ia-* ja *ua-*päätteisillä nominilla ei ole sidekonsonanttia; esim. *korkea, ainoa, asia, herttua*.

Muist. 2. Paraiten löytää nominien vartalon supistumattomasta essiivistä, heittämällä pois päätteet *na, nä*; esim. *isättömänä, vierahana, minuna*, vart. *isättömä, vieraha, minu*. Verbin vartalon saapi helpoimmin aktiivin part. presens-ajasta, heittämällä pois päätteet *va, vä*; esim. *aterioitseva, aterioiva, vastaava, kokoava, kokoava*, vart. *aterioitse, aterioi, vastaa, kokoo, kokoa*.

§ 11. Paitsi vartaloa ja päätettä on sanoissa vielä huomattava niitten juuri, s. o. sanan alkuperäinen lyhin osa, josta toisia sanoja yhdistämällä tai johtamalla laitetaan. Var-

talo eroaa juuresta siten, että jälkimmäinen on se sanan osa, josta ei enää voi erottaa mitään lisäyksiä, ei taivutus- eikä johtopäätteitä; esim. sanoissa *rahallisella*, *sanelemaan* ovat *lla* ja *maan* päätteitä, *rahallise* ja *sanele* vartaloita, *raha* ja *sano* juuria.

3) Korko.

§ 12. Korko on äänen korottaminen jossakin sanassa tai tavuussa. Senpä vuoksi se onkin kahdenlainen:

a) Sanakorko, s. o. äänen korottaminen jossakin sanassa, jolla tahdotaan osoittaa olevan suuremman painon, kuin muilla lauseen sanoilla; esim. mitä mies lupaa, sen mies pitää.

b) Tavuukorko, s. o. äänen korottaminen sanan joissakuissa tavuissa, jotka lausutaan kovemmin kuin muut tavuut; esim. *tóivo*, *ómena*, *kúule*, *kómpastúivat*. Yksitavuisilla sanoilla ei siis voi olla tavuukorkoa.

§ 13. Tavuukorko on suomenkielessä kahdenlainen: *pääkorko* (*tonicus*), jonka merkki on: ´, ja *sivukorko* (*euphonicus*), jonka merkki on: ` . Pääkorko on aina kaksi- ja monitavuisen sanan ensimmäisellä tavuulla, sen vuoksi ettei suomenkieli aseta vartaloon mitään alkulisiä, vaan sanan ensi tavuu on sen juuri eli päätavuu, joka sentähden myös aina pitää pääkoron. Koska siis ensimmäisellä tavuulla aina on pääkorko, ja koska kaksi korollista tavuuta ei voi olla vierekkäin, on sivukorko 3:nnella, 5:nnellä, 7:nnellä tavuulla j. n. e., mutta saattaa viisi- tai useampitavuisessa sanassa olla myös 4:nnellä, 6:nnellä j. n. e., varsinkin jos kolmas tavuu päättyy yhdellä vokaalilla.

§ 14. Koska ääni suomenkielen sanoissa aina hiljenee loppuun päin, lakatakseen viimein kokonaan, niin viimeisellä tavuulla ei koskaan voi olla korkoa. Sanan toisella tavuulla ei myöskään voi olla korkoa, koska ensimmäinen tavuu aina saa pääkoron ja kaksi korollista tavuuta, niinkuin sanottu, ei voi olla vierekkäin. Tästä siis seuraa, että kaksi- ja kolmitavuisissa sanoissa ainoastaan 1:nen tavuu on korollinen, 2:nen ja 3:mas korottomat; nelitavuisissa sanoissa 1:nen tavuu saa pääkoron, 3:mas sivukoron, 2:nen ja 4:jäs ovat korottomia; viisitavuisissa: 1:nen saa pääkoron, 3:mas sivukoron, vaan jos 3:mas tavuu päättyy yhdellä vokaalilla, siir-

tyy sivukorko tavallisesti 4:nnelle tavuulle; kuusitavui-
sissa: 1:nen saa pääkoron, 3:mas ja 5:des, tai ainoastaan 4:jäs
sivukoron; seitsentavuisissa: 1:nen pääkoron, 3:mas ja 5:des,
tai 4:jäs ja 6:des, sivukoron; kahdeksantavuisissa: 1:nen
pääkoron, 3:mas, 5:des ja 7:mäs, tai 4:jäs ja 6:des, sivukoron,
niinkuin sauraavat esimerkit osoittavat.

1:tavuiset eivät saa tavuukorkoa: *me, luo, ne.*

2:tavuiset: 1:nen tavuu korollinen: *öpin.*

3:tavuiset: 1:nen tavuu korollinen: *öppivat.*

4:tavuiset: 1:nen ja 3:mas tav. korolliset: *öppinevat.*

5:tavuiset: 1:nen ja 3:mas, tai 1:nen ja 4:jäs tav. korolliset: *öpettäis-
sansa, öpettamätön.*

6:tavuiset: 1:nen, 3:mas ja 5:des, tai 1:nen ja 4:jäs korolliset: *öppimät-
tomällä, öpettamättöman.*

7:tavuiset: 1:nen, 3:mas ja 5:des, tai 1:nen, 4:jäs ja 6:des korolliset:
öppimättömyudessa, öpettamättömällä.

8:tavuiset: 1:nen, 3:mas, 5:des ja 7:mäs, tai 1:nen, 4:jäs ja 6:des korol-
liset: *öppimättömydessänsä, ävuttömydessänsäkin, j. n. e.*

§ 15. Liittosanat noudattavat eri liitto-osissansa yllä-
mainittuja sääntöjä, sillä poikkeuksella vaan, että ainoastaan
ensimmäinen liitto-osa saapi pääkoron, vaikkapa se olisikin
vaan yksitavuinen sana, mutta seuraavain liitto-osain pää-
korot muuttuvat sivukoroiksi; esim. *kirkkoväki, kansakoulu, työ-
miehet, maantie.*

Muist. Yllämainitusta saatamme siis tavuukorolle johtaa seuraavat
säännöt:

a) Pääkorko on aina ja ainoastaan 1:sellä tavuulla.

b) 2:nen ja viimeinen tavuu ovat aina korottomat.

c) Sivukorko on viisi- ja useampitavuisissa sanoissa 3:nnellä, 5:nnellä,
7:nnellä tavuulla j. n. e., vaan jos 3:mas tavuu päättyy yhdellä vokaalilla,
siirtyy sivukorko 4:nnelle, 6:nnelle tavuulle j. n. e.

d) Liittosanoissa saapi ainoastaan ensimmäinen sana pääkoron, muut
sanat sivukoron.

C. Kirjainten muuttuminen ja katoaminen.

§ 16. Vartalossa ovat tavallisesti ainoastaan sidetavuun
kirjaimet muuttuvaisia, esim. *kiv-issä (kive-issä), luen (luke-n).*

Joskus ulottuvat muutokset kuitenkin sidetavuun edessä
oleviin tavuihin; esim. *kaksi (vart. kahte), tytär (vart. tyttäre),
lakannut (vart. lakkata).*

§ 17. Vartaloon liitettävät päätteet ovat myöskin muutoksen alaisia, vaan vartalomuutokset ovat aina ensin muodostettavat, ja sitten vasta päätemuutokset tehtävät; esim. *tule-nut (tul-nut)*: tullut; *pese-nyt (pes-nyt)*: pessyt.

I. Vokaalit.

1) Vokaalisointu.

§ 18. Kovat vokaalit *a, o, u* eivät koskaan saata yksinkertaisessa sanassa olla yhdessä pehmeitten *ä:n, ö:n, y:n* kanssa; keveät *e, i* voivat olla kovien kanssa, vaan mieluummin yhtyvät pehmeihin; esim. *tulevat, väheneminen, asia*. Jos siis vartalossa on ainoastaan keveitä, eikä ollenkaan kovia vokaaleja, niin käytetään tavallisesti vaan pehmeitä päätteitä; esim. *lie-nevät, mere-ssä*, mutta myös *mer-ta (mertä)*. Tätä vokaalien ominaisuutta sanotaan vokaalisoinnuksi.

Muist. 1. Vokaalisoinnun vuoksi on kaikilla kovavokaalisilla päätteillä ja liitesanoilla vastaava pehmeävokaalinen muotonsa: *ssa =ssä, taan =tään, han =hän, ko =kö, ka =kä* y. m.; esim. *talossa, vedessä; sanotaan, lähdetään; onhan, eihän; onko, enkö; kuka, mikä*.

Muist. 2. Vieraista kielistä lainatuissa sanoissa ja liitosanoissa saattaa olla sekä kovia että pehmeitä vokaaleja, ei kuitenkaan liiton eri osissa, joista kukin seuraa vokaalisoinnun lakeja; esim. *kuvernööri, ruohokenttä, tuulimylly, tällainen, tämänlainen, jolleivät*.

2) Diftongien ja pitkien vokaalien muuttuminen *i:n* edessä.

§ 19. Kaksinkertaisista vokaaleista katoa toinen, ja jällelle jäänyt muodostuu *i:n* kanssa pitkäksi diftongiksi; esim. *puissa (puu-issa), sain (saa-in), vakaissa (vaka-issa), saisin (saa-isin)*.

§ 20. Jälkiääniset diftongit heittävät edellisen vokaalin pois, jolloin jälkimmäinen vokaali muodostuu *i:n* kanssa pitkäksi diftongiksi, esim. *soissa (suo-issa), soin (suo-in); töissä (työ-issä), löin (lyö-in); vein (vie-in), teillä (tie-illä), söisin (syö-isin)*.

§ 21. *I*-päätteisistä diftongeista katoa *i*, ja edellinen vokaali muodostuu seuraavan *i:n* kanssa diftongiksi, joten vartalon entinen diftongi ilmestyy jälleen; esim. imperf. *ui*

(*ui-i*); *uisin* (*ui-isin*); imperf. *haravoin* (*haravoi-in*); mon. *sumnuntaissa* (*sumnuntai-issa*).

Muist. *U-* ja *y-*päätteisiä diftongeja ei koskaan ole sidetavuussa. Tästä poikkeaa sana *käyn*, jossa *y* sekä *i:n* että myös muittenkin vokaalien edessä muuttuu *v*:ksi; esim. *kävin* (*käy-in*), *kävisin* (*käy-isin*), *kävelen* (*käy-elen*), *kävijä*, *käväisen*.

3) Yksinkertaisten (lyhyiden) vokaalien muutokset.

§ 22. Yksinkertaisista vokaaleista ovat *a*, *ä*, *e*, *i* sidevokaaleina muuttuvaisia, *o*, *ö*, *u*, *y* muuttumattomia.

A, Ä.

§ 23. *A* ja *ä* saattavat 1) kadota; 2) muuttua *a* *o*:ksi, *ä* *ö*:ksi; 3) muuttua *e*:ksi; 4) muuttua *i*:ksi.

Monikon *i:n* ja imperfektin *i:n* edessä tapahtuvat *a:n* ja *ä:n* kanssa seuraavat muutokset:

I. Kaksitavuisissa vartaloissa:

1) *a* katoa, jos sanan ensimmäisenä vokaalina on *o* tai *u*; esim. *korva-issa*: *korvissa*; *osta-in*: *ostin*; *sulka-ina*: *sullina*; *otta-i*: *otti*; *kuva*: *kuivissa*.

Poikkeus. Sanoissa *suola* ja *puola* muuttuu *a* *o*:ksi, esim. *suoloissa*, *puoloissa*, erotukseksi *suoli* ja *puoli* sanojen monikkomuodoista: *suolissa*, *puolissa*.

2) *a* muuttuu *o*:ksi, jos *a*, *e* tai *i* on ensimmäisenä vokaalina sanassa; esim. *kala-issa*: *kaloissa*; *peura-ina*: *peuroina*; *liuska*: *liuskoina*; *laula-in*: *lauloin*; *viha*: *vihoissaan*.

Poikkeus 1. *Saada* ja *naida* verbein nominimuodot päätteillä *ma*, *ja*, *va*, heittävät aina *a:n* pois; esim. *saama-issa*: *saamissa*, *saaja-issa*: *saajissa*, *saava-illa*: *saavilla*.

Poikkeus 2. Useat kaksitavuiset verbit, joitten sidekonsonanttina on *t* ja sanan ensimmäisenä vokaalina *a*, ja näitten välillä useampi äänne, sekä heittävät *a:n* pois että muuttavat sen *o*:ksi; esim. *ahtoi*, *ahti*; *auttoi*, *autti*; *haastoi*, *haasti*; *haistoi*, *haisti*; *kastoi*, *kasti*; *kaatoi*, *kaasi*; *karttoi*, *kartti*; *kaartoi*, *kaarsi*; *laittoi*, *laitti*; *maittoi*, *maitti*; *malltoi*, *mallti*; (*naittoi*), *naitti*; *paistoi*, *paisti*; *raastoi*, *raasti*; *saartoi*, *saarsi*; *saattoi*, *saatti*; *taittoi*, *taitti*; *vaihtoi*, (*vaihti*); *taiisi* (*taitoi*?). Sitä vastoin kantaa, *antaa*, *sataa*, *mataa* y. m. ainoastaan *kantoi*, *antoi*, *satoi*, *matoi* (Kal. 16: 374).

3) *ä* katoa aina; esim. *päivä-issä*: *päivissä*, *seinä-illä*: *seinillä*, *heittä-in* (*heitt-in*): *heitin*.

II. Monitavuisissa vartaloissa.

a) *a* ja *ä* katoovat:

1) Monitavuisten verbien vartalosta imperfektin *i:n* edestä; esim. *anasta-in: anastin, peljättä-in (peljätt-in): peljätin, anastetta-in: anastettiin.*

2) Komparatiivien, superlatiivien ja karitiivadjektiivien sidetavuusta, monikon *i:n* edestä; esim. *matalampa-ina: matalampina, matalimpa-ina: matalimpina, rahattoma-ina: rahattomina, väkevämpä-inä: väkevämpinä, väkevimpä-inä: väkevimpinä, isättö-mä-inä: isättöminä.*

3) *ma, mä* päätteellä johdetuista ja kaikista *va-, vä-, sa-, sä-*päätteisistä vartaloista; esim. *sanoma-issa: sanomissa, kuolema, isintimä, tuleva, orava, otava, kirjava, kuuluisa, mieluisa, muutama, mokoma, hupaisa.* Sanassa *harava* sekä katoa että muuttuu *o:ksi*.

4) Jos *h, e* tai *o* on sidevokaalin edessä; esim. *viera-ha-issa: vierahissa, korea-issa: koreissa, ainoa-issa: ainoissa; rakas (v. rakkaha), seiväs (v. seipähä), sileä, kipeä.*

Muist. Murteittain muuttuu *e i:ksi*, jolloin *a* ja *ä* muuttuvat *o:ksi* ja *ö:ksi*; esim. *siliä, kipiä: siliöitä, kipiöitä* (k. b, 2, *asia*). Muutamat kirjailijat menettelevät samoin *e:nkin* ollessa edessä: *sileöitä, kipeöitä.*

b) *a* muuttuu *o:ksi* ja *ä ö:ksi* monikon *i:n* edessä:

1) Jos *a:n* ja *ä:n* edessä on kaksi muuta konsonanttia kuin *mp*; esim. *laulanta-issa: laulannoissa; kutsunta, harakka, punakka, leiviskä.*

Poikkeus. *Isäntä* ja *emäntä* heittävät *ä:n* pois; esim. *isäntä-inä: isäntinä; emäntä-ille: emännille.*

2) Jos edellisessä tavuussa on *i*; esim. *asia-issa: asioissa, pappila-issa: pappiloissa, tekijä-itä: tekijöitä; viheriä, viriä, ateria.*

c) *a* ja *ä* sekä katoovat että muuttuvat, *a o:ksi* ja *ä ö:ksi*, monikon *i:n* edessä:

1) Jos *u* on sidevokaalin edessä, esim. *herttua-illa: herttuilla ja herttuolla, tanhua-ita: tanhuoita ja tanhuita.*

2) Jos *j, m, l, n, r* (jamalanara *) ainoina konsonanteina ovat sidevokaalin edessä (eikä edellisessä tavuussa ole *i:tä*);

* Merkityksetön muistosana.

esim. **ja:** *pihlajoilla, pihlajilla; apaja, kataja, veräjä, näyttäjä; ma:* *kuutamoina, kuutamilla; valkama, vasama, ikämä; la:* *kamaloita, kamalia; jumala, kukkula, matala, manala, humala, kypälä; na:* *omenoita, omenia; ruutana, etana, kipuna, talkkuna, orpana; ra:* *katkeroita, katkeria; ympyröitä, ympyriä, nystyrä, kiverä, antura.*

Muist. *A* muuttuu aina *o:*ksi sanoissa: *pakana, perhana, tavara.* — Nelitavuisissa *la*-päätteisissä näyttää *a* aina muuttuvan *o:*ksi; esim. *ravintola, Kalevala, Pimentola: ravintoloita j. n. e.* — Päätteissä *na* ja *ra* *a* mieluummin muuttuu *o:*ksi; *ä* katoaa yhtä mielellään kaikissa näissä päätteissä.

§ 24. *a* ja *ä* muuttuvat *e:*ksi

1) Kaksitavuisissa vartaloissa komparatiivin päätteen *mpi:n* edessä; esim. *kova-mpi: kovempi, pyhä-mpi: pyhempi; soma, kylmä, paha, vahva, laiha.*

2) Passiivin merkin *ta(tta):n* edessä, sekä kaksi- että monitavuisissa vartaloissa; esim. *laula-taan: lauletaan, laula-ttiin: laulettiin, istutta-taan (istutte-taan): istutetaan, välttä-tään (välttet-tään): vältetään.*

Poikkeus. Supistuvaiset verbit heittävät sidevokaalinsa *ta (tta):n* edestä pois; esim. vart. *lupa(t)a (lupata-taan, lupat-taan): luvataan.*

§ 25. Komparatiivia muodostavassa vartalotavuussa *mpa*-ssa muuttuvat *a* ja *ä* yksikön nominatiivissä *i:*ksi; esim. *kovempa: kovempi, pyhempä: pyhempi, matalampa: matalampi, ikävämpä: ikävämpi.*

§ 26. *a* ja *ä* katoovat superlatiivin *in (impa, impä)* edestä; esim. *kova-impä-na: kovimpana, pyhä-impä-nä: pyhimpänä; matalimpana, katkerimpana, korkea-impä-na: korkeimpana.*

§ 27. *a* ja *ä* katoovat aina superlatiivien ja karitiiviadjektiivien yksikön nominatiivista; esim. *kovimpa (kovimp, kovim): kovin, pyhimpä (pyhimp, pyhim): pyhin, auttamattoma (auttamattom, auttamatom): auttamaton, isättömä: isätön.*

Muist. Yksikön partitiivi-päätteen *ta:n*, monikon genetiivi-päätteen *ten*, ja yks. essiivin päätteen *na:n* edestä saattavat superlatiivit ja karitiiviadjektiivit heittää *a:n* ja *ä:n* pois, ja siten saada lyhemmänkin muodon; esim. *kovimpa-ta: kovimpaa*, tavallisesti *kovinta (kovimp-ta, kovim-ta), onnettomä-ta: onnettomaa*, tavallisesti *onnetonta (onnettomä-ta, onnettom-ta), kovinten (kovimpa-ten, kovimp-ten, kovim-ten), kovimpana*, vaan myös *kovinna (kovimpa-na, kovimp-na, kovim-na)*, samoin *onnettomana* ja *onnettonna*. — Ei ainakaan vanhemmassa runokielessä missään ole sellaisia partitiivimuotoja kuin *kovimpata, kovimpaa, onnettomaa*, vaan aina *kovinta, onnetonta*.

I.

§ 28. *I*, sidevokaalina ollen, katoo toisen *i:n* edestä; esim. monik. *risti-issä: ristissä; sanele-in: sanelin, aterioi-isin: aterioisin, kiltti-in (impa): kiltin, hyvämuistinen (muisti-inen)*. Nomineissa se nykyisessä kirjakielessä tavallisesti monikon *i:n* edessä muuttuu *e:ksi*; esim. *risti-issä: risteissä, kiltti-issä: kilteissä*. Myöskin superlatiivin *i:n* edessä saattaa käydä samoin, esim. *kiltti-in: kiltein*. Omituista on, että supistuvaisissa adjektiivissa, yhden *i:n* kadottua, toinen *i* saattaa muuttua *e:ksi*, esim. (*kaunii-in, kauni-in*): *kaunein*.

§ 29. Kun *i*, konsonantin kadottua, joutuu kahden vokaalin väliin, muuttuu se tavallisesti *j:ksi*; esim. *talo-ita (talo-ia): taloja, talo-iten (talo-ien): talojen, aika-n (aian): ajan, poika-n (poian): pojan*; murteittain ja runokielessä myös *aian, poian* (vert. § 38, 7, c, muist.).

E.

§ 30. *E*, sidevokaalina ollen, katoo aina *i:n* edestä; esim. *kive-issä: kivissä, hevose-issa: hevosissa, nuore-in: nuorin, ole-in: olin, kuuntele-isin: kuuntelisin, tamme-inen: tamminen*.

Muist. *E* saattaa pysyä monitavuisien verbien konditionaalien preesens-ajassa, esim. *kuunteleisin*. — Samoin myöskin *inen*-päätteisissä nomineissa, jos ne alkuaan ovat olleet *hinen*-päätteisiä: esim. *eteinen* (alk. *etehinen*), (*tamme-hinen*): *tammeinen* (Loitsr.s.202), *jälkeinen, yhteinen, mieleinen*; mutta (*tamme-inen*): *tamminen*.

I. Kaksitavuiset vartalot.

§ 31. *E*, sidevokaalina ollen, yksikön nominatiivissa muuttuu *i:ksi*; esim. *Suome: Suomi, suure: suuri*.

Poikkeus 1. *E* säilyy nominatiivissa sanoissa *itse, nukke, kolme*, kuin myös muukalaista alkuperää olevissa ominaisnimissä, esim. *Kalle, Raahe* y. m. — Vartalot *kene* ja *miehe* kadottavat *e:n* ja ovat nominatiivissä *ken, mies*.

Poikkeus 2. Kaksi- ja useampitavuiset vartalot päätteellä *se*, jonka edessä on vokaali, muuttavat tavuun *se* nominatiivissa tavuiksi *nen*; esim. vartalot *naise, toise, moise, ihmise, tulise*, nominatiivissa: *nainen, toinen, nainen, ihminen, tulinen*. — Näistä eroo *kuuse*, nom. *kuusi, kase*, nom. *kasi, ja kaase*, jonka yks. nominatiivi ja vartalo ovat samanlaiset.

§ 32. *E* joko pysyy tai katoo nomineissa yhdellä *t:llä*, ja verbeissä *t, k, n:llä* alkavain tavujen edestä, seuraavain sääntöjen mukaan:

1. *E* pysyy, jolloin päätettä alkava *t* katoo:

a) jos *e:n* edessä on *k, p, v* tai kaksi konsonanttia (joista jälkimmäinen ei ole *t* eikä *s*); esim. *joke-ta: jokea, luke-ta: lukea, lukenut, kiveä, läpeä, kolmea, nurmea, hanhea, tuppea, sulkea.*

Poikkeus. *E* katoa vartaloista *näke* ja *teke*, esim. *näke-tä' (näk-tä): nähä; tekeköön (tek-köön): tehköön, teke-nyt (teknyt): tehnyt.*

b) Sanoissa *Suomi, seimi, nimi, kymi, imen*; esim. *Suome-ta: Suomea, ime-tä: imeä, ime-nyt.*

2. *E* katoa:

a) Jos *h, l, n, r, s* tai *t* (heleneresete *) on ainoana konsonanttina *e:n* edessä; esim. *ruuhe-ta: ruuhka, tulta, untä, merta, kuusta, uutta, tule-tä' (tul-tä'): tulla, tule-koon: tulkoon, tule-nut (tul-nut): tullut; pure-ta (pur-tä'): purra.*

Poikkeus. *E* pysyy verbeissä, jos *t* on edessä; esim. *pote-tä': potea, pote-koon, potenut, kutenen, potenen; kyteä, kytenen, kytenyt.*

b) Jos *e:n* edessä on kaksi konsonanttia, ja niistä jälkimmäinen on *t* tai *s*; esim. *veitsi, veitse-tä (veits-tä): veistä, kansi (kante-ten): kantten, kypsä (kypse-tä, kyps-tä): kystä, juokse-ta (juoks-ta): juosta, juokse-koon (juoks-koon): juoskoon, juokse-nut (juoks-nut, juos-nut): juossut, lapse-ta (laps-ta): lasta; pursi, jälsi, piksen, syökseen.*

Poikkeus. *E* pysyy, jos sen edessä on *ht*; esim. *tähteä, lähteä*, kuin myöskin sanoissa *itse, viiksi, ripsi, sääksi, tunnen*; esim. *tunte-ta: tuntea, tunte-koon, tunte-nut, viikse-tä: viikseä.* — Katoa vartaloista *yhte, kahte, haakte: yhtä, kahta, haahaa.*

c) Sanoista *lumi: lunta, liemi: lientä.*

3. *E* sekä pysyy että katoa sanoissa: *loimi, niemi, soimi, tuomi, taimi, toimi, lahti, vyyhti, sukki, peitsi, hapsi*; siis *loimea, lointa; niemeä, nientä; soimea, sointa; tuomea (tuonta); taimea, tainta; (toimea?), tointa; lahtea, lahta; vyyhteä, vyyhtä; suksea, susta; peitseä, peistä; hapsea, hasta; kaitsen, infinit. sekä kaita että kaitsea* (esim. Sad. III, s. 41); *suitsen: suitsea.*

II. Monitavuiset vartalot.

§ 33. Monitavuisien sanojen vartalosta katoa *e* sidevokaalina ollen:

* Merkityksetön muistosana.

a) Yksikön nominatiivissa; esim. *paimene*: *paimen*, *sisare*: *sisar*, *kolmante* (*kolmant*, *kolmat*): *kolmas*.

b) Nomineista yhdellä *t*:llä, verbeistä *t*, *k*, *n*:llä alkavain päätteiden edestä; esim. *paimene-ta*: *paimenta*, *paimene-ten*: *paimenten*; *hevose-ten*: *hevosten*, *pakenen*: *pakene-ta'* (*paken-ta'*, *paket-ta'*, *paet-ta'*): *paeta*, *pakene-koon*: *paetkoon*, *pakene-nut*: *paennut*; *kysymys*, *sisar*, *avain*, *kävclen*, *iloitsen*, *aterioitsen*.

Muist. Monitavuisissa vartaloissa saattaa *e*, varsinkin runokielessä, kadota myös yksikön essiivin *n:n* edestä; esim. vart. *ihmise*, essiv. *ihminenä* ja *ihmisnä*; *siemene*: *siemenenä* ja *siemennä*; *sisare*: *sisarena* ja *sisarna* — Kaksitavuisista vartaloista heittävät muutamat, useimmiten sellaiset, joitten ensimmäisessä tavuussa on kaksi vokaalia, *e:n* pois, niinkuin *nuori*, *mies*, *toinen*, *pieni*, *vuosi*; esim. *miehenä* ja *miesnä*, *vuotena* ja *vuonna*, *neitenä* ja *neinnä*. Samoin sana *lapsi*, *lapsena* (*laps-na*), *lasna* eli *lassa*.

§ 34. Kaikki vokaalit ovat katoovaisia

a) I luokan supistuvaisten yks. nominatiivissa, partitiivissa ja koko monikossa, paitsi nominatiivissa. Yks. essiivissä sekä pysyvät että katoovat; esim. *vieraha*: *vieras*, *vierasta*, *vierasten*, *vierahana* ja *vierasna*, *vierahissa*; *tervehe*: *terve*, *tervettä*, *tervetten*, *tervehenä* ja *tervennä*; *naurihi*: *nauris*, *naurista*, *nauristen*, *naurihina* ja *nauriina*; *uroho*: *uros*, *urosta*, *urosten*, *urohona* ja *urosna*, *urohina*.

b) Supistuvissa verbeissä *t:n*, *k:n*, *n:n* ja imperf. *i:n* edessä; esim. vart. *koko(t)a* (*kokota-ta*): *koota*, *koonnut*, *kootkoon*, *kokosin*; *rupe(t)e*: *ruveta*, *ruvennut*, *ruvetkoon*, *rupesin*.

II. Konsonantit.

§ 35. Ei mikään alkuperäinen suomalainen sana ala useammalla kuin yhdellä konsonantilla; senpä vuoksi muista kielistä lainatuista sanoista katoovat tavallisesti kaikki muut konsonantit, paitsi viimeinen; esim. *ranta*, *pele* (ruots. *strand*, *spel*); joskus ensimmäinen säilyy, muiden kadottua, esim. *sorvari* (ruots. *svarfvare*). Muutamissa lainasanoissa kuitenkin usein säilytetään kaikki tai enimmäkseen sanan alkukonsonanteista; esim. *kreivi*, *kruunu*.

§ 36. Samoin kuin ei sanan alussa, ei sanan lopussakaan saata olla useampaa kuin yksi konsonantti, ja se on *l*, *n*, *r*, *s*,

t tai *aspirationi*; esim. *vemmel*, *paimen*, *tanner*, *hyvyys*, *lyhyt*, *vene*. Ei myöskään mikään tavuu (paitsi ensimmäinen) voi päättyä kahteen konsonanttiin. Jos vokaalinheiton kautta kaksi konsonanttia sattuisi tavuun loppuun, heitetään edellinen pois; esim. *kysymykse* (*kysymyks*): *kysymys*; *kysymykse-tä* (*kysymyks-tä*): *kysymystä*; *kolmante* (*kolmant*, *kolmat*): *kolmas*; *kolmante-ta* (*kolmant-ta*): *kolmatta*; *juokse-ta* (*juoks-ta*): *juosta*; *lapse-ta* (*laps-ta*): *lasta*; *syökse-nyt* (*syöks-nyt*): *syösnyt* (*syössyt*).

Poikkeus 1. Ainoastaan sanan ensimmäinen tavuu saattaa päättyä kahteen konsonanttiin; niistä on silloin aina edellinen *l*, *n*, *r*, *m*, jälkimmäinen *k*, *p*, *t*, *s*; esim. *kalk-ki*, *polt-ti*, *myrs-ky*, *kimp-pu*, *kant-ta*, *jält-tä*, *purt-ta*, *vank-ka*.

Poikkeus 2. Jos vokaalinheiton kautta *ht*, *mp* ja verbeissä *ts* joutuisivat tavuun viimeisiksi konsonanteiksi, heitetään jälkimmäinen (*t*, *p*, *s*) pois; esim. *yksi* (*yhte-tä*, *yht-tä*): *yhtä*; *kaksi* (*kahte-ta*, *kaht-ta*): *kahta*; *kovimpa* (*kovimp*): *kovin*; *kovimpa-na* (*kovimp-na*): *kovinna*; *haravoitse-ta* (*haravoits-ta*, *haravoit-ta*): *haravoita*; *haravoitse-nut* (*haravoits-nut*, *haravoit-nut*): *haravoinnut*; *iloitse-koon* (*iloits-koon*): *iloitkoon*; *kaitse-koon* (*kaits-koon*): *kaitkoon*.

Muist. Suomenkielen taivutuspäätteet päättyvät enimmäkseen vokaleihin; konsonanteista ainoastaan *n*, *t*, *s* ja *aspirationi* ovat niiden lopussa; esim. *sanon*, *sanovat*, *sano'os*, *sano'a*.

K:n, P:n ja T:n pehmeneminen.

§ 37. Kovat konsonantit *k*, *p*, *t*, alottaessaan sellaista lyhyttä avonaista tavuuta, joka ei ole ensimmäinen sanassa, pehmenevät tämän tavuun sulkeutuessa.

§ 38. K:n pehmeneminen.

1) *K* katoa toista *k*:ta seuratessaan (*kk*: *k*); esim. *tukka*: *tukan*, *takki*: *takin*, *solakka*: *solakan*.

2) *K* *n:n* jälkeen muuttuu *g*:ksi (*nk*: *ng*, k. § 1, muist. 1); esim. *tanko*: *tangon*, *aurinko*: *auringon*, *viinkua*: *vingun*.

Poikkeus. *K* ei pehmene *n:n* jälkeen sellaisissa liittosanoissa, joissa kukin liitto-osa säilyy itsenäisenä; esim. *joku*: *jonkun* (*jo-ku*: *jon-kun*), *kuitenkin* (*kuka*: mon. *prolat. kuiten + kin*).

3) *H*:ta seuraava *k* tavallisesti katoa, vaan saattaa myös pysyä; *e:n* edessä se tavallisesti muuttuu *j*:ksi (*hk*: *h* (ja *hk*), *hke*: *hje*); esim. *lahko*: *lahon* (ja *lahkon*); *tuhka*: *tuhan* (ja *tuhkan*); *puhkeen*: *puhjennut* (*puhennut*); *rohkenen*: *rohjennut* (*rohennut*). — Optat. yks. 2 persoonassa *k* aina pysyy; esim. *tehkös*, *nähkös*.

Muist. Kaksitavuisissa sanoissa *k* tavallisesti pysyy *h*:ta seuratessaan, jos *h*:n edessä on kaksi vokaalia; esim. *kyyhky*: *kyyhkyn*, *keuhko*: *keuhkot* (harvoin *keuhot*), *säihkyä*: *säihkyn*, *nyyhkiä*: *nyyhkin* ja *nyyhin*. — Sangen sopivaa on säilyttää se aina sellaisissa sanoissa, jotka *k*:n katoamisen kautta tulisivat muuta merkitsevien sanain kaltaisiksi; esim. *pihka*: *pihkan*, vaan *piha*: *pihan*; *pahka*: *pahkan*, vaan *paha*: *pahan*, *rahka*: *rahkan*, *raha*: *rahan*. Kolmitavuisissa sanoissa pysyy *k*, kun se alottaa kolmannen tavuun; esim. *vanhahko*: *vanhahkon*, *harmahko*: *harmahkon*, *suurehko*: *suurehkon*.

4) Katoo *l*:n ja *r*:n jälessä, vaan saattaa *e*:n ja *i*:n seuratessa muuttua *j*:ksi (*lk*: *l*, *rk*: *r*, *lke*: *lje*, *rke*: *rje*, *lki*: *lji*, *rki*: *rji*); esim. *selkä*: *selän*; *verka*: *veran*; *sulkea*: *suljen* (*sulen*), *kurki*: *kurjen* (*kuren*); *särkeä*: *särin*, *särjin*; *oljilla*, *olilla*.

Muist. *K* pehmenetään usein *j*:ksi *ä*:n sitä seuratessa; (*lkä*, *rkä*: *ljä*, *rjä*). Tämä tapahtuu etenkin verbeissä, mutta ei juuri nomineissa nyk. kirjakeleessä; esim. *hylkä(t)ä-nyt*: *hyljännyt* (*hylännyt*); *märkä*: *märän* (*märjän*). — Johdetuissa sanoissa *k* saattaa pehmetä myös *v*:ksi; esim. *velka*, josta saadaan *velallinen*, *velvoittaa*.

5) Optatiivin yksikön 2:ssessa persoonassa *k* *l*:n, *n*:n, *r*:n jälessä pehmenee *l*:ksi, *n*:ksi, *r*:ksi (*lk*: *ll*, *nk*: *nn*, *rk*: *rr*) *tulkos* (*tule-kos*): *tullos*; *menkös* (*mene-kös*): *mennös*; *pur-kos* (*pure-kos*): *purros*.

6) *t*:n, *k*:n ja *n*:n edessä *k* pehmenee *h*:ksi verbeissä *näkee* ja *tekee*; esim. *näke-tä'* (*näk-tä'*, *näh-tä'*): *nähdä*; *näke-ty* (*näk-ty*): *nähty*; *näke-köön* (*näk-köön*): *näkköön*; *näke-nyt* (*näk-nyt*): *nähty*.

7) Kahden vokaalin välissä ollen *k*

a) ylimalkaan katoa; esim. *liika*: *liian*, *kokoon*: *koonnut*, *aukenen*: *auennut*.

b) kahden *u*:n välissä muuttuu tavallisesti *v*:ksi; esim. *luku*: *luvun*, *liukua*: *liuvun*.

c) *i*-päätteisen diftongin jälkeen muuttuu *j*:ksi; esim. *taika*: *taijan*, *reikä*: *reijän*, *reijissä*, *aikoa*: *aijon*, *aijoin*.

Muist. *Aika*, *poika*: aina *ajan*, *pojan*. Useat heittävät *k*:n pois *i*-päätteisen diftonginkin jälestä, *j*:ksi muuttamatta; esim. *taian*, *aion*, *reidän*, *rei'issä*.

d) Jos *k*:n edessä on kaksi vokaalia ja jälessä sama vokaali kuin jälkimmäinen edessä olevista, asetetaan *k*:n kadotessa apostroofi (') *k*:n sijaan; esim. *raaka*: *raa'at*, *vaaka*: *vaa'assa*.

Muist. Optat. yks. 2 persoonassa osoitetaan aina *k*:n katoaminen kahden *o*:n välistä apostroofilla; esim. *sanokoon*: *sano'os*, *juokoon*: *juo'os*. — Sopivaa on myöskin apostroofin avulla erottaa toisistaan sellaisia sanoja, jotka *k*:n kadottua tulisivat samanlaisiksi; esim. *suka*, *kyky*, *ruoka*: *su'ista*, *ky'yn*, *ruo'issa*, erotukseksi sanoista *suu*, *kyy*, *ruko*: *suista*, *kyyn*, *ruo'issa*.

Poikkeus. *K* ei pehmene, jos *s* tai *t* on sen edessä (*sk: sk, tk: tk*); esim. *tasku: taskun, kotka: kotkan, laskea: lasken, itkeä: itken*; ei myöskään superlatiiveissa (*jälki:*) jälkimmäinen, (*liki:*) likimmäinen, (*taka:*) takimmäinen.

§ 39. P:n pehmeneminen.

1) *P* katoa toista *p*:tä seuratessaan (*pp: p*); esim. *pappi, papin, tappelen: tapella*.

2) *P m:n* jälkeen muuttuu *m*:ksi (*mp: mm*); esim. *lampi: lammen, ampua: ammun; kampa, rumpu*.

3) *P* muissa tapauksissa muuttuu *v*:ksi (*lp: lv, rp: rv, vok. ja p: vok. ja v*); esim. *kalpa: kalvan, urpu: urvun, kelpaan: kelvannut, seipähä: seiväs*.

Poikk. *P* ei pehmene, jos *s* on sen edessä (*sp: sp*); esim. *püspa: püspan*. Sanoja, joissa *t* olisi *p:n* edessä, ei löydy.

§ 40. T:n pehmeneminen.

1) *T* katoa toista *t*:tä seuratessaan (*tt: t*); esim. *katto: katon, opettaa: opetan, tyttö, kettu, taittaa, voittaa*.

2) *L:n, n:n, ja r:n* jälessä *t* muuttuu *l*:ksi, *n*:ksi, *r*:ksi (*lt: ll, nt: nn, rt: rr*); esim. *valta: vallan, kantaa: kannoin, parta: parran, musertaa: muserran, silta, kanto, virta, merta, antaa, rakentaa*.

Muist. *T* saattaa, sidevokaalin kadottua, myös *n:n* edessä muuttua *n*:ksi; esim. *vuote-na (vuot-na): vuonna, uute-na (uut-na): uunna, aterioitsemut (aterioits-nut, aterioit-nut): aterioinnut, tietä nyt (tiet-nyt): tiennyt, tullut-na: tullunna*.

3) *H:n* tai *vokaalin* jälessä *t* muuttuu *d*:ksi (*ht: hd, vok. ja t: vok. ja d*); esim. *tahto: tahdon, vavahta: vavahdan, pöytä: pöydän, kutoa: kudon*.

Poikk. 1. *T* ei pehmene *s:n* eikä *p:n* jälessä (*st: st, pt: pt*); esim. *lastu: lastun, lähesty: lähestyn, konsepti: konseptin*.

Poikk. 2. Päättteen *t* ei pehmene monikon genetiivissä, konsonantin ollessa sen edessä; esim. *vesi: vetten, tuuli: tuulten, paimen: paimenten, vuori: ruorten*. *Äiti: äidin, äidittä, mutta myös äitin, äitittä j. n. e.*

Yleisiä muistutuksia.

1. Pehmeneminen tapahtuu myöskin monitavuisten nominien monikon partitiivissa ja genetiivissä, avonaisessakin tavuussa, jos *in* kautta syntynyt diftongi on lyhyt (k. § 6); esim. *kuusikko: kuusikoita, kuusikoiden; sorinto: sovinoita, sovinoiden; kannettu: kannetuita, kannetuiden; harakka: harakoita, harakoiden; laulanta: laulannoita, laulannoiden; kaupunki: kaupungeita; lemmikki: lemmikeitä; ammatti: ammateita; ulappa: ulapoita*.

2. Niissä monitav. *se*-päätteisissä sanoissa, joissa *s:n* edessä on *vokaali*, *t*, viimeisen edellistä tavuuta alottaessaan, ei pehmene; esim. *entinen: entistä*, *mutisen: mutista* (ei: mudista), *tutisen: tutista*, *kultainen: kultaista*, *kitanen: kitasta*, *virtanen: virtasta*, *rantanen: rantasta*. — *P* muutamissa tämänlaisissa sanoissa sekä pysyy että pehmenee; esim. *vapisen: vapista* ja *vavista*, *pappismies ja papismies*; useimmissa ei saata pehmetä; esim. *lapanen: lapasta*, *rappunen: rappusta*, *napisen: napista*, *jupisen: jupista*, *jupissut*. — *K* pehmenee vaan muutamissa johdannaisissa; esim. *julistan, julistus* (sanasta *julki*); sitä vastoin: *julkinen: julkista*, *poikanen: poikasta*, *rukkasta, kukkasta, kulkusta*. — Ylimalkaan itämurre ja siis myös vanhempi runokieli pehmentää, läsimurre ja nykyinen kirjakieli eivät pehmennä; esim. *aukaisen, oikaisen, julkaisen, itäm. avaista, oijaista, julaista*; läsim. *aukaista, oikaista, julkaista*.

3. Suffiksit, kun sulkevat tavuun, eivät vaikuta konsonantin pehmenystä, vaan päin vastoin vieläpä kumoovatkin sen; esim. *takki: takkinsa*, *pappi: pappinne*, *katto: kattomme*, *katon: gen. kattomme*.

§ 41. Paitsi yllämainittuja muutoksia on vielä huomattava *t:n* pehmeneminen *s:ksi* sekä avonaisessa että suljetussa tavuussa. — Se tapahtuu:

a) niissä *te*-päätteisissä nomineissa, joissa sidekons. *t:n* edessä on *vokaali* tai *l, n, r*, silloin kuin sidevok. *e* on joko muuttunut *i:ksi* tai *yks. nominatiivissa* ja monikon *i:n* edessä kadonnut (s. o. *yks. nominatiivissa* ja kaikissa monikon sijoissa, paitsi nominatiivissa ja *ten*-päätteisessä genetiivissä); esim. vart. *vete: vesi*, *vesillä, jälte: jälsi*, *kante: kansi*, *korte: korsi*, *varte: varsi*, *omaisuute: omaisuus, hyvyyte: hyvyys, kolmante (kolmant, kolmat): kolmas*.

Muist. *Ute-* ja *yte*-päätteiset monitavuiset nominit muuttavat säännöllisesti *t:n s:ksi*, vaan samalla ottavat monikon *i:n* edessä *s:n* eteen *k:n*; esim. *omaisuute-issa (omaisuut-issa, omaisuus-issa): omaisuuksissa, omaisuute-ilen: omaisuuksien*; sitä vastoin *omaisuut-ten* (koska päätteessä ei ole monikon *i:tä*).

Poikkeus. *Ue-, ye-*, alkuperäisesti *ute-, yte*-päätteiset nominatit säilyttävät *t:n* sellaisenaan *yks. nominatiivissa*, *partitiivissa*, *lyhemässä essiiivissä* ja *ten*-päätteisessä *mon. genetiivissä*, heittäen sen kaikissa muissa sijoissa pois; esim. *lyhye*, alkup. *lyhyte: lyhyt, lyhyttä, (lyhyt-nä:) lyhyttä, lyhytten (lyhyte-ten)*, mutta *lyhyen, lyhyeen, lyhyenä, lyhyiden, (lyhyte-iten), lyhyissä (lyhyte-issä)*. Samoin *tuhante*, *yks. tuhat*, mutta monikossa säännöllinen: *tuhansia, tuhansissa, (tuhante-issa)* j. n. e. — Sanassa *neiti* (v. *neite*) *t* ei muutu *s:ksi*.

b) Sanoissa *yksi, kaksi, haaksi* (myös *hahti*), *laksi* (tavall. *lahti*), vartaloista *yhte, kahte, hahte, lahte*, *mom. a mainituissa sijoissa*; siis monikossa *yksien, kaksilla, haaksilla, haaksissa* j. n. e.

c) *Kaksi-* ja monitavuisissa *ta-* (*tä-*) päätteisissä verbeissä, joissa *t:n* edessä on *kaksi vokaalia* tai konsonantit *l, n, r*,

muuttuu *t* s:ksi imperfektin *i:n* edessä, jos *a*, *ä* ovat *i:n* edestä kadonneet; esim. *taita-i:n: taisin*, *kieltä-i:n: kielsin*, *ammenta-i:n: ammensin*, *kumarta-i:n: kumarsin*, *kaata-i:n: kaasim*, *pyytää, huutaa, vuotaa, löytää, kääntää, masentaa, rakentaa, puhaltaa*; mutta *kaatoi* (*t* pysyy, koska *a* ei ole kadonnut, vaan muuttunut *o*:ksi).

Muist. 1. Verbissä *noutaa t* ei muutu *s*:ksi: *noudin*, *nouti*, erotukseksi verbistä *nousta: nousin*, *nousi*; *kyntää: joko säännöllisesti kynsin*, *kynsi* tai *kynnin*, *kynti*, erotukseksi verbistä *kynsiä: kynsin*.

<i>t</i> ja <i>s</i>	<i>t</i> (<i>s</i>)	<i>t</i>
hoitaa	häättää	hyyttää
joutaa	jäyttää	jäättää
kiittää	sietää	liittää
kyntää	syyttää	luottaa
soutaa	siis: <i>sieti</i>	läättää
säättää	(<i>siesi</i>); <i>syyti</i>	maataa
voittaa	ja <i>syysi</i> (Sad.	noutaa
siis: <i>hoidin</i> ,	I, s. 123)	puntaa
<i>hoiti</i> , <i>hoisin</i> ,		siis: <i>hyyti</i> , <i>puuti</i> ,
<i>hoisi</i>		<i>maati</i> j. n. e.

Muist. 2. Runokielessä pysyy usein *t*; esim. *kumarti*, *kielti*, *puhalti*, *huuti*, *vuoti*, *syventi*.

Muist. 3. *E*-päätteisistä verbeistä ainoastaan verbit *lähteä*, *potea*, *tuntea* muuttavat *tn* s:ksi; esim. *läksin* (myös *lähdin*), *posin*, *tunsin*.

d) Supistuvien verbien imperfektissä, esim. vart. *lupata: lupasin*.

§ 42. *K:n*, *p:n* ja *t:n* pehmenemisen pääkohdat.

(Viiva merkitsee vokaalia.)

K.

kk: k	<i>kukka: kukan</i>
nk: ng	<i>lanka: langan</i>
hk: h	<i>nahka: nahan</i>
— —hk: hk	<i>keuhko: keuhkon</i>
lk: l	<i>sulku: sulun</i>
rk: r	<i>verka: veran</i>
lke: lje tai le	<i>kulke: kuljen tai kulen</i>
rke: rje „ re	<i>kurke: kurjen „ kuren</i>
lki: li „ lji	<i>sulke: sulin „ suljin</i>

rki: ri tai rji
 lkä: ljä „ lä
 rkä: rä „ rjä
 Optatiivi { lk: ll
 nk: nn
 rk: rr
 —k—: ——
 uku: uvu
 yky: y'y
 uko: u'o
 aaka: aa'a
 uoko: uo'o
 yökö: yö'ö
 tk: tk
 sk: sk

särke: särin tai särjin imperf.
 pelkään: peljännyt tai pelännyt
 märkä: märän tai (märjän)
 tulkos: tullos
 menkös: mennös
 purkos: purros
 vika: vian
 suku: suvun
 kyky: ky'yn
 ruko: ru'oilla
 raaka: raa'an
 juokoon: juo'os
 syököön: syö'ös
 itku: itkun
 lasku: laskun

P.

pp: p
 mp: mm
 lp: lv
 rp: rv
 —p—: —v—
 sp: sp

pappi: papin
 sampo: sammon
 kalpa: kalvan
 urpu: urvun
 tupa: tuvan
 piispa: piispan

T.

tt: t
 lt: ll
 nt: nn
 rt: rr
 ht: hd
 —t—: —d—
 st: st

katto: katon
 valta: vallan
 kanto: kannon
 virta: virran
 tahto: tahdon
 pöytä: pöydän
 lastu: lastun

t: s
 nomineissa { —
 l } te
 n
 r

vete: vesi, vesissä; hyvyte: hyvyys
 jälte: jälsi
 kante: kansi, kansissa
 purte: pursi, pursissa

verbeissä	— —	} ta, tä	<i>kaata: kaasi, pyytä: pyysi</i>
	l		<i>kieltä: kielsi</i>
	n		<i>ammenta: ammensi</i>
	r		<i>kiertä: kiersi</i>

H.

§ 43. *H* muuttuu *s:ksi*, *t:ksi* tai aspirationiksi supistuvaisissa nomineissa; esim. *orih:* *oris*, *orit*, *orī* (katso supistuvien nominien taivutusta § 77).

§ 44. *H* muuttuu *l:ksi* *s:n* edessä; esim. *yksi*, *kaksi*, *haaksi*, *laksi*, *läksi*, vartaloista: *yhte*, *kahte*, *haahte*, *lahte*, *lähte*.

N.

§ 45. *N* *l:n*, *r:n* ja *s:n* jälessä muuttuu *l:ksi*, *r:ksi*, *s:ksi*; esim. *tule-nut:* *tullut*, *pure-nut:* *purrut*, *pesenyt:* *pessyt*; *lapsena* (*laps-na*, *lasna*): *lassa*; *toisena* (*toisna*): *toissa*; *ensimmäisenä:* (*ensimmäisnä*, *ensimmäissä*).

§ 46. Monitavuisissa *ne*-päätteisissä verbeissä *n* *t:n* ja *l:n* edessä muuttuu *t:ksi*; esim. *pakene-kaa* (*paken-kaa*, *paen-kaa*): *paetkaa*; *pakene-ta'* (*paen-ta'*, *paet-ta'*): *paeta*; *alenen*, *vähenen*.

Muist. 1. *N* *m:n* ja *l:n* edessä saattaa liittosanoissa sulautua *l:ksi* ja *m:ksi*; esim. *min-moinen:* *mimmainen*, *sen-lainen:* *sellainen*, *tuon-lainen:* *tuollainen*, (*kirun-loinen:*) *kiulloinen*. (K. johtopäätettä *lainen*).

Muist. 2. *N* muuttuu *p:n* edessä usein *m:ksi*, ei kuitenkaan nykyisessä kirjakielissä; esim. *on-pi:* *ompi*, *sen-pä:* *sempä*, *niin-pä:* *niimpä*.

M.

§ 47. *M* muuttuu *n:ksi*:

a) Sanan lopussa, sidevokaalin kadottua; esim. *onnettom* (*onnettom*, *onnetom*): *onneton*, *kovimpa* (*kovimp*): *kovin*, *avaim* (*avaim*): *avain*, *isättömä:* *isätön*.

b) *T:llä* ja *n:llä* alkavien päätteiden edessä, sidevokaalin kadottua; esim. *lumi* (*lume-ta*): *lunta*, *onnettom-ta:* *onnetonta*, *kovimpa-ta:* *kovinta*, *avain* (*avaim-ta*): *avainta*.

Aspirationi.

§ 48. Aspirationi on sängen vahva imperat. yks. 2:ssessa persoonassa ja kielletyn pääverbin lopussa, joissa se muuttuukin sanaan yhtyvän liitteen kon-

sonantiksi; esim. *tuó'-pas: tuoppas, en lue'-kaan: en luekkaan, en ole'-kaan: en olekkaan*. Sitä vastoin supistuvien nominien lopussa, I:ssä infiniivissä, allatiivissa ja latiivissa y. m. sitä tavallisesti ei merkitä; esim. *venekö, sanookaan, meillekin, minnekin*.

D. Supistumisesta.

§ 49. Supistuvaisia ovat ne kolmi- ja useampi-tavuiset sanat, joissa saattaa yhdeksi pitkäksi ääneksi yhdistää vartalon kaksi viimeistä vokaalia. Ne ovat kahta lajia:

1) Sellaiset, joitten kahdessa viimeisessä tavuussa olevat vokaalit ovat samat. Supistumattomina on niillä nomineissa sidekonsonanttina *h*, verbeissä *t* ja usein *j*. Supistuminen tapahtuu niin, että sidekonsonantti katoa ja vierekkäin joutuvat vokaalit yhtyvät pitkäksi vokaaliksi, joten vartalo tulee yhtä tavuuta lyhemmäksi; esim. *vieraha-na: vieraana, oppinchen: oppineen, lupata: lupaan, lupata-va: lupaava*.

2) Sellaiset, joitten kahdessa viimeisessä tavuussa toisiansa välittömästi seuraavat vokaalit ovat erilaiset: jälkimmäinen näistä vokaaleista on aina *a* tai *ä*, edellinen nomineissa *e* (murt. *i*) ja *o*, verbeissä *e, i, o, u, y*. Nomineissa niillä ei ole sidekonsonanttia, mutta verbeissä on *t*. Supistuminen tapahtuu siten, että jälkimmäinen vokaali tulee samaksi kuin edellinen; esim. *korea, sileä* (murt. *korია, siliä*), *ainoa, rupean, kokoon, häviän, haluan, älyän*, supistuneina: *silee, ainoo, rupeen, kokoon (häviän, haluan, älyän)*.

§ 50. Paitsi näitä varsinaisia supistuvaisia sanoja, saattavat melkein kaikki suomenkielen sanat tavalla tai toisella supistua. Tällaisista satunnaisista supistuksista, jotka tapahtuvat päätteissä, mainittakoon:

1) *H:n* katoaminen yksikön illatiivissa ja vierekkäisten vokaalien yhtyminen pitkäksi vokaali-ääneksi; esim. *talohon: taloon, korkeahan: korkeaan*.

2) *T:n* katoaminen monikon genetiivin päätteestä *ten* ja II:sen infiniivin modimerkistä (*te:stä*), sekä päätteestä *en* supistuminen vartalon loppuvokaalin kanssa *i*-päätteiseksi pitkäksi diftongiksi; esim. *talo-ten: taloin, poika-ten: poikain, vas-*

tatta-tesa: vastattaessa tai *vastattaissa*. — Samoin ilman katoovaa *t:tä*; esim. *koettaa: koittaa, hapuelen: hapuilla*.

3) *T:n* katoaminen yks. partitiivin päätteestä ja *I:sen* Infinitiivin modimerkistä (*ta:sta*), sekä siten vierekkäin joutuvain vokaalein yhtyminen pitkäksi vokaaliksi; esim. *isäntätä: isäntää, kovempata: kovempaa, laula-ta: laulaa*.

E. Vokaalinsiirto.

§ 51. Vierekkäin olevat *e* ja *i*, *l* ja *i*, *n* ja *i*, *s* ja *i*, *h* ja *vokaali* usein, varsinaisesti runokielessä, vaihtavat paikkaansa; esim. *ristiessä: risteissä, oli: oil, taloni: taloin, vieressä: vieressäis, maailma: maailma, murheellinen: murheellinen, parain: parhain, parahan: parhaan*. Joskus siirtyvät täten vierekkäiset konsonantitkin, esim. *uiksentelen: uiskentelen*.

TAIVUTUSOPPI.

§ 52. Merkityksensä ja taivutuksensa puolesta jakautuvat sanat kolmeen pääosastoon:

I. Nomininit, jotka joko nimittävät jonkun esineen (substantiivit, nimisanat), esim. *poika, kirja*, tai lausuvat jonkun esineen laadun eli ominaisuuden (adjektiivit, laatusanat), esim. *hyvä, oma*. Paitsi sitä kuuluvat nomineihin vielä laskusanat, jotka osoittavat lukua, järjestystä, ja pronominit (asemat), joita käytetään nominien asemesta; esim. *minä, tämä, se*.

II. Verbit (tekosanat), jotka sanovat jotakin esineestä, osoittaen toimintaa tai tilaa; esim. *luen, istun*.

III. Partikkelit (apusanat), jotka lähemmin määräävät nominien ja verbien suhteita toisiinsa tai keskenänsä; esim. *vastaan, kanssa, hyvin*.

I. Nomininit.

§ 53. Nominien taivutuksessa on huomattava suku, luku, sijoitelma ja vertailu.

I. Nominien suku.

§ 54. Suomenkielen nomininit eivät eri päätteillä erota sanan sukua. Suurempain eläinten sukua osoitetaan aivan eri sanoilla; esim. *ori, tamma, härkä, lehmä, kukko, kana, metso, koppelo* j. n. e. Useimmiten eläinten nimen eteen, suvun osoittamiseksi, asetetaan joku nomini, niinkuin: *uros, emä, ukko, akka, koiras, naaras, urosa, emisä* eli *imisä*; esim. *uroskarhu, ukkokarhu, akkakarhu, koirasteiri, naarasteiri*. Ihmisten nimitysten edessä käytetään sanat *mies* ja *nais*; esim. *miesopettaja, naisopettaja, miesväki, naisväki*.

Muist. Ainoastaan pääte *tar*, ja muutamissa sanoissa pääte *kko*, käytetään eri sukujen osoittimena. Pääte *tar* vastaa oikeastaan *nen*-päätteisiä miespuolisia sukunimiä; esim. *Rissanen* — *Rissatar*, *Väisänen* — *Väisätär*, mutta käytetään usein muutoinkin, ilman tällaista vastaavaa maskuliinimuotoa, esim. *Ilmatar*, *päivätär*, *suometar*. Päätteellä *kko* on monessa sanassa selvä, sukua osoittava merkitys; esim. sanoissa *karjakkoo*, *limakko*, *venakko*, *ruotsikko*, *nuorikko*; sitä vastoin sanoissa *püällikkö*, *ummikko*, *sydämikkö*, ynnä useimmissa muissa, sillä ei ole erityistä, sukua osoittavaa ominaisuutta.

II. Nominien luku.

§ 55. Suomenkielen nomineilla on kaksi lukua: *yksikkö* ja *monikko*. Monikko laitetaan siten, että sanan vartaloon liitetään monikon merkit *t* ja *i*. Näistä liitetään *t* ainoastaan nominatiiviin, *i* kaikkiin muihin sijoihin; esim. *talo*: nom. *talot*, muut sijat *taloissa*, *taloihin*, *taloilla* j. n. e.

Muist. Paitsi yllämainituilla monikon merkeillä tehdään monikko, erittäinkin itämurteessa, päätteellä *loi*, joka luultavasti on syntynyt diminutiivi-päätteestä *lo* ja monikon *i*stä. Sitä käytetään kaikissa sijoissa, paitsi nominatiivissa, useimmiten *i*- ja kaksitavuisissa *e*-, *o*- ja *u*-päätteisissä vartaloissa. *E*-päätteiset muuttavat *en* i:ksi *loi*-päätteen edessä. Sangen sopivaa on käyttää tätä monikon merkkiä yksitavuisissa *i*-päätteisissä, joissa ei millään muulla tavalla voi erottaa yksikköä monikosta, niinkuin: *voi*, *koi*, *täi*, *pii*. Esim.

<i>Vart.</i>	koi	talo	nuttu
<i>Nom.</i> }	koit	talot	nutut
<i>Akk.</i> }			
<i>Gen.</i>	koiloiden	taloloiden	nuttuloiden
<i>Part.</i>	koiloita	taloloita	nuttuloita
<i>Iness.</i>	koiloissa	taloloissa	nuttuloissa
<i>Vart.</i>	risti	tuomari	reke
<i>Nom.</i> }	ristit	tuomarit	reet
<i>Akk.</i> }			
<i>Gen.</i>	ristilöiden	tuomariroiden	rekiroiden
<i>Part.</i>	ristilöitä	tuomariroita	rekiroita
<i>Iness.</i>	ristilöissä	tuomariroissa	rekiroissa

§ 56. Muutamia sanoja käytetään tavallisesti ainoastaan monikossa, esim. *markkinat*, *sakset*. Tällaiset monikkosanat merkitsevät tavallisesti pitoja tai juhlia, niinkuin *hää*t, *tulijaiset*, *läksijäiset*, *hautajaiset*, *ristijäiset*, *peijaiset*. Työkapineista, joissa on useampia, tavallisesti parillisia osia, käytetään useim-

miten vaan monikkoa, vaikka niillä on yksikkökin; esim. *suitset, päätset, ohjakset, kuolaimet, atuimet ja atulat, keritsimet, niisitimet, urut, hohtimet, pihdit* y. m. — Vaillinaisia luvultaan ovat sellaiset tilaa osoittavat sanat kuin *nukuksissa, upoksissa* (k. § 87). — *Us* (v. *ute*)-päätteisiä ominaisuuksien nimiä käytetään tavallisesti vaan yksikössä; esim. *hyvyys, pahuus, kauneus*.

III. Nominien sijoitleminen.

§ 57. Kaikilla suomenkielen nomineilla on samat taiputuspäätteet, joten siis sijoitelmia on vaan yksi. Useimmissa nomineissa tavallisia sijoja on yksikössä viisitoista, monikossa kuusitoista. Monikossa on melkein kaikilla sijoilla samat päätteet kuin yksikössäkin, niinkuin seuraavasta sijoitelmataulusta nähdään.

a) Nominien sijat.

Sijojen nimet.	Yksikön päätteet.	Monikon päätteet edessä olevalla monikon merkillä.
Nominatiivi	—	t
Genetiivi	n	ten, iten
Akkusatiivi	n, —	t
Partitiivi	ta, tä, (a, ä)	ita, itä, (ia, iä)
Inessiivi	ssa, ssä	issa, issä
Elatiivi	sta, stä	ista, istä
Illatiivi	h—n, seen	ihin, isiin
Adessiivi	lla, llä	illa, illä
Ablatiivi	lta, ltä	ilta, iltä
Allatiivi	lle	ille
Essiivi	na, nä	ina, inä
Translatiivi	ksi	iksi
Abessiivi	tta, ttä	ittaa, ittä
Komitatiivi	—	ine
Instruktiivi	n	in
Prolatiivi	tse	itse

Yksikön nominatiivi.

§ 58. Yksikön nominatiivilla ei ole mitään päätettä. Useimmiten on sanan vartalo myös samalla nominatiivi; esim. *maa, työ, tie, sunnuntai, suku, kuusisto, ostettu, perintö, korva, va-sama, risti, tuomari, ammatti, kolme, itse, kopcea, sileä, kopcee, silee*. Seuraavat vartalot kuitenkin tavalla tahi toisella muuttavat vartalon yksikön nominatiivissa.

1) Kaksitavuisissa *e*-päätteisissä vartaloissa *e* muuttuu *i*:ksi, esim. *nime, reke, lume*, nom. *nimi, reki, lumi*. (Katso § 31).

Poikkeuksia. Sanoissa *itse, kolme, nukke*, kuin myöskin muukalaista alkuperää olevissa ominaisnimissä, esim. *Raabe, Kalle*, pysyy *e*. *Miehe* ja *kene* heittävät *e:n* pois, nom. *mies* (runok. *miesi*) ja *ken*; vart. *velje* on nominatiivissa *veli*.

2) Kaksi- ja useampi-tavuiset *se*-päätteiset vartalot, joissa *s:n* edessä on vokaali, muuttavat tavuun *se* tavuuksi *nen*; esim. *toise, naise, moise, hevose, nuorukaise, suomalaise*, nom. *toinen, nainen, moinen, hevonen, nuorukainen, suomalainen*. Vart. *kaase* nomin. *kaase; kuuse, kase*, nomin. *kuusi, kasi*.

3) Sellaiset monitavuiset *se*-päätteiset vartalot, joissa *s:n* edessä on konsonantti, kuin myöskin kaikki muut monitavuiset *e*-päätteiset heittävät *e:n* pois, jolloin nominatiivi äänilakien mukaan suuresti eroaa vartalosta; esim. *kysymykses: kysymys* (k. § 36), *hyvyyte: hyvyyys* (k. § 41), *avaimes: avain* (k. § 47, a), *sisares: sisar, paimenes: paimen, tyttäres: tytär, vempel: vommel* (k. § 33, a).

4) Karitiivi-adjektiivit heittävät sidevokaalin (*a, ä*) pois ja muuttavat *m:n* *n*:ksi, esim. *onnettona: onneton, isättömä: isätön*; (k. § 47, a).

5) Komparatiivit muuttavat sidevokaalin *i*:ksi; esim. *matalampa: matalampi, kovempa: kovempi, pyhempä: pyhempi*; (k. § 25).

6) Superlatiivit heittävät koko sidetavuun pois; *kovimpa: kovin, matalampa: matalin, pyhimpä: pyhin*; (k. § 27; 47, a).

7) Supistuvaiset sanat heittävät sidevokaalin pois ja muuttavat sidekonsonantin (*h*) *s*:ksi, *t*:ksi tai *aspirationiksi*; esim. *vieraha; vieras, kevähä: kevät, orihi: oris, orit, ori*. Sanalla *syksy* on myös supistunut nom. *syys*.

8) *Ue-, ye-* (oikeastaan *ute-, yte-*) päätteiset heittävät *e:n* pois ja ottavat takaisin alkuperäisen *t:n*; esim. *poikue* (oik. *poikute*) *poijut, neitsye: neitsyt*. Samoin menettelevät myös *nee-* (alk. *nuc-, nute-*) päätteiset participitkin; esim. *oppinee: (alkp. oppinue, oppinute)* nom. *oppinut*.

Monikon genetiivi.

§ 59. Monikon genetiivillä on kaksi päätettä: *ten* ja *iten*. Ne ovat syntyneet monikon merkeistä *i*:stä, *t*:stä ja genetiivin omasta päätteestä *n*:stä, joka *e*:llä on sidottu noihin monikon merkkeihin; *ten*-päätteestä *t* saattaa kadota ja *iten*-päätteessä joko katoaa tai muuttuu *d*:ksi ja *tt*:ksi, joten genetiivin päätteinä tulee olemaan *-ten*, *-in*, *-ien*, *-iden*, *-itten*; esim. *kovin-ten*, (*kovimpa-ten*, *kovimpa-en*): *kovimpa-in*, (*kovimpa-iten*, *kovimp-iten*): *kovimp-ien*, *asio-iden*, *asio-itten*. Nämä päätteet *ten* ja *iten* liitetään sanojen vartaloon seuraavien sääntöjen mukaan.

I. Yksitavuiset vartalot, *tai*-päätteiset päivien nimet ja II luokan supistuvaiset, supistuneessa muodossaan, saavat ainoastaan päätteen *iten*; päätteen *t* joko pehminee *d*:ksi tai vahvenee *tt*:ksi; esim. *maa-iten*: *maiden*, *mait-ten*, joka (vart. *jo*): *joiden*, *joitten*, *sunnuntai-iten*: *sunnuntaiden*, *sunnuntaitten*, *silee-iten*: *sileiden*, *sileitten*, *vapaa-iten*: *vapaiden*, *vapaitten*.

II. Kaikki muut vartalot saavat kumpaisenkin päätteen.

Kun päätte *ten* liitetään vartaloon, niin päätteen *t*:

1) pysyy, jos sidevokaali sen edestä katoaa; esim. *tuule-ten*: *tuulten*, *onnettomat-ten*: *onnetonten*, *vierasten*, *paimenten*, *kovimpa-ten*: *kovinten*, *ohut* (*ohute-ten*): *ohutten*, *oppinut* (*oppinute-ten*): *oppinutten*.

2) katoaa, jos sidevokaali pysyy, jolloin päätteen *e*, *i*:ksi muuttuen, yhtyy sidevokaalin kanssa pitkäksi diftongiksi; esim. *talo-ten*: *taloin*, *poika-ten*: *poikain*, *onnettomain*, *kovempain*, *ostettuain*. — *I*-päätteisissä silloin sidevokaali muuttuu *e*:ksi, esim. *risti-ten* (*ristien*, *risti-in*): *ristein*, *kaupunki-ten* (*kaupunki-en*, *kaupunki-in*): *kaupunkein*.

Poikkeus. Ne kaksitavuiset *e*-päätteiset, joissa *e* pysyy (katso § 32), eivät mielellään saa päätettä *ten*; esim. *ove-ten*: *ovein*, *sormein*, *tuppein*, *rekein*, *nurmein*. *Kolme* saa ainoastaan päätteen *iten*: *kolmien*.

Päätteessä *iten* *t*:

1) katoaa kaikista kaksitavuisista ja *i*- ja *e*-päätteisistä monitavuisista, jolloin päätteen *i*, joutuessaan kahden vokaalin väliin, muuttuu *j*:ksi; esim. *talo-iten* (*talo-ien*): *talojen*, *risti-iten*: *ristien*, *ovien*, *aika-iten*: *aikojen*, *paimenien*, *kysymyksien*, *tuomarien*.

Muist. Sellaiset genetiivit kuin *tuomareiden, kaupungeiden* ovat kankeutensa vuoksi vältettävät.

2) katoa ja muuttuu *d*:ksi ja *tt*:ksi monitav. *o-*, *ö-*, *u-*, *y-* päätteisissä vartaloissa, esim. *rautio: rautiojen, rautioiden, rautioitten, kukkaro: kukkarojen, kukkaroiden, kukkaroitten; luettelo: luettelojen, luetteloiden, luetteloitten; arvelu: arvelujen, arveluiden, arveluitten; koettelu: koettelujen, koetteluiden, koetteluitten.*

Muist. Jos sidevokaalin edessä on kaksi konsonanttia, niin *t* katoa, mutta saattaa kolmitavuisissa muuttua *d*:ksi (ja *tt*:ksi); esim. *ostettu-iten: ostettujen, ostetuiden (ostetuitten); kuusisto: kuusistojen (kuusistoiden); rakennettu: rakennettujen; sammalikkojen; männikkö, kivikko, arveltu, ometto, pihatto, navetto, petäjikkö, vähennetty, hedelmikkö, vartiosto.*

3) katoa sidevokaalin kadotessa, muuttuu *d*:ksi ja *tt*:ksi sidevokaalin muuttuessa *o*:ksi tai *ö*:ksi monikon *i:n* edessä, monitav. *a-*, *ä-* päätteisissä, esim. *sanoma-iten: sanomien, valkamien, -moiden, -moitten; asioiden, -oitten; laulajien, -joiden, -joitten; lukevien; onnettomien; laulannoiden, -nnoitten; harakoiden, -koitten; lukijoiden, -joitten, oravien; (vert. § 23, II).*

Muist. Jos *a:n* ja *ä:n* edessä on kaksi konsonanttia, saattaa *t* kadota ja tekeekin sen tavallisesti kolmitav. *nta-* päätteisissä; esim. *harakkojen, laulantojen; nelitavuisissa aina katoa; esim. marhamintojen, osoitantojen.*

4) muuttuu aina *d*:ksi ja *tt*:ksi, jos vartalo päättyy kahden vokaaliin (s. o. *ue-*, *ye-*, *ua-* päätteisissä ja kaikissa supistuvaisissa); esim. *ohuiden, -itten, lyhyiden, -itten; korea: koreiden -itten; ainoa: ainoiden, -itten; herttua: herttuiden, -itten, -ttuoiden, -ttuoitten; oppinee: oppineiden, -itten; tervee: terveiden, -itten; viera: vieraiden, -itten.*

Muist. Monikon genetiivin voi helposti muodostaa myöskin yksikön partitiivista siten, että partitiivin *a* ja *ä* muutetaan tavuiksi *en*, jolloin *e* sidevokaalin kanssa muodostuu *i-* päätteiseksi diftongiksi; esim. *taloa, (talo-en): taloin, vierasta: vierasten, kovinta: kovinten, isätöntä: isätönten; oppinutta: oppinutten, ohutta: ohutten; monikon partitiivistä siten, että *a*, *ä* muutetaan *en*:ksi ja partitiivin *t* pehmenetään *d*:ksi tahi kovennetaan *tt*:ksi; esim. *taloja: talojen, vieraita: vieraiden, vieraitten, ohuita: ohuiden, ohuitten.* Tällä lailla genetiiviä muodostettaissa on huomattava, että:*

1) Yksitavuisista vartaloista ja toisen luokan supistuvaisten supistuneesta muodosta ei voi muodostaa genetiiviä yksikön partitiivista; esim. *maata tietä, silettä,*

2) Niissä *o-*, *ö-*, *a-*, *ä-* päätteisissä, joilla yks. partitiivissa on sekä lyhempi että pitempi muoto, ei mon. genetiiviä voi muodostaa pitemmästä partitiivista; esim. *asiaa (asiain)*, mutta *asiata* (—); *omenaa (omenain)*, mutta *omenata* (—); *kovempata, kivikkota, luettelota, koreata, tanhuata, ainoata.* — Tästä

poikkeavat vaan superlatiivit ja karitiivi-adjektiivit; esim. *kovimpaa*: *kovim-pain*, *kovinta*: *kovinten*, *isättömää*: *isättömäin*, *isätöntä*: *isätönten*. (K. § 27, muist.).

3) *i*-päätteisissä vartaloissa päätteen *e* ei muutu *i*:ksi; esim. *ristii*: *ristien*.

4) Jos sidevokaali *i* monikon *in* edessä on muuttunut *e* ksi, niin ei saata genetiiviä partitiivista laittaa; esim. *risti-iä*: *ristejä* (ei *ristejen*), *kaupunki*: *kaupunkeja* (ei *kaupunkejen*).

5) Sellaisista genetiiveistä kuin *ovein*, *rekein*, *sormein*, jotka kyllä saattaa johtaa yks. partitiivista, ja sellaisista genetiiveistä kuin *kaupungeiden*, *tuomareiden*, jotka saattaa johtaa monikon partitiivista, katso II, 2, poikk. ja II, 1, muist.

Partitiivi.

§ 60. Partitiivin päätte on *ta*, *tä*. Tästä päätteestä *t* kuitenkin usein heittyy pois, jolloin päätteeksi tulee *a*, *ä*. Tämä *t*:n katoaminen tapahtuu sekä yksikössä että monikossa.

Yksikön partitiivi.

I. Päätteen *ta* (*tä*) saavat seuraavat vartalot:

1) yksitavuiset; esim. *työtä*, *mitä*, *puuta*, *kuta*.

2) *tai*-päätteiset; esim. *helluntaita*.

3) supistuvaiset; esim. *vierasta*, *koreeta*, *oppimutta*, *vapaata*.

4) *ue-ye*-päätteis. dimin. ja adjekt. esim. *kätkyttä*, *lyhyttä*.

5) monitav. *e*-päätteiset ja ne kaksitavuiset, joissa *e:n* edessä ainoana konsonantteina on *h*, *l*, *n*, *r*, *s*, *t* tai kaksi konsonanttia, joista jälkimmäinen on *t* tai *s* (paitsi *ht*); esim. *päimenta*, *kysymystä*, *lohta*, *tulta*, *unta*, *merta*, *kuusta*, *vettä*, *kantta*, *lasta*.

II. Päätteen *a* (*ä*) saavat:

1) Kaikki kaksitavuiset ja monitav. *u-*, *y-*, *i*-päätteiset vartalot; esim. *taloa*, *syötyä*, *rautaa*, *kylmää*, *arvelua*, *ostettua*, *rakennettua*, *vähennettyä*, *tuomaria*, *makasiinia*.

Muist. Kaksitav. *e*-päätteisistä kuuluvat tähän osastoon vaan ne, joissa *e:n* edessä on *k*, *p*, *v*, *ht* tai kaksi konsonanttia, joista jälkimmäinen ei ole *t* eikä *s*; esim. *rekeä*, *lüpeä*, *kiveä*, *tähteä*, *hankea*, *nurmea*, *kolmea*, *nukkea*, *onnea*, *lehteä*, *sormea*.

2) kolmitav. *to-*, *tö*-päätteiset; esim. *perintöä*, *pihattoa*, *kuusistoa*, *navettaa* (harvoin *perintötä*, *pihattota* j. n. e.).

3) ne nelitav. *a-*, *ä-*, *o-*, *ö*-päätteiset, joilla sidevokaalin edessä on kaksi konsonanttia; esim. *petäjikköä*, *marhamintaa*, *osoitantaa*.

III. Päätteet *ta* (*tä*), *a* (*ä*) saavat:

1) kaikki monitavuiset *a*-, *ä*-, *o*-, *ö*-päätteiset (paitsi II, 2 ja 3 mainitut); esim. *harakkata*, *-kkaa*; *omenata*, *-naa*; *laulantata*, *-taa*; *ympyrätä*, *-rää*; *väkevätä*, *-vää*; *kuuluisata*, *-saa*; *sanomata*, *-maa*; *kovempata*, *-paa*; (*kovimpata*, *kovimpaa*) *kovinta*; (*isättömää?*), *isätöntä*; *asiata*, *asiaa*; *komeata*, *komeaa*; *ainoata*, *ainoaa*; *herttuata*, *herttuua*; *suntiota*, *suntioa*; *runoilijata*, *-jaa*; *ravintolata*, *-laa*.

Monikon partitiivi.

I. Päätteen *ta* (*tä*) saavat seuraavat vartalo-

1) yksitavuiset ja ne, joiden vartalo päättyy kahteen vokaaliin; esim. *joita*, *maita*, *sunnuntaita*, *vieraa*: *vieraita*, v. *korea*, *koree*: *koreita*, v. *oppinee*: *oppineita*, v. *lyhye*, *kätkye*: *lyhyitä*, *kätkyitä*; *ainoita*, *herttuaita*, *herttuuita*, *asioita*.

2) ne monitavuiset *a*-, *ä*-päätteiset, joissa *a* ja *ä* aina muuttuvat *o*:ksi ja *ö*:ksi, yhdellä edellä olevalla konsonantilla; esim. *pappila*: *pappiloita*; *näyttelijä*: *näyttelijöitä*, *ravintoloita*; (k. § 23, II).

II. Päätteen *a* (*ä*) saavat:

1) Kaikki kaksitavuiset; esim. *taloja*, *tauluja*, *nautoja*, *hönttöjä*, *myttyjä*, *kylmiä*, *ristejä* (*ristiä*), *yksiä*, *kaksia*.

2) Kaikki vartalot, joissa sidevokaali aina katoaa monikon *in* edestä; esim. *rekiä*, *tähtiä*, *tuulia*, *uusia*, *paimenia*, *ky-symyksiä*, *kaupunkia*, *oravia*, *mieluisia*, *sanomia*, *kovempia*, *kovimpia*, *onnettomia*, *isäntiä*, *muutamia*, *suunnitelmia*, *notkelmia*.

Poikk. I, 1 (yksitavuiset).

3) Nelitav. *a*-, *ä*-, *o*-, *ö*-päätteiset, kahdella edellä olevalla konsonantilla; esim. *marhamintoja*, *petäjikköjä*, *vartiostoja*.

4) Ne nelitav. *i*-päätteiset, joitten kolmas tavuu on pitkä; esim. *kuvernöörejä*, *tirehtöörejä*, *konsonantteja*.

III. Päätteet *ta* (*tä*), *a* (*ä*) saavat:

1) ne *a*- ja *ä*-päätteiset, joissa sidevokaali sekä muuttuu että katoaa (k. § 23, II, c). Esim. *kantajoita*: *kantajia*, *omenoita*: *omenia*, *ympyröitä*: *ympyriä*, *kataloita*: *katalia*; *kirjoittajoina*, *-jia*.

2) ne kolmitav. vartalot, joissa sidevokaalin edessä on kaksi konsonanttia; esim. *kutsunta*: *kutsuntoja*, *-nnoita*; *hara-koita*, *-kkoja*; *mansikka*: *mansikoita*, *-kkoja*; *sammakoita*, *-kkoja*.

Poikk. II, 2.

3) kaikki kolmitav. *i-*, *o-*, *ö-*päätteiset ja kaikki monitav. *u-* *y-*päätteiset, esim. *tuomareita*, *-reja*; *kaupungeita*, *-keja*; *kukkaroita*, *-roja*; *luetteloita*, *-loja*; *kontioita*, *kontioja*; *ometoita*, *-ttoja*; *kuusistoita*, *-toja*; *ostetuita*, *-ttuja*; *arveluita*, *-luja*; *arvelluita*, *-ltuja*, *vähennetyitä*, *-ttyjä*, *sammakoita*, *-kkoja*.

§ 61. Yksikön ja monikon partitiivi.

Vartalot.	Päätteet		Esimerkkejä.
	Yks.	Mon.	
I.			
a) Yksitavuiset	} ta	} ta	<i>tätä</i> , <i>näitä</i> , <i>maata</i> , <i>maita</i> . <i>sunnuntaita</i> , <i>sunnuntaita</i> ; <i>vierasta</i> , <i>vieraita</i> ; <i>sileettä</i> , <i>sileittä</i> ; <i>oppinutta</i> , <i>oppineita</i> ; <i>vapaata</i> , <i>vapaaita</i> .
b) <i>tai</i> -päätteiset			
c) Supistuvaiset (supistuneina)			
d) <i>ue-</i> , <i>ye-</i> (<i>ute-</i> , <i>yte-</i>) päätteiset			
Muist. Runokielessä on supistuvaisilla monikossa myös <i>a</i> , <i>ä</i> päätteenä; esim. <i>vierahia</i> , <i>palannehia</i> , <i>saanehia</i> .			
II.			
a) Kaikki kaksitavuiset vartalot, mutta <i>e</i> -päätteisistä vaan ne, joissa <i>e:n</i> edessä on <i>k</i> , <i>p</i> , <i>v</i> tai kaksi konsonanttia (joista jälkimmäinen ei ole <i>t</i> eikä <i>s</i>).	} a	} a	<i>kalaa</i> , <i>kaloja</i> ; <i>kiveä</i> , <i>kiviä</i> ; <i>läpeä</i> , <i>läpiä</i> ; <i>tuppea</i> ; <i>rekeä</i> , <i>rekiä</i> ; <i>onnea</i> ; <i>Kallea</i> , <i>hanhea</i> , <i>kolmea</i> , <i>närheä</i> , <i>Kaarlea</i> , <i>nurmea</i> , <i>sormea</i> , <i>kaikkaa</i> , <i>veljeä</i> . <i>marhamintaa</i> , <i>marhamintoja</i> ; <i>hedelmikköä</i> , <i>-kköjä</i> ; samoin <i>petäjikkö</i> , <i>sammalikko</i> , <i>vartiosto</i> , <i>osoitanta</i> ; <i>osoanta</i> , <i>kuvoanta</i> , <i>varastanta</i> , <i>pakenenta</i> . <i>makasiineja</i> , <i>insinöörejä</i> , <i>komi-taatti</i> , <i>kuvernööri</i> , <i>tirehtööri</i> , <i>konsonantti</i> . <i>Suomea</i> ; <i>nimeä</i> , <i>nimiä</i> ; <i>tuomea</i> , <i>tuomia</i> ; <i>seimeä</i> , <i>seimiä</i> .
b) Ne nelitav. <i>a-</i> , <i>ä-</i> , <i>o-</i> , <i>ö-</i> päätteiset, joissa sidevokaalin edessä on kaksi konsonanttia			
Poikk. V (<i>mpa</i> -päätteiset)			
c) Ne nelitavuis. <i>i</i> -päätteiset, joissa kolmas tavuu on pitkä.			
d) Ne <i>me</i> -päätteiset, joissa <i>m:n</i> edessä on vokaali.			
Poikk. Niemi: <i>nientä</i> (<i>niemeä</i>), <i>niemiä</i> ; taimi: <i>taimea</i> , <i>tain-ta</i> , <i>taimia</i> ; toimi: <i>tointa</i> , <i>toimia</i> ; soimi: <i>sointa</i> (<i>soimea</i>), <i>soimia</i> ;			

loimi: *lointa (loimea), loimia*;
lumi: *lunta*; liemi: *lientä, liemiä*.

III.

a) Kaikki monitav. *e*-päätteiset

b) Ne kaksitav. *e*-päätteiset, joissa *e*-n edessä ainoana konsonantteina on *h, l, n, r, s, t* tai kaksi konsonanttia, joista jälkimmäinen on *t* tai *s*.

Poikk. Itse, kaase, sääksi, viiksi, ripsi, sakset ja *-hte*-päätteiset saavat yksikössäkkin *a:n*; esim. *itseä, viikseä, ripseä* j. n. e.; *lehteä, tähteä*. — Yksi, kaksi, hahti: *yhtä, kahta, hahta*. — Lahti: *lahtea, lahta*; vyyhti: *vyyhtea, vyyhtä*; suksi: *sukseä, susta*; hapsi: *hapseä, hasta*; peitsi: *peitseä, peistä*. — Raah: *Raahea*. — Esi: *että*, harv. *eteä*; lähi: *lätstä*; mies: *miestä*.

IV.

a) Monitav. *a-, ü-*päätteiset

Poikk. V; VI, a, b, c; II b

b) Kolmi- ja nelitav. *o-, ö-*päätteiset

Poikk. VII, b; II, b

Muist. Jos sidevokaalin edessä on vokaali, käytetään mieluummin päätettä *ta*; esim. *roviota, rovioita*; *lyseota, lyseoita*.

ta a

paimenta, paimenia; *kysymystä, kysymyksiä*; *kolmatta, kolmannista*; *lohta, lohia*; *tuulta, tuulia*; *unta, unia*; *vuorta*; *purttia, pursia*; *veistä, veitsiä*; *lasta, lapsia*; *kystä, kypsiä*.

ta, a ta, a

valkamata, -maa, valkamoita, -mia; *harakkata, -kkaa, harakkoita, -kkoja*; *omenata, -naa, omenoita, -nia*; *kantajata, -jaa, kantajoita, -jia*; *laulantata, -taa, laulannoita, -ntoja*; *matikkata, -kkaa, matikoita, -kkoja*; *ympyrätä, -rää, ympyröitä, -riä*; *käpälätä, -lää, käpälöitä, -liä*; *kirjoittajata, -jaa, -joita, -jia*; *elättäjätä, -jää, -jöitä, -jiä*; *herättäjätä, -jää, -jöitä, -jiä*; *kukkarota, -roa, kukkaroita, -roja*; *männikkötä, -kköä, männiköitä, -kköjä*; *sammakko, haulikko, mansikka*; *luettelota, -loa, luetteloita, -loja*; *kontio, rovio*.

<p>V.</p> <p>Kaikki <i>va-, vä-, sa-, sü-, mpa-, mpä-</i> ja johdetut <i>ma-, mü-päätteiset</i>.</p> <p>Muist. Isäntä, emäntä, seitsemän: <i>isäntää, isäntää, isäntii; seitsemää, seitsemää, seitsemii; harava: haravata, -raa, haravoita, -via.</i></p>	<p>ta, a</p>	<p>a</p>	<p><i>orarata, oravaa, oravia; väkivä, väki, -viä; kuuluisa, nykyisiä, sanoma, kuolema; onnetonta (onnettomaa?), onnettomia; kovinta (kovimpata, kovimpaa), kovimpia; taitavampata, -paa, -pia.</i></p>
<p>VI.</p> <p>a) Ne kolmi- ja useampitavuiset <i>a-, ä-päätteiset</i> vartalo, joilla sidetavuun edellisessä tavuussa on <i>i</i> ja yksi konsonantti sidevokaalin edessä.</p> <p>b) Ne kolmitavuiset <i>a-, ü-päätteiset</i>, joilla sidevokaalin edessä on <i>i, e, o, u.</i></p> <p>c) Nelitav. <i>la-, lä-päätteiset</i>, kuin myöskin sanat <i>pakana, perhana, tarava.</i></p>	<p>ta, a</p>	<p>ta</p>	<p><i>rinkilätä, rinkilää, rinkilöitä; ristijöitä, lukijoita, kirjailijoita, runoilijoita, näyttelijöitä.</i></p> <p><i>asiata, asiaa, asioita; koreata, koreaa, koreita; ainoata, ainoaa, ainoita; sileätä, sileää, sileitä; herttuata, herttuaa, herttuaita, herttuaita.</i></p> <p><i>ravintolata, -laa, ravintoloita; pimentola, päimäntola; pakanata, -naa, pakanoita.</i></p>
<p>VII.</p> <p>a) Kolmi- ja nelitav. <i>u-, y-päätteiset.</i></p> <p>b) Ne kolmitav. <i>o-, ö-päätteiset</i>, joitten sidekonsonantti on <i>t</i></p> <p>c) Kolmitav. <i>i-päätteiset.</i></p> <p>d) Ne nelitav. <i>i-päätteiset</i>, joitten kolmas tavuu on lyhyt.</p>	<p>a</p>	<p>ta, a</p>	<p><i>arvelua, arveluita, -luja; ostetua, ostetuista, -tuja; arveltua, (arvelluita) -tuja; rakennettua, rakennetuista, -ttuja; ajateltua, (ajatelluita) -tuja.</i></p> <p><i>perintöä (harv. perintötä), perintöitä, -ntöjä; ometto, pihatto, navetto, tutkinto, sovinto.</i></p> <p><i>tuomaria, tuomareita, -reja; kaupunkia, kaupungeita, -keja; ammattia, ammattaita, -tteja; pappi, kasvatti, Vandaali.</i></p> <p><i>senaattoria, senaattoreita, -reja; pronomini.</i></p>

Muist. Ylimalkaan konsonantein runsaus sanan lopputavuuksissa vaatii vokaalisia päätteitä ja päin vastoin. Siis sanotaan mieluummin *isäntää, laulattaa, ostettujen, rakennettuja, perintöä, navettaa*; mutta *kalliota, arvioiden, tuomareita, kataloita, ainoata*. — Korke näyttää myös usein palkitsevan vartalon konsonanttien vähemmyyttä; esim. *luettelöä, arvelujen*.

Illatiivi.

§ 62. Illatiivin pääte on sekä yksikössä että monikossa *h-n*, joihin väliin sidevokaali asetetaan. Yksitavustien vartalojen ja diftongin jälessä pysyy *h* aina, esim. *tä-hän, jo-hon, suo-hon, sunnuntai-hin, taloi-hin*. Jos sidekonsonanttina on *h*, täytyy päätteeseen *h:n* yksikössä kadota; esim. *karhu-hun: karhuun, tarha-han: tarhaan*. Muissa tapauksissa saattaa *h* pysyä, mutta tavallisesti katoa, jolloin vierekkäin joutuvat vokaalit yhtyvät pitkäksi vokaali-ääneksi; esim. *korkeahan ja korkeaan, talohon, taloon; ostettuhun, ostettuun; rekehen, rekeen; ristihin, ristiin*.

§ 63. I:sen luokan supistuvaiset saavat aina, ja II:sen luokan supistuvaiset supistuneessa muodossansa, yksikössä päätteeksi *seen* ja monikossa *isiin* tai *ihin*; esim. *vierahaseen* tai *vieraascen, vieraisiin* ja *vieraihin; sileeseen, sileisiin* ja *sileihin*. Supistumattomina ovat nämä päätteet *sehen, isihin*; esim. sekä vartalon että päätteeseen ollessa supistumattomana *vierahaschen, vierahisiin*.

Muist. Nykyisessä kirjakielissä käytetään yksikön päätteeksi Savon ja Karjalan murrepäätettä *sen* ja monikossa kansan kielessä olematonta vanhan runokielen päätettä *isin*. Koska maassamme melkein kaikkialla puheessa käytetään *seen-, isiin-* ja *ihiin-*muotoja, on epäilemättä oikeinta nämä muodot kirjakielenkin ottaa.*

Essiivi.

§ 64. Essiivi, jonka pääte on *na*, saattaa yksikössä, paitsi pitempää muotoa, saada myöskin lyhemmän muodon, joka syntyy siten, että sidevokaali katoa, ja sidekonsonantti tai päätteeseen *n* muuttuu äänneopissa esitettyjen sääntöjen mukaan. Tämän lyhemmän muodon saavat seuraavat sanaryhmät:

1) Karitiivi-adjektiivit; esim. *isättömänä (isättöm-nä): isättönnä, rauhattomana (rauhattom-na): rauhatonna*.

2) Superlatiivit; esim. *kovimpana (kovimp-na): kovinna, pisimmä, valkeinna*.

3) I:sen luokan supistuvaiset; esim. *vierahana, vieraana, vierasna; kevähänä, keväänä, kevännä; kauniina, kaunisna*.

4) Ne *e*-päätteiset, joissa *e* katoa partitiivin *t:n* edestä; esim. *nuorena (part. nuorta): nuorra, morsiamena: morsiaanna*,

* Vert. Ahlqvist, Suomen kielen rakennus, s. 107, ja Kieletär, toinen annos, I vihko, s. 53; Aminoff, Etelä-Pohjanmaan murretutkimus, s. 30, ynnä vanhempia kielioppeja.

*tyttärenä: tytärnä; palkollisena: palkollisna (palkollissa); kymmene-
nenä: kymmennä.*

5) *ue-, ye-* (oik. *ute-, yte-*) päätteiset nominit ja *nee-* (alkup. *nute-*) päätteiset participit; esim. *ohuena (ohute-na, ohut-na): ohunna; oppinee: oppineena, (oppinute-na, oppinut-na): oppinunna; oluena, olunna.*

Muist. Lyhempää essiiviä eivät saa *kse-* ja *ute-* (nom. *us*) päätteiset vartalot; esim. *kysymys, omaisuus* (v. *kysymyksen, omaisuute*). — Kaksitavuisista *e-*päätteisistä käytetään lyhempi muoto tavallisesti vaan sanoista: *uusi, lapsi, mies, nuori, täysi, pieni, tyyni, toinen, väinen, vuosi*, joista tämä essiivi kuuluu: *uunna, lasna (lassa), miesnä (miessä), nuorra, täynnä, piennä, tyynnä, toisna ja toissa, väsnä, vuonna.* — Lähi aina: *läsnä (lässä); ynnä (yhtenä)* käytetään useimmiten konjunktionina.

Muut sijat.

§ 65. *Akkusatiivilla* suomenkielessä, samoin kuin monessa muussa kielessä, useimmiten ei ole omaa päätettä, vaan se on yksikössä nominatiivin tai genetiivin, monikossa nominatiivin kaltainen. Personaali-pronomeineilla vaan on akkusatiivissa oma päätteensä (k. § 93).

§ 66. *Prolatiivi* on nykykielessä muuttunut melkein kokonaan partikkeliksi; kirjakielessä on sen päätteenä *-tse*, ja se tavataan siinä tavallisesti vaan monikossa; esim. *maitse, meritse, vesitse, ylitse, alitse, alatse, alate, ohitse, päällitse, sivuitse (sivutse), vieritse, keskitse, paitse, paitsi.* Pronomeinin yksiköstä ja muutamista muistakin sanoista syntyy prolatiivi päätteellä *ten*, esim. *joten, kuten, miten, siten, täten, muuten, samaten, enimmen, vähimmiten, pahimmiten, parahiten, lyhimmiten* y. m. m. Sanojen *kukin* ja *kukaan* monikoista syntyy: *kuitenkin, kuitenkaan.* Päätteellä *ti* tavataan prolatiivi esim. sanoissa *kaiketi, peräti.*

§ 67. *Komitatiivi*, jonka päätte on *ne*, käytetään ainoastaan monikossa, substantiiveissa aina suffiksin kanssa.

§ 68. *Instruktiivi* l. *adverbiaali*, jonka päätte on *n*, käytetään sekä yksikössä että monikossa, mutta useimmiten vaan partikkelina; esim. yksikössä: *jalan, tasan, kahden, kolmen, kun;* monikossa: *kuin, niin, näin, noin, hyvin, oikein, usein, useimmin, yksin, kaksin, kaksin kerroin, monin kerroin, avopäin, avojaloin, paljassa-päin, suin päin, kynsin-hampain, varkain, kaikin voimin, omin voimini, omin lupisi.*

§ 69. *Excessiivi* eli *mutatiivi*, jonka päätte on *nta*, merkitsee olon muutosta; se on kadonnut melkein koko Suomesta ja tavataan vaan joskus Eteläkarjalan murteessa; esim. tuli *palvelijanta* (palvelijan toimesta) kaupungista; *paimenenta* (paimenen toimesta) maalta; *siintä, luonta, kotonta, vastuksinta*.

§ 70. *Latiivi*, jonka päätte on *nne*, osoittaa ylimalkaan liikettä johonkin päin, mutta tavataan vaan ani harvoissa sanoissa, niinkuin: *minne, sinne, kunne, tänne, tuonne, taanne, toisaanne* ja *toisanne, muuante, muunne, yhdänne, kahdanne, kolmianne, kuusianne, yhdeksiänne* = kuudelle, yhdeksälle taholle (Kalev. 27: 99—100); *alle, ylle, päälle*, luultavasti supistuneet muodoista *alne, ylne, päälne*.

Muist. Prolatiivin ja latiivin adverbinen luonne ilmestyy sinäkin, ettei näissä sijoissa oleviin substantiiveihin saata lisätä adjektiivia attributiiviksi, niinkuin kaikkiin muihin sijoihin.

b) *Taivutusluokat.*

§ 71. Sidetavuunsa puolesta jakautuvat nominit kuuteen taivutusluokkaan.

Ensimmäinen luokka.

§ 72. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvat kaikki *yksitavuiset* vartalot ja *tai-päätteiset* päiväin nimet; niitä taivutettaissa on huomattava:

1) Ne muutokset, jotka vartalossa tapahtuvat monikon *i:n* edessä (katso §§ 19, 20, 21).

2) Yksikön nominatiivina on sanan vartalo.

3) Yksikön ja monikon partitiivissa on päätteinä *ta, tä: maata, maita*.

4) Päätteen *h* pysyy aina illatiivissa: *maahan, sunnuntaihin*.

5) Monikon genetiivissä on päätteinä *iten*, jossa *t* muuttuu *tt:ksi* tai *d:ksi*: *maitten, maiden*.

6) Yksitavuiset *i-päätteiset* muodostavat monikon mielellään päätteellä *loi* tai ovat, samoin kuin monitavuiset *i-päätteiset*, kummankin luvun useimmassa sijassa samanlaiset.

Esimerkkejä: *maa, jää, kuu, kyy, suu, pyy, syy, vyö, työ, yö, tie, koi, voi, häät, sunnuntai, heluntai*.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	maa	työ	torstai	voi
<i>Gen.</i>	maan	työn	torstain	voin
<i>Akkus.</i>	Niinkuin nominatiivi tai genetiivi			
<i>Partit.</i>	maata	työtä	torstaita	voita
<i>Iness.</i>	maassa	työssä	torstaissa	voissa
<i>Elat.</i>	maasta	työstä	torstaista	voista
<i>Illat.</i>	maahan	työhön	torstaihin	voihin
<i>Adess.</i>	maalla	työllä	torstaillla	voilla
<i>Ablat.</i>	maalta	työltä	torstailta	voilta
<i>Allat.</i>	maalle	työlle	torstaille	voille
<i>Essiivi</i>	maana	työnä	torstaina	voina
<i>Transl.</i>	maaksi	työksi	torstaiksi	voiksi
<i>Abess.</i>	maatta	työttä	torstaitta	voitta

Muut sijat puuttuvat yksiköstä tai ovat ani harvinaisia.

Monikko.

<i>Nom.</i>	maat	työt	torstait	voit
<i>Gen.</i>	{ maiden	töiden	torstaiden	voiden
	{ maitten	töitten	torstaitten	voitten
<i>Akkus.</i>	maat	työt	torstait	voit
<i>Part.</i>	maita	töitä	torstaita	voita
<i>Iness.</i>	maissa	töissä	torstaissa	voissa
<i>Elat.</i>	maista	töistä	torstaista	voista
<i>Illat.</i>	maihiin	töihin	torstaihin	voihin
<i>Adess.</i>	mailla	töillä	torstaillla	voilla
<i>Ablat.</i>	mailta	töiltä	torstailta	voilta
<i>Allat.</i>	maille	töille	torstaille	voille
<i>Essiivi</i>	maina	töinä	torstaina	voina
<i>Transl.</i>	maiksi	töiksi	torstaiksi	voiksi
<i>Abess.</i>	maitta	töittä	torstaitta	voitta
<i>Komit.</i>	maine (en)	töine (en)	torstaine (en)	voine (en)
<i>Prolat.</i>	maitse	—	—	—

Toinen luokka.

§ 73. Tähän luokkaan kuuluvat ne nominit, joitten sidevokaalina ovat muuttumattomat vokaalit *o, ö, u, y*. Ne ovat kaksi- ja useampi-tavuisia sanoja ja niiden taivutuksessa on huomattava:

1) Yksikön nominatiivina on sanan vartalo.

2) Yks. ja mon. partitiivissa on kaikilla pääte *a* (*ä*); esim. *taloo*, *-loja*; *syötyä*, *-tyjä*; *kukkaroo*, *-roja*; *kukkoa*, *-kkoja*; *ostettua*, *-ttuja*; *arvelua*, *-lujä*; *luettelo*, *-loja*; *rakennettua*, *-ttuja*; *haravoitua*, *-tuja*.

3) Mon. genetiivissä on kaikilla päätteellä sekä *ten* että *iten*, joista *t* aina saattaa kadota; esim. *talo-ten*: *taloin*, *talo-iten*: *talojen*; *syötyin*, *syötyjen*; *kukkaroin*, *-rojen*; *ostettu*, *-ttujen*; *arveluin*, *-lujen*; *luettelo*, *-lojen*; *rakennettu*, *-ttujen*; *haravoituin*, *-tujen*; *perintöin*, *-ntöjen*.

Muist. 1. Kolmitavuisien *o*-, *ö*-päätteisten yks. ja mon. partitiivissa päätteellä *t* saattaa pysyä ja mon. genetiivissä muuttua *d*:ksi tai *tt*:ksi; esim. *kukkarota*, *-roita*, *-roiden*, *-roitte*. Jos sidevokaalin edessä on vokaali, niin *t* tavallisesti pysyy; esim. *valtiota*, *-tioita*, *-tioiden*, *-tioitten*. — Jos sidekonsonanttina on *t*, katoa päätteellä *t* melkein aina yks. partitiivista; esim. *perintöä* (harv. *perintötä*), *perinnöitä*, *perinnöiden*, *-nnöitten*. — Nelitavuisissa saattaa *t* pysyä yks. ja mon. partitiivissa ja mon. genet. muuttua *d*:ksi tai *tt*:ksi, jos sidevokaalin edessä on vaan yksi konsonantti; esim. *luettelota*, *-loita*, *-loiden*, *-loitte*; mutta ainoastaan *hedelmikköä*, *-kköjä*, *-kköjen*, *vartiostoa*, *-toja*, *-tojen*.

Muist. 2. Kolmitavuisissa *u*-, *y*-päätteisissä saattaa päätteellä *t* mon. genetiivissä muuttua *d*:ksi (tai *tt*:ksi) ja säilyä mon. partitiivissa; esim. *arveluiden*, *-itten*, *-luita*; *ostettuiden* (*-tuitte*), *-tuita*; mutta ainoastaan niissä nelitavuisissa, joiden kolmannessa tavuussa ei ole kahta vokaalia; esim. *menettelyitä*, *-lyiden*, *-lyitten*; *rakennetuita* (Kanteletar III, 13); sitä vastoin ainoastaan *haravoituja*, *-tujen*; *satuloituja*, *-tujen*.

Muist. 3. Sanalla *syksy* on myöskin lyhempi nom. *syys*; (part. *syystä*, Kal. 19: 473, essiiv. *syysnä*, *syysä*, Arvoit. siv. 168).

Esimerkkejä: *suku*, *mekko*, *lukko*, *lasku*, *itku*, *peitto*, *lepo*, *sorto*, *murto*, *tuotu*, *täky*, *lyöty*, *käly*, *nähty*, *neitsy*, *kukkaro*, *kahmalo*, *peukalo*, *rovio*, *kontio*, *suntio*, *tuokio*, *lapio*, *kotelo*, *kuusisto*, *kaislikko*, *arvelu*, *näyttely*, *heitetty*, *luettu*, *kannettu*, *petäjikkö*, *hedelmikkö*, *närehistö*, *eläimistö*, *koristettu*, *rakennettu*.

Yksikkö.

Nom.	taló	valtio	ostettu	luettelo
Gen.	talon	valtíon	ostetun	luettelon
Part.	taloo	valtiota, -oa	ostettua	luetteloa, -ota
Illat.	taloon	valtioon	ostettuun	luetteloon

Monikko.

<i>Nom.</i>	talot	valtiot	ostetut	luettelot
<i>Gen.</i>	{ talojen	valtiojen	ostettujen	luettelojen
	{ —	valtioiden	ostettuiden	luetteloiden
<i>Part.</i>	{ taloin	valtioiden	ostetuitten	luetteloitten
	{ taloja	valtioiden	ostettuina	luetteloita
<i>Illat.</i>	taloihin	valtioihin	ostettuihin	luetteloihin
<i>Instr.</i>	—	—	ostetuina	—

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	vähennetty	sammalikko	haravoitu, -ttu
<i>Gen.</i>	vähennetyin	sammalikon	haravoidun, -tun
<i>Part.</i>	vähennettyä	sammalikkoa	haravoitua, -ttua
<i>Illat.</i>	vähennettyin	sammalikkoon	haravoituun, -ttuun

Monikko.

<i>Nom.</i>	vähennetyt	sammalikit	haravoidut, -tut
<i>Gen.</i>	{ vähennettyjen	sammalikkojen	haravoitujen, -ttujen
	{ vähennettyin	sammalikkoin	haravoituin, -ttuin
<i>Part.</i>	{ vähennettyjä	sammalikkoja	haravoituja, -ttuja
	{ vähennetyitä	—	—
<i>Illat.</i>	vähennettyihin	sammalikkoihin	haravoituihin, -ttuihin
<i>Instr.</i>	vähennetyin	—	haravoiduin, -tuin

Kolmas luokka.

§ 74. Tähän luokkaan kuuluvat ne kaksi- ja useampi-
tavuiset nominit, joitten sidevokaalina on *a* tai *ä*. Niitten tai-
vutuksessa on huomattava:

I. Sidevokaalin muutokset monikon *i:n* edessä (k. § 23).

II. Yksikön nominatiivina on sanan vartalo, paitsi

a) komparatiiveissa, joissa loppu *-a* ja *-ä* muuttuvat *i*:ksi;
esim. *kovempä: kovempi, pyhempä: pyhempi, matalampa: matalampi.*

b) superlatiiveissa, joista lopputavuu katoa; esim. *kovimpa*
(*kovim*): *kovin, pyhimppä (pyhim): pyhin, matalimpa (matalim):*
matalin.

e) karitiivi-adjektiiveissa, joissa loppu *-a* ja *-ä* katoovat; esim. *rahattoma* (*rahattom*): *rahaton*, *isättömä* (*isättöm*): *isätön*.

III. Partitiivissa on päätteensä:

a) kaksitavuisilla yksikössä ja monikossa *a*, *ä*; esim. *sau-
naa*, *saunoja*; *kylmää*, *kylmiä*; *korvaa*, *korvia*.

b) monitavuisilla yksikössä sekä *a*, *ä* että *ta*, *tä*; esim. *sanomaa*, *sanomata*, *kovempaa*, *kovempata*; *kirjoittajaa*, *kirjoittajata*. Karitiivi-adjektiivit ja superlatiivit ottavat melkein aina päätteen *ta*, *tä*, muut tavallisesti *a*, *ä*: esim. *onnetonta*, *kovinta* (harvoin *onnettomaa*, *kovimpaa*, *kovimpata*, k. § 27, muist.). — Monikossa on sidevokaalin kadotessa päätteensä *a*, *ä*, sidevokaalin muuttuessa *ta*, *tä* (k. § 23, II); esim. *sanomia*, *kovempia*, *onnettomia*, *ympyriä*, *laulajia*, *ympyröitä*, *laulajoita*, *asioita*, *luki-
joita*, *harakoita*, *isäntiä*, *kuutamia*, *kuutamoina*.

IV. Monikon genetiivissä saavat kaikki sanat sekä päätteen *ten* että *iten*. Niiden liittymisestä vartaloon on huomattava:

1) *t* katoa päätteestä *ten*, mutta saattaa pysyä karitiivi-adjektiiveissa ja superlatiiveissa; esim. *sauna-ten*: *sau-
nain*, *sanomain*, *asiain*, *herttuain*, *onnettona-ten*: *onnettomain* ja *onnetonten*, *kovimpa-ten*: *kovimpain* ja *kovinten*.

2) *t* päätteessä *iten*:

a) katoa kaikista kaksitavuisista ja niistä monitavuisista, joissa sidevokaali on *i:n* edestä kadonnut; esim. *sauna-iten*: *saunojen*, *kylmien*, *sanomien*, *oravien*, *kovempien*, *isättömien*, *laula-
jien*, *ympyrin*.

b) muuttuu *d*:ksi tai *tt*:ksi, jos sidevokaali monitavui-
sessa vartalossa on *i:n* edessä muuttunut *o*:ksi tai *ö*:ksi (k. § 23, II); esim. *asioiden*, *asioitten*, *harakoiden*, *-koitten*; *mansikoiden*, *-koitten*; *laulannoiden*, *-nnoitten*; *laulajoiden*, *-joitten*; *ympyröiden*, *-röitten*; *tekijöiden*, *-jöitten*.

Muist. Jos monitavuisissa vartaloissa sidevokaalin edessä on kaksi konsonanttia, saattaa *t* kadota monikon päätteistä *ta*, *tä* ja *iten*; esim. *mansikkoja*, *-kkojen*; *laulantoja*, *-ntojen*.

Poikkeus. *ea-*, *oa-*, *ua*-päätteisissä pysyy *t* aina mon. partitiivissa ja mon. genetiivissä muuttuu *d*:ksi tai *tt*:ksi; esim. *koreita*, *koreiden*, *-tten*; *ainoita*, *ainoiden*, *ainoitten*; *herttuita*, *herttuoittoita*, *herttuiden*, *-ttuitten*, *herttuoiden*, *-oitten*.

V. Yksikön essiivissä on superlatiiveilla ja karitiivi-adjektiiveilla myöskin lyhempi muoto (k. § 64); esim. *kovim-pana, kovinna, onnettomana, onnetonna*.

Muist. Sanassa *seitsemän* saattaa ä kadota yks. partitiivissa ja essiivissä: *seitsentä, seitsennä, seitsemää, seitsemänä*.

Kaksitavuisia esimerkkejä: 1) *jalka, matka, lanka, arka, verka, virka*, 2) *kylmä, leipä, heinä, pitkä*, 3) *olka, jolsa, mutka, sukka, koura, korva, sota, soma, kuorma*, 4) *saama, saava, saaja*.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	jalka	korva	saama	kylmä
<i>Genet.</i>	jalan	korvan	saaman	kylmän
<i>Part.</i>	jalkaa	korvaa	saamaa	kylmää
<i>Illat.</i>	jalkaan	korvaan	saamaan	kylmään

Monikko.

<i>Nom.</i>	jalat	korvat	saamat	kylmät
<i>Genet.</i>	{ jalkain	korvain	saamain	kylmäin
	{ jalkojen	korvien	saamien	kylmien
<i>Part.</i>	jalkoja	korvia	saamia	kylmiä
<i>Illat.</i>	jalkoihin	korviin	saamiin	kylmiin

Monitavuisia esimerkkejä: 1) *kahakka, suurusta, hiihdäntä, marhaminta, ammunta*, 2) *ostama, laulava, elätettävä, mieluisa, kuuluisa, kovempi, kovin, isätön, rahaton*, 3) *omena, vasara, imelä, ihana, laulaja, kyntäjä, kerjääjä, kirjoittaja, herättäjä*, 4) *lukija, näkijä, ruhtina, kapina, kattila, kynttilä, kirjailija, runoilija, viriä, miniä, astia, ateria*, 5) *sileä, kapca, korea, sakea, lavea, leveä, tanhua, porstua, saippua*.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	omena	harakka	ostama	laulava
<i>Gen.</i>	omenan	harakan	ostaman	laulavan
<i>Part.</i>	{ omenata	harakkata	ostamata	laulavata
	{ omenaa	harakkaa	ostamaa	laulavaa

Monikko.

<i>Nom.</i>	omenat	harakat	ostamat	laulavat
<i>Gen.</i>	{ omenain	harakkain	ostamain	laulavain
	{ omenien	harakkojen	ostamien	laulavien
	{ omenoiden	harakoiden	—	—
	{ omenoitten	harakoitten	—	—
<i>Part.</i>	{ omenia	harakkoja	ostamia	laulavia
	{ omenoita	harakoita	—	—
<i>Illat.</i>	{ omenoihin	harakkoihin	ostamiin	laulaviin
	{ omeniin	—	—	—
<i>Ess.</i>	{ omenoina	harakkoina	ostamina	laulavina
	{ omenina	—	—	—

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	kovempi	kovin	rahaton
<i>Gen.</i>	kovemman	kovimman	rahattoman
<i>Part.</i>	{ kovempaa	(kovimpaa)	(rahattomaa?)
	{ kovempata	kovinta	rahatonta
<i>Illat.</i>	kovempaan	kovimpaan	rahattomaan
<i>Ess.</i>	{ kovempana	kovimpana	rahattomana
	{ —	kovinna	rahatonna

Monikko.

<i>Nom.</i>	kovemmat	kovimmat	rahattomat
<i>Gen.</i>	{ kovempain	kovimpain	rahattomain
	{ kovempien	kovimpien	rahattomien
	{ —	kovinten	rahatonten
<i>Part.</i>	kovempia	kovimpia	rahattomia
<i>Illat.</i>	kovempiin	kovimpiin	rahattomiin
<i>Ess.</i>	kovempina	kovimpina	rahattomina

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	laulaja	kyntäjä	kirjoittaja
<i>Gen.</i>	laulajan	kyntäjän	kirjoittajan
<i>Part.</i>	{ laulajaa	kyntäjää	kirjoittajaa
	{ laulajata	kyntäjätä	kirjoittajata
<i>Illat.</i>	laulajaan	kyntäjään	kirjoittajaan

Monikko.

<i>Nom.</i>	laulajat	kyntäjät	kirjoittajat
<i>Gen.</i>	{ laulajain	kyntäjain	kirjoittajain
	{ laulajien	kyntäjien	kirjoittajien
<i>Part.</i>	{ laulajoiden	kyntäjöiden	kirjoittajoiden
	{ laulajoitten	kyntäjoitten	kirjoittajoitten
<i>Illat.</i>	{ laulajia	kyntäjiä	kirjoittajia
	{ laulajoita	kyntäjoita	kirjoittajoita
<i>Ess.</i>	{ laulajiin	kyntäjiin	kirjoittajiin
	{ laulajoihin	kyntäjoihin	kirjoittajoihin
<i>Ess.</i>	{ laulajina	kyntäjinä	kirjoittajina
	{ laulajoina	kyntäjoinä	kirjoittajoina

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	kapina	lukija	näyttelijä	asia
<i>Gen.</i>	kapinan	lukijan	näyttelijän	asian
<i>Part.</i>	{ kapinaa	lukijaa	näyttelijää	asiaa
	{ kapinata	lukijata	näyttelijätä	asiata
<i>Illat.</i>	kapinaan	lukijaan	näyttelijään	asiaan

Monikko.

<i>Nom.</i>	kapinat	lukijat	näyttelijät	asiat
<i>Gen.</i>	{ kapinain	lukijain	näyttelijäin	asiain
	{ kapinoiden	lukijoiden	näyttelijöiden	asioiden
<i>Part.</i>	{ kapinoitten	lukijoitten	näyttelijöitten	asioitten
	kapinoita	lukijoita	näyttelijöitä	asioita
<i>Illat.</i>	kapinoihin	lukijoihin	näyttelijöihin	asioihin

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	ainoa	herttua	kapea (vert. §77)
<i>Gen.</i>	ainoan	herttuan	kapean
<i>Part.</i>	{ ainoaa	herttuua	kapeaa
	{ ainoata	herttuata	kapeata
<i>Illat.</i>	ainoan	herttuaan	kapeaan

Monikko.

<i>Nom.</i>	ainoat	herttuat	kapeat
<i>Gen.</i>	{ ainoain	herttuain	kapeain
	{ ainoiden	herttuoiden, herttuiden	kapeiden
	{ ainoitten	herttuoitten, herttuitten	kapeitten
<i>Part.</i>	ainoita	herttuaita, herttuita	kapeita
<i>Illat.</i>	ainoihin	herttuoihin, herttuihin	kapeihin

Neljäs luokka.

§ 75. Tähän luokkaan kuuluvat ne kaksi- ja useampi-
tavuiset nominit, joitten sidevokaalina on *i*. Niitten taivu-
tuksessa on huomattava:

1) Sidevokaalin muutokset monikon *i:n* edessä (k. § 28).

2) Yksikön nominatiivina on sanan vartalo.

3) Partitiivissa on sekä yksikössä että monikossa päät-
teenä *a*, *ä*; kolmitavuisilla ja niillä nelitavuisilla, joiden kol-
mas tavuu on lyhyt, monikossa myös *ta* (*tä*), jolloin side-
vokaali aina muuttuu *e:ksi*; esim. *ristiä*, *ristejä*; *tuomaria*, *-reja*,
-reita; *ammattia*, *-tteja*, *-teita*; *senaattoria*, *-reja*, *-reita*; mutta
kuvernööriä, *-rejä*.

Muist. Jos kolmitavuisissa toinen tavuu on pitkä, käytetään mieluum-
min päätettä *a*, *ä*; esim. *Vandaaleja*, *Burgundeja*, *ammatteja*, *Henrikkejä*.

4) Mon. genetiivillä on päätteensä sekä *ten* että *iten*, joista
t aina katoa; esim. *risti-ten* (*risti-en*, *risti-in*): *ristein*; *risti-iten*:
ristien; *tuomari-ten*: *tuomarein*, *tuomari-iten*: *tuomarien*; *kuvernööri-*
ten: *kuvernöörein*, *kuvernööri-iten*: *kuvernöörien*.

5) Monikko on yksikön kaltainen tai eroo yksiköstä siten,
että sidevokaali muuttuu *e:ksi* (tai käytetään päätettä *loi*);
esim. yks. *ristissä*, mon. *ristissä*, *risteissä*, (*ristilöissä*).

Esimerkkejä: *äiti*, *auli*, *siisti*, *riski*, *sirppi*, *näytti*, *salkki*,
oppi, *laki*, *lakki*, *tuomari*, *lukkari*, *sankari*, *ankkuri*, *sipuli*, *sapeli*,
meteli, *myönti*, *tuonti*, *ammatti*, *Henrikki*, *lemmikki*, *menekki*, *neu-*
vokki, *Nyyrikki*, *anoppi*, *lähetti*, *kasvatti*, *räättäli*, *ritari*, *hämähäkki*,
professori, *posliini*, *pensseli*, *timantti*, *sandaali*, *Burgundi*, *Englanti*,
insinööri, *tirehtööri*, *komitaatti*, *pronomini*.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	risti	kaupunki	kuvernööri	senaattori
<i>Gen.</i>	ristin	kaupungin	kuvernöörin	senaattorin
<i>Part.</i>	ristiä	kaupunkia	kuvernööriä	senaattoria
<i>Illat.</i>	ristiin	kaupunkiin	kuvernööriin	senaattoriin

Monikko.

<i>Nom.</i>	ristit	kaupungit	kuvernöörit	senaattorit
<i>Gen.</i>	{ ristien	kaupunkien	kuvernöörien	senaattorien
	{ ristein	kaupunkein	kuvernöörein	senaattorein
<i>Part.</i>	{ ristiä	kaupunkia	kuvernööriä	senaattoria
	{ ristejä	kaupunkeja	kuvernöörejä	senaattoreja
	{ —	kaupungeita	—	senaattoreita
<i>Iness.</i>	{ ristissä	kaupungissa	kuvernööriissä	senaattorissa
	{ risteissä	kaupungeissa	kuvernööreissä	senaattoreissa
<i>Illat.</i>	{ ristiin	kaupunkiin	kuvernööriin	senaattoriin
	{ risteihin	kaupunkeihin	kuvernööreihin	senaattoreihin

Viides luokka.

§ 76. Tähän luokkaan kuuluvat ne kaksi- ja useampi-
tavuiset nominit, joitten sidevokaalina on *e*. Niitten taivu-
tuksessa on huomattava:

1) Sidevokaalin katoaminen monikon *i:n* edessä (k. § 30).

2) Yksikön nominatiivissa kaksitavuiset vartalot muut-
tavat *e:n* *i*ksi, monitavuiset heittävät *e:n* pois, esim. *merc:*
meri, *sisare: sisar* (k. § 31 ja 33, a).

3) Yksikön partitiivissa on sidevokaalin kadotessa päät-
teenä *ta*, *tä*, sidevokaalin pysyessä *a*, *ä*; monikossa kaikilla
(paitsi *ue*-päätteisillä) *a*, *ä*; esim. *tuulta*, *rekeä*, *paimenta*, *tuulia*,
rekiä, *paimenia* (k. §§ 32 ja 33).

4) Monikon genetiivissä on päätteensä sekä *ten* että *iten*,
joista *t* katoa, pysyen ainoastaan päätteessä *ten*, silloin kuin
sidevokaali on sen edestä kadonnut; esim. (*tuule-ten:*) *tuulten*,
(*tuule-iten:*) *tuulien*, *sisarten*, *sisarien*, (*ove-ten:*) *ovein*, (*ove-iten:*) *ovien*.

5) Yksikön essiivissä on muutamilla kaksitavuisilla ja
useilla monitavuisilla sanoilla myöskin lyhempi muoto; esim.
toissa, *piennä*, *irtainna* (k. § 64).

6) *ute-*, *yte-*päätteisillä substantiiveilla on monikkovartalona *ukse*, *ykse*, joista melkein koko monikko muodostetaan. (K. alempana olevaa esimerkkiä: omaisuus).

7) *ue-*, *ye-*päätteiset nominit muodostavat yksikön nominatiivin, partitiivin, lyhemmän essiivin ja *ten-*päätteisen monikon genetiivin alkuperäisestä *ute-*, *yte-*päätteisestä vartalosta; esim. *ohute*: *ohut*, *ohutta*, *ohunna*, *ohutten*; *iten-*pääte liittyy *ue-*, *ye-*päätteiseen vartaloon ja päätteen *t* muuttuu *d*:ksi tai *tt*:ksi; esim. *ohue-iten*: *ohuiden* ja *ohuitten*; (vert. § 41, a, poikk.).

Muist. Sanassa *puoli* supistuu vartalo yks. adess., ablat. ja allatiivissa, sellaisissa yhdistyksissä kuin: *tuolla puolla*, *tuolta puolta*, *tuolle puolle*.

Esimerkkejä: 1) *laki*, *läpi*, *korpi*, *mäki*, *vaski*, *retki*, *kivi*, *ovi*, *suvi*, *savi*, *tähti*, *nurmi*, *hanhi*, *talvi*, *nummi*; 2) *huuli*, *uni*, *juoni*, *suoni*, *ruuhä*, *kansi*, *jälsi*, *korsi*, *pursi*, *mones*, *neljäs*; 3) *sisar*, *tytär*, *asujan*, *lennin*, *avain*, *laidun*, *siemen*, *sepel*; 4) *kysymys*, *syönnös*, *laitos*, *huilos*, *neljännes*, *ilves*, *veljes*, *lisäys*, *vähennys*; 5) *hyvyys*, *suuruus*, *pyhyys*; 6) *ohut*, *airut*, *ohut*, *kätkyt*, *kytkyt*, *neitsyt*, *poijut*; 7) *toinen*, *sutonen*, *ihminen*, *myötäjaiset*, *laskijainen*, *pääsijäinen*.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	reki	tuuli	veitsi	vuosi	kolmas
<i>Gen.</i>	reen	tuulen	veitsen	vuoden	kolmannen
<i>Part.</i>	rekeä	tuulta	veistä	vuotta	kolmatta
<i>Illat.</i>	rekeen	tuuleen	veitseen	vuoteen	kolmanteen
<i>Ess.</i>	{ rekenä	tuulena	veitsenä	vuotena	kolmantena
	{ —	—	—	vuonna	kolmanna

Monikko.

<i>Nom.</i>	reet	tuulet	veitset	vuodet	kolmannet
<i>Gen.</i>	{ (rekein)	tuulten	veisten	vuotten	kolmatten
	{ rekien	tuulien	veitsien	vuosien	kolmansien
<i>Part.</i>	rekiä	tuulia	veitsiä	vuosia	kolmansia
<i>Illat.</i>	rekiin	tuuliin	veitsiin	vuosiin	kolmansiin
<i>Ess.</i>	rekinä	tuulina	veitsinä	vuosina	kolmansina

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	paimen	kaulus	omaisuus	toinen
<i>Gen.</i>	paimenen	kauluksen	omaisuuden	toisen
<i>Part.</i>	paimenta	kaulusta	omaisuutta	toista
<i>Illat.</i>	paimeneen	kaulukseen	omaisuuteen	toiseen
<i>Ess.</i>	{ paimenena	kauluksena	omaisuutena	toisena
	{ paimenna	—	—	toisna, toissa

Monikko.

<i>Nom.</i>	paimenet	kaulukset	omaisuudet	toiset
<i>Gen.</i>	{ paimenten	kaulusten	omaisuutten	toisten
	{ paimenien	kauluksiens	omaisuuksien	toisien
<i>Part.</i>	paimenia	kauluksia	omaisuuksia	toisia
<i>Illat.</i>	paimeniin	kauluksiin	omaisuuksiin	toisiin
<i>Ess.</i>	paimenina	kauluksina	omaisuuksina	toisina

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	poijut	lyhyt
<i>Gen.</i>	{ poikuen	lyhyen
	{ —	—
	{ —	—
<i>Part.</i>	poijutta	lyhyttä
<i>Illat.</i>	poikueen	lyhyeen
<i>Ess.</i>	{ poikuena	lyhyenä
	{ poijunna	lyhynnä

Monikko.

poikuet	lyhyet
poijutten	lyhytten
poikuiden	lyhyiden
poikuitten	lyhyitten
poikuita	lyhyitä
poikuihin	lyhyihin
poikuina	lyhyinä
—	—

Kuudes luokka.

§ 77. Tähän luokkaan kuuluvat supistuvaiset sanat (k. § 49). Selvyiden vuoksi jaamme ne tässä kolmeen ryhmään.

I:sen ryhmän muodostavat I luokan supistuvaiset, paitsi *nut*-päätteiset participit. Niissä:

1) Sidevokaali katoa aina monikon *in* edestä, jolloin sidekonsonantti tavallisesti myös katoa, mutta saattaa, varsinkin runokielessä, pysyä; esim. *vieraha-ina*: *vieraina* ja *vierahina*; *rak-kaha-iten*: *rakkaiden* ja *rakkahien*.

2) Sidevokaali katoa yksikön nominatiivissa, jolloin sidekonsonantti muuttuu *s*:ksi, *t*:ksi tai *aspirationiksi*; esim. *vieraha*

(*vierah*): *vieras*; *orihi* (*orih*): *oris*, *orit*, *or'i*; *kunnaha*: *kunnas*; *kirvehe*: *kirves*; *venche*: *vene'*; *kevähä*: *kevät*.

3) Sidevokaali katoa yksikön partitiivin *t:n* ja monikon genetiivin *t:n* (*ten*) edestä, ja sidekonsonantti muuttuu samaksi kuin yksikön nominatiivissa, mutta jos se nominatiivissa on muuttunut aspirationiksi, niin se *t:n* edessä muuttuu *t:ksi*; esim. *vieraha-ta* (nom. *vieras*): *vierasta*, *vieraha-ten*: *vierasten*; *kevähä-tä* (nom. *kevät*): *kevättä*, *kevähä-ten*: *kevätten*; *terveh-tä* (*terveh-tä*, nom. *terve'*): *tervettä*, *tervehe-ten* (*terveh-ten*): *tervetten*.

4) Sidevokaali saattaa kadota yksikön essiivissä, jolloin sidekonsonantti muuttuu samaksi kuin yksikön nominatiivissa, mutta jos se nominatiivissa on muuttunut *t:ksi* tai aspirationiksi, niin se essiivin *n:n* edessä muuttuu *n:ksi*; esim. *vieras*, *vieraha-na* (*vierah-na*): *vierasna*; *kevät*, *kevähä-nä* (*keväh-nä*): *keväänä*; *terve'*, *tervehe-nä* (*terveh-nä*): *tervennä*.

5) Sidekonsonantti joko muuttuu tai katoa yksikön kaikissa sijoissa, mutta saattaa, varsinkin runokielessä, pysyä, paitsi yks. nominatiivissa ja partitiivissa, joissa se aina muuttuu; esim. *vierahan* ja *vieraan*, *tervehen* ja *terveen*, *vierahassa*, *vieraassa*, *tervehessä* ja *terveessä*, *tervehet* ja *terveet*, *vierahana* ja *vieraana* j. n. e.

6) Yksikön ja monikon partitiivissa on päätteensä *ta*, *tä*; monikossa saattaa (runokielessä sidekonsonantin pysyessä) olla päätteensä myös *a*, *ä*; esim. *vierasta*, *vieraita*, *vierahia*; *rakasta*, *rakkaita*, *rakkahia*.

7) Monikon genetiivissä on päätteensä sekä *ten* että *iten*; *t* pysyy aina päätteessä *ten*, päätteessä *iten* muuttuu *d:ksi* ja *tt:ksi*; esim. *vieraha-ten*: *vierasten*, *vieraha-iten*: *vieraiden*, *vierait-ten*, *tervehe-ten*: *tervetten*, *tervehe-iten*: *terveiden*, *terveitten*.

Muist. Runokielessä: *vierahien*, *vierahitten*.

8) Yksikön illatiivissa on päätteensä *seen*, monikon *isiin* tai *iin*; esim. *vieraaseen*, *vieraisiin*, *vieraihin*; *rakkaaseen*, *rakkaisiin*, *rakkaihin*.

II:seen ryhmään kuuluvat II:sen luokan supistuvaiset. Niiden taiputuksessa on huomattava:

1) Että ne supistumattomina taipuvat kolmannen taiputusluokan mukaan: *korkea*, *sileä* (k. § 74).

2) Sidekonsonanttia ei ole (k. § 49, 2).

3) Yksikön nominatiivina on sanan vartalo; esim. *kor-kee, silee*.

4) Yksikön ja monikon partitiivissa on päätteenä *ta, tä*; esim. *koreeta, sileetä, koreita, sileitä*.

5) Sidevokaali katoa monikon *in* edestä; esim. *koree-ina: koreina*.

6) Monikon genetiivissä on ainoastaan pääte *iten*, jossa *t* muuttuu *d*:ksi tai *tt*:ksi; esim. *koreiden, koreitten*.

7) Illatiivissa on päätteenä yksikössä *seen*, monikossa *isiin* tai *ihiin*; esim. *koreeseen, koreisiin, koreihin*.

Näiden tapaan taipuvat myös sanat: *vapaa, vakaa, vajaa, vainaa, harmaa, ehtoo, talkoo, tavuu, Akaa, Laukaa*; verbaali-substantiivit *leikkuu, kehruu, korjuu, kerjuu* ja muut näiden kaltaiset.

Muist. 1. Muutamilla tällaisilla sanoilla on sidekonsonanttina *j*, joskus *v*, jolloin ne taipuvat kolmannen taivutusluokan mukaan; esim. *harmaja, vainaja, vakava, vajava*.

Muist. 2. Nykyinen kirjakieli käyttää tavallisesti vaan tällaisten supistuvain supistumattomia, kolmannen taivutusluokan mukaisia muotoja, ja epäilemättä ovatkin sellaiset muodot kuin *komea, sileä* kaikin puolin kauimmat.

III:n ryhmän supistuvaisia sanoja muodostavat *nut-nyt*-päätteiset participit; niissä:

1) Yksikön nominatiivi ja partitiivi, *ten*-päätteinen monikon genetiivi ja lyhempi yks. essiivi laitetaan alkuperäisestä *ute-*, *yte*-päätteisestä vartalosta; esim. *oppinute: oppinut, oppinutta, oppinutten, (oppinut-na:) oppinunna*. Muut sijat muodostetaan *nee-* (*nehe-*) päätteisestä vartalosta, samoin kuin II luokan supistuvaisissa; esim. *oppineessa, oppineeseen, oppineena, oppineiden tai oppineitten, oppineita, oppineisiin tai oppineihin, oppineina* j. n. e.

2) Sidekonsonantti *h* tavallisesti katoa, mutta saattaa runokielessä pysyä; esim. *oppineen ja oppinehen, oppineet ja oppinehet, oppineiden ja oppinehien, oppineita ja oppinehia*, j. n. e.

Esimerkkejä: 1) *kiuas, tehdas, keihäs, osakas, varras, seiväs, sormikas, kuningas, nauris, kirves, ies, kaunis, rikas, oas, mätäs, laupias kauppias*, 2) *kevät, orit*, 3) *vene, tue, osake, tarve, tiede*,

taide, taite, jäte, voide, murre, puute, liite, puhe, telme, 4) komma, leveä, vakaa, 5) ruostunut, ostanut, suonut, luonut, luenut, harvoinut, nähnyt.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	rikas	keväät	terve	poikue
<i>Gen.</i>	rikkaan	kevään	terveen	poikueen
<i>Part.</i>	rikasta	kevättä	tervettä	poikuetta
<i>Illat.</i>	rikkaaseen	kevääseen	terveeseen	poikueeseen
<i>Ess.</i>	{ rikkaana rikasna	{ keväänä kevännä	{ terveenä tervennä	{ poikueena poikuenna

Monikko.

<i>Nom.</i>	rikkaat	keväät	terveet	poikueet
<i>Gen.</i>	{ rikasten rikkaiden rikkaitten	{ kevätten keväiden kevätten	{ tervetten terveiden terveitten	{ poikuetten poikueiden poikueitten
<i>Part.</i>	rikkaita	keväitä	terveitä	poikueita
<i>Illat.</i>	{ rikkaisiin rikkaihin	{ keväisiin keväihin	{ terveisiin terveihin	{ poikueisiin poikueihin
<i>Ess.</i>	rikkaina	keväinä	terveinä	poikueina

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	vapaa	nähnyt	oppinut
<i>Gen.</i>	vapaan	nähneen	oppineen
<i>Part.</i>	vapaata	nähnyttä	oppinutta
<i>Illat.</i>	vapaaseen	nähneeseen	oppineeseen
<i>Ess.</i>	{ vapaana —	{ nähneenä (nähnyttä)	{ oppineena (oppinunna)

Monikko.

<i>Nom.</i>	vapaat	nähneet	oppineet
<i>Gen.</i>	{ vapaiden vapaitten —	{ nähneiden nähneitten (nähnyitten)	{ oppineiden oppineitten (oppinutten)
<i>Part.</i>	vapaita	nähneitä	oppineita
<i>Illat.</i>	{ vapaisiin vapaihin	{ nähneisiin nähneihin	{ oppineisiin oppineihin
<i>Ess.</i>	vapaina	nähneinä	oppineina

IV Nominien vertailu.

§ 78. Niinkuin edellisestä huomaamme, taipuvat suomenkielen substantiivit ja adjektiivit samalla tavalla. Ainoa eroava kohta on vertailu: useimpia adjektiiveja saattaa nimittäin vertailla, mutta substantiiveista ainoastaan muutamilla, tavallisesti aikaa ja paikkaa merkitsevillä sanoilla on komparatiivi; esim. *ilta, syksy, päivä, nurkka, seinä, pakkanen, tosi, lapsi: illemmalla, -mpana; syksymmällä, -mpänä; päivemmällä, nurkemalla, seinemmälle, pakkasempi, todempi, lapsempänä*. Tavallisimmat tällaisista komparatiiveista käytetyt sijat ovat: yks. partitiivi, essiivi ja translatiivi; usein tavataan myös adessiivi, ablatiivi, allatiivi; esim. *ranta: rannempaa, rannempänä, rannemmaksi; rannemmalla, -lta, -lle*.

Muist. Substantiivinen superlatiivi tavataan juurisanaana useissa *inenn*-päätteisissä adjektiiveissa; esim. *soppi (sopin, v. sopimpa + inen): sopimmainen; reunimmainen, äärimmäinen, likimmäinen, lähimmäinen*. — Substantiiveinakin ovat muutamat paikkaa osoittavat superlatiivit mahdollisia; esim. *rannimmalla, reunimmalla, seinimmällä*. Tällaisilla komparatiiveilla ja superlatiiveilla on suuresti adverbiiin vivahtava luonne; (k. F. Collan, Finsk språkl., s. 69).

§ 79. Vertailutiloja on suomenkielessä kolme: alkutila eli positiivi, jossa ominaisuus ilmoitetaan ilman vertailua; kaksivertainen eli komparatiivi, joka osoittaa kahdesta esineestä ominaisuuden toisessa olevan suuremmassa määrässä kuin toisessa; monivertainen eli superlatiivi, joka osoittaa kolmesta tai useammasta esineestä ominaisuuden olevan yhdellä suuremmassa määrässä kuin kaikilla muilla.

§ 80. Positiivilla ei ole mitään eri päätettä, vaan se on adjektiivin perusmuoto, josta muut vertailumuodot vertailun ja päätteiden avulla syntyvät.

Muist. Positiivia vahvistetaan usein saman sanan yksikön genetiivillä, esim. *mustan musta, vanhan vanha, suuren suuri, pienen pieni*. Muutamissa sanoissa kerrotaan adjektiivin alkuosa, johon liitetään partikkelit *po, pö* tai *ko, kko*; esim. *tyttö tyhjä, täpö täysi, apo (appo) ainoa, nelko nelinen, pilkko pimeä*. Välisti asetetaan tällaisesta vahvennussanasta muodostetun diminutiivin yks. genetiivi positiivin eteen; esim. *tyttösen tyhjä, täpösen täysi, pilkkosen pimeä, nelkosen nelinen*. Samoin on muodostunut *jonni joutava, sepo (seposen) seljällään*, kuin myöskin adverbii *ypö yksin, alkosen alasti* (Loitsr. s. 28).

§ 81. Komparatiivi saadaan siten, että positiivin vartaloon liitetään päätteet *mpa, mpä*, jotka yksikön nominatiivissa muuttuvat *mpi:ksi*; esim. *matala-mpa: matalampi, tyylympä: ty-*

lympi. — Kaksitavuiset *a*-, *ä*-päätteiset vartaloit muuttavat sidevokaalinsa komparatiivin päätteeseen edessä *e*:ksi; esim. *kovampi*: *kovempi*, *pyhämpi*: *pyhempi*. — Komparatiivia vahvistetaan sanoilla *paljon*, *paljoo*, *vielä*; (k. §§ 24, 25).

§ 82. Superlatiivi syntyy siten, että positiivin vartaloon liitetään päätteet *impa*, *impä*, joiden edestä sidevokaalit *a*, *ä*, *e*, *i* katoovat. Yksikön nominatiivissa katoaa *impa*- (*impä*-) päätteestä lopputavuus ja *m* muuttuu *n*:ksi; esim. *kova-impä* (*kovimpä*): *kovin*, *pyhä-impä* (*pyhimpä*): *pyhin*, *matala-impä* (*matalimpä*): *matalin*, *suure-impä*: *suurin*, *kiltti-impä*: *kiltin*. Supistuvaisissa katoaa tavallisesti myöskin sidekonsonantti, säilyen vaan runokielessä; esim. *rakkaha-in*: *rakkahin*, tavall. *rakkain*; *kaunihi-impä*: *kaunihin*, tavall. *kauniin*, *kaunein*; *paras*, vart. *paraha*: *parahin* ja *parain*; (vert. §§ 26; 27; 28; 47 a).

Muist. Superlatiivia vahvistetaan sanoilla *kaikkein* (*kaikkian*, *kaikkien*), *ani* ja *mitä*; esim. *kaikkein kovin*, *mitä kovin*, *ani parhaimmat*, (*kaikkian useimmat*).

Seuraavat esimerkit osoittavat komparatiivin ja superlatiivin muodostumisen eri vartaloissa.

	Positiivi.	Komparatiivi.	Superlatiivi.
o ö u y	outo	oudompi	oudoin
		(v. oudompa)	(v. oudoimpa)
	tyly	tylympi	tylyin
		(v. tylympä)	(v. tylyimpä)
taattu	taatumpi	taatuin	
	(v. taatumpä)	(v. taatuimpä)	
tunnettu	(tunnetumpi)	tunnetuin	
a ä	raaka	raaempi	raain
	kylmä	kylmempi	kylmin
	matala	matalampi	matalin
	väkevä	väkevempi	väkevin
	komea	komeampi	komein
	sileä	sileämpi	silein
rahaton	rahattomampi	rahattomin	
i	auli	aulimpi	aulin
	pieni	pienempi	pienin
e	onnellinen	onnellisempi	onnellisin
	lyhyt	lyhyempi	lyhyin
	onsi (v. onte)	onnempi	onsin

supistuvaiset	{	rikas	rikkaampi	rikkain
		terve	terveempi	tervein
		kaunis	kauniimpi	kauniin (v. kauniimpa)
		"	"	kaunein (v. kauneimpa)
		harras	hartaampi	hartain
		harmaa	harmaampi	harmain
		oppinut (v. -nee)	oppineempi	oppinein

Esimerkkejä: *mieto, huono, ontto, kiero, kupero, hullu, musta, ruskea, viheriä, kiltti, siisti, punainen, suuri, ohut, ehyt, huolellinen, rakas, valvas, vilpas, syöläs, vapaa, lukeut.*

§ 83. Vertailultaan useampi-muotoisia, vaillinaisia tai säännöttömiä.

Positiivi.	Komparatiivi.	Superlatiivi.
{ lyhyt (v. -ye)	lyhyempi	lyhyin
{ (lyhä)	lyhempi	lyhin
{ hyvä	parempi	paras
{ (paras)	{ parhaampi	(v. paraha, parhaa, paraa)
	{ paraampi	parhain
paljo (enä)	enempi (v. enempä)	parain
pitkä	pitempi	enin (v. enimpä)
vasen (v. vaseme)	vasempi (v. vasempa)	pisin
—	molemmat	—
joka	jompi	—
kuka	kumpi	—
moni, usea	useampi	usein (v. useimpa)

Muist. 1. *Pitkä* usein komparatiivissa *pidempi*, joskus *pitkempi*, superl. *pitkin* (v. *pitkimpä*). — *Hyvä* joskus komp. *hyttempi*.

Muist. 2. Latiiveista *tänne, tuonne, sinne* saadaan komparatiivi-adverbit *tänneemmäksi, tänneempänä, tuonneempata, tuonneimpana, sinneempätä* (Kant. III, 12) j. n. e.

Muist. 3. Muutamat adjektiivit ovat taipumattomia, niinkuin *aika, aimo, ensi, eri, kelpo, koko, nyky, pikku, viime*; esim. *kelpo mies, kelpo miehen, kelpo mieheltä; eri asia, eri asian* j. n. e.; niillä ei myöskään ole vertailua. Muutamilla taas merkityksensä vuoksi ei ole vertailua; esim. *ainoa, kuuro-mykkiä*.

Liittosanain sijoitus ja vertailu.

§ 84. Liittosyntyisissä nomineissa taipuu ainoastaan viimeinen osa; esim. *valtiopäivä-mies*: *valtiopäivä-miehen*, *valtiopäivämichet*; *useamman-laatuinen*: *useamman-laatuisen*, *useamman-laatuista*, j. n. e.; *poikoparka*, *miesvainaja*, *äitikulta*, *poikalurjus*, y. m. — Jos edellinen liiton osa on johtamaton adjektiivivi, joka on jälkimmäisen liiton osan attribuuttina, niin kumpikin sana taipuu; esim. *Pyhähenki*: *Pyhästähengestä*, *Pyhällehengelle* j. n. e.; samoin *vanhapiika*, *vierasmiestä*, *hyvätyö*; mutta *pyhäältä*, *pyhäällä*, *pyhäältä* j. n. e., koska edellinen liiton osa on substantiivi.

§ 85. Jos kaksi adjektiiviviä on yhdistetty yhdeksi sanaksi, vertaillaan komparatiivissa jompikumpi niistä, tavallisesti edellinen; superlatiivissa aina jälkimmäinen; esim. *rumaruokainen*: *rumempi-ruokainen* (*rumaruokaisempi*), *rumaruokaisin*, *suurilukuinen*: *suurempi-lukuinen* tai *suurilukuisempi*, *suurilukuisin*; *kallisarvoinen*: *kallisarvoisempi* (*kalliimpi-arvoinen*), *kallisarvoisin*.

Runsasmuotoiset ja vaillinaiset nominit.

§ 86. Useilla substantiiveilla on kaksi vartaloa, jotka ainoastaan sidetavuunsa puolesta eroavat toisistaan; sellaiset sanat taipuvatkin useamman taivutusluokan mukaan.

1) II:sen ja VI:nneen mukaan, esim. sanat: *tavu*, *tavuu*; *tieno*, *tienoo*; siis *tavu*: *tavua*, *tavuun* (illat.), *tavuja*, *tavuin*, *tavuen*, *tavuihin*; mutta *tavuu*: *tavuuta*, *tavuuseen*, *tavuita*, *tavutten*, *tavuiden*, *-itten*, *tavuisiin*; iness. *tavu*: *tavuissa*, *tavuu*: *tavuissa*.

2) V:nneen ja VI:nneen mukaan useat *le-*, *ne-* ja *re-* (v. *lehe-*, *nehe-* ja *rehe-*)päätteiset; esim. nom. *kannel* (vart. *kantele*), nom. *kantele*, (v. *kantelehe*); säen (v. *säkene*), *säkene* (v. *säkenehe*); *pien-* *nar* (v. *pien-* *tare*) *pien-* *tare* (v. *pien-* *tarehe*); *vemmel* ja *vempele*, *kyynel* ja *kyynle*, *haven* ja *hapene*, *manner* ja *mantere*, *penger* ja *penkere*; *oras*, gen. *oraksen* ja *oraan*.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	kannel	kantele
<i>Gen.</i>	kantelen	kanteleen
<i>Part.</i>	kannelta	kanteletta
<i>Illat.</i>	kanteleen	kanteleeseen
<i>Ess.</i>	{ kantelena	kanteleena
	{ kannelna	kantelenna

Monikko.

<i>Nom.</i>	kantelet	kanteleet
<i>Gen.</i>	{ kannelten kantelien	kanteletten
		kanteleiden, -leitten
<i>Part.</i>	kantelia	kanteleita
<i>Ill.</i>	kanteliin	kanteleisiin, -leihin
<i>Ess.</i>	kantelina	kanteleina

3) III:nneen ja VI:nneen mukaan, esim. *ruhtina, ruhtinas; pitäjä, pitäjäs; kenttä ja kennäs; kiukaa ja kiuas* (vart. *kiukaha*); *ainoa, ainoo; korca, korce; kipinä (kipenä, kipuna) ja kipene* (v. *kipenehe*).

Muist. Runokielessä myös *kyven* (v. *kypene*), *kyventä, kypeniin, kypenissä, kypeniksi* j. n. e. viidennen taiv. luokan mukaan. (Kal. 2: 72, 23: 791 y. m.)

Sana *mies* on hieman säännötön: vart. *miche*, yks. nom. *mies*, part. *miestä*, essiivi *michenä, miesnä (miessä)*, gen. plur. *miesten, miehien*; muut sijat säännöllisesti vartalosta *miche*.

§ 87. Useita substantiiveja käytetään vaan muutamissa sijoissa; ne osoittavat tavallisesti tilaa; esim. *makuuksen* (Sad. II, s. 81), *makuuksella, -lta, -lle*; *makuusalla, -lta, -lle*; *väsyksissä, -stä, -siin*; *nukuksissa, -sta, -siin*; *ammuksissa, -sta, -siin, ammuksen* (Loitsr. s. 223); samoin *eksyksissä, suutuksissa, upoksissa; näännyksissä, -stä, -siin*; *juovuksissa, torkuksissa, riipuksissa* (Sad. IV, s. 195). *Valveella ja valveilla, -lle*; *tekeessä ja tekeissä, tekeellä ja tekeillä; kulkeella; lenteellä, -ssä* (Kant. II: 210); *alkuudesta* (Sad. II, s. 97); (*kaikkian, kaikkiällä, -lta, -lle, -nne, kaikkiastansa, kaikkiansa*; adv.); *taivasala, taivasalla, -alta, -alle*.

V. Laskusanat.

§ 88. Suomenkielen laskusanat ovat kahdenlaiset:

1) Kardinaaliluvut eli määräluvut, jotka osoittavat kuinka monta.

2) Ordinaaliluvut eli järjestysluvut, jotka osoittavat kuinka mones.

Yksinkertaisia kardinaalilukuja on suomenkielessä 13; niistä johdetaan yksinkertaisten ordinaalilukujen vartalot si-

ten, että kardinalilukujen vartaloon liitetään päätte *nte*. Poikkeavaisia ovat *ensimmäinen* ja *toinen*; *kolme* muuttuu *en* a:ksi: *kolmante*, *-as*.

Kardinaaliluvut:

1. yksi (v. yhte)
2. kaksi (kahte)
3. kolme
4. neljä
5. viisi (viite)
6. kuusi (kuute)
7. seitsemän (seitsemä)
8. kahdeksan (kahdeksa)
9. yhdeksän (yhdeksä)
10. kymmenen (kymmene)
100. sata
- 1,000. tuhat eli tuhannen
(tuhante)
- 1,000,000. miljoona

Ordinaaliluvut:

- ensimmäinen (v. -mäise)
 toinen (toise)
 kolmas (kolmante)
 neljäs (neljänte)
 viides (viidente)
 kuudes (kuudente)
 seitsemäs (seitsemänte)
 kahdeksas (kahdeksante)
 yhdeksäs (yhdeksänte)
 kymmenes (kymmenente)
 sadas (sadante)
 tuhannes (tuhannente)
 miljoonas (miljoonante)

Muist. Ordinaalilukujen nominatiivit syntyvät säännöllisesti niiden vartalosta, esim. *kolmante* (*kolmant*, *kolmat*): *kolmas*; sanassa *tuhante* *t* ei muutu s:ksi; (k. §§ 33, a; 36; 41, a ja poikk.). Yhdistetyissä ordinaaliluvuissa käytetään tavallisesti vartaloista *yhte*, *kahte* säännöllisesti muodostuneita nominatiiveja *yhdes*, *kahdes*; esim. *yhdeskolmatta*, *kahdeskolmatta* (*ensimmäinen kolmatta*, *toinen kolmatta*). Liittosyntyisissä sanoissa muuttuvat sanojen *kolme* ja *neljä* sidevokaalit i:ksi; esim. *kolmisoppinen*, *nelinurkkainen*, *neliöinen*; — sanoista *seitsemän* ja *kymmenen* käytetään supist. muodot *seitsemän*, *kymmenen*; esim. *seitsemäntuhat*, *kymmenentuhatuhat*.

§ 89. Yksinkertaiset laskusanat taipuvat niinkuin samantapaiset substantiivit; kardinaalilukujen akkusatiivi on nominatiivin kaltainen, paitse sanoissa *yksi* ja *miljoona*, joissa se on yks. genetiivin kaltainen, niinkuin seuraavat esimerkit osoittavat:

	Yksikkö.			Monikko.		
Nom.	yksi	viisi	kolmas	yhdet	viidet	kolmannet
Gen.	{ yhden	viiden	kolmannen	yksien	viisien	kolmansien
	{ —	—	—	—	viitten	kolmatten
Akkus.	yhden	viisi	kolmannen	yhdet	viidet	kolmannet
Part.	yhtä	viittä	kolmatta	yksiä	viisiä	kolmansia
Ess.	{ yhtenä	viitenä	kolmantena	yksinä	viisinä	kolmansina
	{ —	—	kolmanna	—	—	—

§ 90. Muut laskusanat syntyvät yksinkertaisista yhdistämällä seuraavasti:

1) Täysien kymmen-, sata-, tuhat- ja miljoonalukujen yks. nominatiivi saadaan kardinaaliluvuissa siten, että pienin luku asetetaan yks. nominatiiviin ja muut luvut sen jälkeen yks. partitiiviin; esim. *kaksikymmentä, viisi sataa tuhatta, kolmekymmentä tuhatta miljoonaa*. — Muissa sijoissa seisovat suuremmat luvut samassa sijassa kuin pienempikin; esim. yks. gen. *kahden-kymmenen, viiden sadan tuhannen*; mon. nom. *kahdet-kymmenet, viidet sadat tuhannet*; mon. gen. *kaksien-kymmenien, viisien satojen tuhansien*, j. n. e.

Näiden lukujen ordinaalimuodot saadaan siten, että kukin liiton osa asetetaan ordinaalimuotoon; siten syntyneen liittoluvun kaikki osat taipuvat säännöllisesti ja seisovat samassa sijassa; esim. nom. *kahdeskymmenes, viides-sadas-tuhannes*; gen. *kahdennen-kymmenennen, viidennen-sadannen-tuhannennen*; j. n. e.

2) Täysien kymmenlukujen väliset luvut (11—19, 21—29 j. n. e.) saadaan sekä kardinaaleissa että ordinaaleissa niin, että yksikköluvun nominatiivi asetetaan ensimmäiseksi ja sen jälkeen kymmentä osoittava ordinaaliluku yks. partitiiviin; esim. *yksitoista* (nim. *kymmentä*), *yhdestoista* (nim. *kymmentä*), *kahdeskolmatta, yhdeksänkymmenettä* (= 99). Näin syntyneessä luvussa taipuu ainoastaan yksikköluksi; esim.

Yksikkö.

<i>Nom.</i>	kaksitoista	kahdestoista
<i>Gen.</i>	kahdentoista	kahdennentoista
<i>Akkus.</i>	kaksitoista	kahdennentoista
<i>Part.</i>	kahtatoista	kahdettatoista

Monikko.

<i>Nom.</i>	kahdettoista	kahdennettoista
<i>Gen.</i>	kaksientoista	kahdensientoista
<i>Akkus.</i>	kahdettoista	kahdennettoista
<i>Part.</i>	kaksiatoista	kahdensiatoista

Muist. 1. Kahdestakymmenestä eteenpäin muodostetaan näitä laskusanoja, varsinkin vuosiluvuissa ja murtoluvuissa, myös siten, että kymmenluku on edessä ja yksikköluksi on jäljessä, molemmat kardinaalisina tai molemmat ordinaalisina; kaikki liiton osat taipuvat; esim. yks. nom. *kaksi-*

kymmentä kolme, kahdeskymmenes-kolmas; gen. kahden-kymmenen kolmen, kahdennen-kymmenennen-kolmannen, j. n. e.

Muist. 2. Muut yhdistetyt laskusanat saadaan yllä-olevista siten, että pienempi luku asetetaan suuremman jälkeen; kaikki liittoluvun eri osat taipuvat säännöllisesti; esim. nom. *kaksi-tuhatta neljä-sataa viisitoista; gen. kahden-tuhannen neljän-sadan viidentoista, j. n. e.* — Nom. *kahdes tuhannes neljäsadas viidestoista. gen. kahdennen-tuhannennen neljännensadannennen viidennentoista, j. n. e.*

§ 91. Laskusanoihin kuuluvat myöskin:

1) Kertaluvut (multiplicativa), jotka osoittavat kuinka monenkertainen; ne ovat *yksinäinen, kaksinäinen, kolminäinen, viisinäinen, kuusinäinen ja moninäinen*. Pääteellä *kertainen* johdetaan niitä kaikista laskusanoista; esim. *yhden-, kahden-, kolmen-, viiden-, kuuden-* j. n. e. *kertainen; satakertainen, tuhatkertainen; yksin-, kaksin-, kolmin-, nelin-, viisin-, kuusin-, seitsen-, kymmenkertainen*.

2) Laskuadverbit, a) kardinaaliset: *kerran, yhdesti* (Sananl., siv. 540), *kahdesti, kolmesti* tai *kolmasti, neljästi, viidesti, kuudesti, seitsemästi, kahdeksasti, yhdeksästi* (Loitsr., siv. 28), *kymmenesti, sadasti, tuhannesti, monasti* tai *monesti*. — b) ordinaaliset: *ensisti, toisesti, kolmannesti, neljännesti, viidennesti, kuudennesti, seitsemännesti, kahdeksannesti, yhdeksännesti*. c) distributiiviset, jotka osoittavat kuinka monta kerrassaan: *yksittäin, kaksittain, kolmittain, (nelittäin), viisittäin, kuusittain, kymmenittäin, sadottain, tuhansittain; kaksittaisin, kolmittaisin, (nelittäisin, viisittäisin, kuusittaisin), sadottaisin, (tuhansittaisin); yksitellen, kaksitellen; kolmisin; nelisin, kymmenisin* (Sananl., siv. 29), *sataisin, tuhansin* (Kal. 25: 605, 606).

3) diminutiivit: *ykkönen, kakkonen ja kaksonen, kolmonen, nelonen, viitonen, kuutonen, seitsemäinen, kahdeksäinen eli kahdeksäinen, yhdeksäinen, kymmenäinen*.

4) Kollektiivit: *yksikkö, pari, kaksikko, seitsikko, kahdeksikko, yhdeksikkö, kymmenikkö, monikko*.

5) Murtoluvut; niiden yks. nominatiivi saadaan siten, että osoittajaksi asetetaan kardinaaliluvun nominatiivi ja nimittäjäksi ordinaaliluvun yks. partitiivi ynnä sana *osaa*; esim. *kaksi kolmatta osaa, kolme seitsemättä osaa*. Jos nimittäjänä on yhdistetty luku, asetetaan sen viimeinen osa ordinaalisena yks. partitiiviin, johon liitetään sana *osaa*, mutta edellä käyvät luvut seisovat kardinaalilukuina: ensimmäinen yks. nominatiivi-

vissa, muut yks. partitiivissa; esim. $\frac{35}{634}$: *kolmekymmentä viisi kuusi sataa kolmekymmentä neljättä osaa*. Näin syntyneessä murtoluvussa taipuu osoittaja ja nimittäjästä sana *osaa* säännöllisesti, mutta muu osa nimittäjää on taipumaton; esim.

<i>Gen.</i>	kolmen-kymmenen viiden
	kuusi sataa kolmekymmentä neljättä osan
<i>Illat.</i>	kolmeen-kymmeneen viiteen
	kuusi sataa kolmekymmentä neljättä osaan

Muist. Jos osoittajana on luku „yksi“, seisoo nimittäjän viimeinen lukuosa nominatiivissa; esim. $\frac{1}{634}$: yksi kuusi sataa kolmekymmentä *neljäs* osa.

Paitsi tällä tavoin syntyneitä murtolukuja löytyy muutamia substantiivin tapaan muodostuneita; ne ovat: *puoli*, *puolitoista*, *puolikolmatta*, *puoli neljättä* j. n. e.; *kolmannes* (vart. *kolmannekse*), *neljännes*, *viidennes*, *kuudennes*, *seitsemännes*, *kahdeksannes*, *yhdeksännes*, *kymmenes*, *sadannes*. Ne taipuvat säännöllisesti, mutta, paitsi *puoli* ja *puolitoista*, käytetään harvoin luvunlaskussa; esim. *sadannes*, *sadanneksen*, *kaksi sadannesta*, *kahteen sadannekseen* j. n. e. Luvunlaskussa sanotaan edelliseen tapaan: *kaksi sadatta osaa*, *kahteen sadatta osaan* j. n. e.

VI. Pronominit.

§ 92. Suomenkielen pronominit ovat merkitykseltään seitsemää lajia: *personaali-pronominit*, *possessiivi-suffiksit*, *refleksiivi-*, *demonstratiivi-*, *interrogatiivi-*, *relatiivi-* ja *indefiniitti-pronominit*.

§ 93. *Personaali-pronominit* ovat: *minä*, *sinä*, *hän*, *me*, *te*, *he*; niiden vartalot ovat *minu*, *sinu*, *häne*, *me*, *te*, *he*. *Akkusatiivilla* on myös oma päätteensä *t*.

	Yksikkö.				Monikko.		
<i>Nom.</i>	minä	sinä	hän		me	te	he
<i>Gen.</i>	minun	sinun	hänen		meidän	teidän	heidän
<i>Akk.</i>	{ minut	{ sinut	{ hänet	{	meidät	teidät	heidät
	{ minun	{ sinun	{ häne	{	meidän	teidän	heidän
<i>Part.</i>	minua	sinua	häntä		meitä	teitä	heitä
<i>Ess.</i>	minuna	sinuna	hänenä		meinä	teinä	heinä

Komitatiivi puuttuu myöskin monikosta.

Muist. Runo- ja puhekielessä käytetään myös seuraavia lyhempiä muotoja: *Nom.* *ma*, *mä*, *sa*, *sä*; *Gen.* *mun*, *sun*; *Part.* *mua*, *sua*; *Adess.* *mulla*, *sulla*, *hällä*; *Abl.* *multa*, *sulta*, *hältä*; *Allat.* *mulle*, *sulle*, *hälle*.

§ 94. *Possessiivi-suffiksit*, jotka vastaavat muiden kielten possessiivi-pronomeineita ja liitetään sanojen jälkeen, ovat:

Yksikkö.		Monikko.
1 pers.	ni	mme
2 pers.	si	nne
3 pers.	nsa, nsä	nsa, nsä

Niissä sijoissa, joissa sana päätteen kautta pitenee yhdellä tavuulla, ja tämä pitentävä pääte loppuu vokaaliin, on kolmannen persoonan suffiksi myöskin *h-n* ynnä päätteen vokaali. Tämän suffiksin *h* katoa melkein aina, säilyen vaan runokielessä. Esim.: *taloa-han: taloan, talossa-han: talossaan*. Mutta *tapaa, talohon, taloon* ainoastaan *tapaansa, talohonsa, taloonsa*.

§ 95. Suffiksien liittämässä sanaan on huomattava, että:

1) Yksikön nominatiivina käytetään sanan vartaloa; esim. *vieraani, sormikkaasi, omaisuutensa, vastauksenne, veljeni*.

2) Translatiivin pääte on suffiksin edessä *kse*, esim. *vieraakseni; vastaukseksesi*.

3) Konsonantilla päättyvistä sijoista katoa loppukonsonantti suffiksin edestä, joten yks. nominatiivi, genetiivi, akkusatiivi ja instruktiivi, mon. nominatiivi ja akkusatiivi tulevat samanlaisiksi; esim. *talon-ni: taloni, talot-ni: taloni*.

4) Suffiksi, kun sulkee tavuun, ei vaikuta konsonantin pehmennystä, vaan päin vastoin vieläpä kumookin sen (k. § 40, yleis. muist. 3); esim. *takki: takkimme, takkinsa*; samoin verbeissäkin, esim. *vieös: viekösi, kuollos: kuollkosi* (Kal. 21: 75; 33: 256; vert. 36: 171, 185, 199).

Poikk. *d* pysyy monikon genetiivissä, esim. *maidensa* (Genetz, Suomen kielen muoto-oppi, s. 37). Kuitenkin on Loitsurunnoissa siv. 314 ja 317 *teitensä*, jossa suffiksilla siis genetiivissäkin on tavallinen voimansa; vastaiseen suuntaan ei ainakaan vanhassa runokielessä ole yhtään esimerkkiä, sillä kaikkialla *d*, ollen suffiksisessa sanassa, on kovennut *tt:ki*; esim. *vieraittensa, teittensä* (Kal. 3: 87).

Yksikkö.

	3 p. pitempi suff.		3 p. lyhempi suff.	
<i>Nom.</i>	tapansa	kirveensä	—	—
<i>Genet.</i>	tapansa	kirveensä	—	—
<i>Part.</i>	tapaansa	kirvestänsä	—	kirvestään
<i>Iness.</i>	tavassansa	kirveessänsä	tavassaan	kirveessään
<i>Elat.</i>	tavastansa	kirveestänsä	tavastaan	kirveestään
<i>Illat.</i>	tapaansa	kirveeseensä	—	—
<i>Adess.</i>	tavallansa	kirveellänsä	tavallaan	kirveellään
<i>Ablat.</i>	tavaltansa	kirveeltänsä	tavaltaan	kirveeltään
<i>Allat.</i>	tavallensa	kirveellensä	tavalleen	kirveelleen
<i>Essiivi</i>	tapanansa	kirveenänsä	tapanaan	kirveenään
<i>Transl.</i>	tavaksensa	kirveeksensä	tavakseen	kirveekseen
<i>Abess.</i>	tavattansa	kirveettänsä	tavattaan	kirveettään

Monikko.

<i>Nom.</i>	tapansa	kirveensä	—	—
<i>Genet.</i>	{ tapainsa	kirvestensä	—	—
	{ tapojensa	kirveittensä	—	—
	{ —	kirveidensä	—	—
<i>Part.</i>	tapojansa	kirveitänsä	tapojaan	kirveitään
<i>Iness.</i>	tavoissansa	kirveissänsä	tavoissaan	kirveissään
<i>Elat.</i>	tavoistansa	kirveistänsä	tavoistaan	kirveistään
<i>Illat.</i>	{ tapoihinsa	kirveisiinsä	—	—
	{ —	kirveihinsä	—	—
<i>Adess.</i>	tavoillansa	kirveillänsä	tavoillaan	kirveillään
<i>Ablat.</i>	tavoiltansa	kirveiltänsä	tavoiltaan	kirveiltään
<i>Allat.</i>	tavoillensa	kirveillensä	tavoilleen	kirveilleen
<i>Essiivi</i>	tapoinansa	kirveinänsä	tapoinaan	kirveinään
<i>Transl.</i>	tavoiksensa	kirveikensä	tavoikseen	kirveikseen
<i>Abess.</i>	tavoittansa	kirveittänsä	tavoittaen	kirveittään
<i>Komit.</i>	tapoinensa	kirveinensä	tapoineen	kirveineen

§ 96. *Refleksiivi-pronominini* on: *itse*. Sitä käytetään refleksiivi-pronominina vaan casus obliqui sijoissa, aina suffiksin kanssa. Monikko on samanlainen kuin yksikkö. — Esim. akkus. *itseni*, part. *itseäni*, iness. *itsessänsä*, j. n. e.

Muist. *Itse* saattaa olla myöskin demonstratiivi-pronominini (= lat. ipse); seisoen silloin attribuuttina substantiivin jälessä, taipuu se säännöllisesti, mutta, ollessaan substantiivin edessä, on se taipumaton; esim. nom. *itse kuningas* tai *kuningas itse*, adess. *itse kuninkaalla* tai *kuninkaalla itsellään*, j. n. e.

§ 97. *Demonstratiivi-pronomininit* ovat: *tämä*, *tu*, *se*; mon. *nämä* tai *nämät*, *nuo* (*nuot*), *ne* (*net*); niiden vartaloit ovat: *tä*, *tu*, *si*, *nä*, *no*, *nii*. Tavuu *mä* pysyy vaan niissä sijoissa, jotka muuten jäisivät yksitavuisiksi. *Se*-sanank yksikön inessiivi, ela-

tiivi ja illatiivi ovat säännöttömät, niinkuin seuraavasta taitutuskaavasta näkyy.

	Yksikkö.			Monikko.		
<i>Nom.</i>	tämä	tuot	se	nämä	nuo	ne
<i>Gen.</i>	tämän	tuon	sen	näiden	noiden	niiden
	—	—	—	näitten	noitten	niitten
<i>Part.</i>	tätä	tuota	sitä	näitä	noita	niitä
<i>Iness.</i>	tässä	tuossa	siinä	näissä	noissa	niissä
<i>Elat.</i>	tästä	tuosta	siitä	näistä	noista	niistä
<i>Illat.</i>	tähän	tuohon	siihin	näihin	noihin	niihin
<i>Essiivi</i>	tänä	tuona	sinä	näinä	noina	niinä
<i>Instr.</i>	tämän	tuon	sen	näin	noin	niin

Muist. Runo- ja puhekielessä käytetään myös lyhempiä muotoja: *tää*, *tään* ja *tän*, *nää*. — Paikoittaisin ne ilmestyvät kovavokaalisina ja pitennetyllä vartalon vokaalilla; esim. *taa*, *taata*, *taasta*, *taassa*, *taahan*; *naa*; samoin *taamminen*.

§ 98. *Interrogatiivi-pronominit* ovat: *kuka*, *mikä*, *ken*, *kumpi*, *kumpainen*; niiden vartalot ovat: *ku*, *mi*, *ke* tai *kene*, *kumpa*, *kumpaise*. Liitepartikkeli *ka* (*kä*) lisätään tavallisesti vaan niihin muotoihin, jotka muuten jäisivät yksitavuisiksi. *Kumpi* taipuu niinkuin komparatiivit: *kumman*, *kummassa*, *kummaan*; *kumpain* tai *kumpien*, *kumpiin* j. n. e.; yks. part. *t* aina katoa: *kumpaa*.

	Yksikkö.			Monikko.		
<i>Nom.</i>	kuka	ken	mikä	kutka	ketkä	mitkä
<i>Gen.</i>	kunka	kenen	minkä	kuiden	keiden	—
	—	—	—	kuitten	keitten	(mitten?)
<i>Part.</i>	kuta	ketä	mitä	kuita	keitä	mitä
<i>Iness.</i>	kussa	kenessä	missä	kuissa	keissä	missä
	—	kessä	—	—	—	—
<i>Essiivi</i>	kuna	kenenä	minä	kuina	keinä	minä
	—	kenä	—	—	—	—
<i>Instr.</i>	kun	—	min	kuin	—	min

Muist. Runokielessä jätetään usein liite *ka* (*kä*) pois; esim. *ku*, *kun*, *kut*, *mi*, *min* (ei *mit*, *ket*). — Välisti lisätään *ka*, *kä*, vaikk'ei sana muutoinkaan tulisi yksitavuiseksi; esim. *kenenkä*, *kenellekä*, *kellekä*, *kehenkä*, *mihinkä*, *kuhunka*, *miksikä* j. n. e. Tämä tapahtuu harvoin *a*-, *ä*-päätteisissä sijoissa; esim. *kenessäkä*, *kenelläkä*, *kelläkä*, *mitäkä*. Nom. *ken* on suorasanaaisessa kielessä harvinaisempi kuin *kuka*, mutta *kuka*-sanana muut sijat ovat harvinaisempia; niiden asemesta käytetään *ken*-sanana muita sijoja.

§ 99. *Relatiivi-pronominit* ovat: *joka* ja *jompi* (vart. *jo*, *jompa*). Ne taipuvat niinkuin *kuka* ja *kumpi*.

Muist. Ei runokielessäkään partikkeli *ka* saata kadota yks. ja mon. nominatiivista (*jo, jot*); genet. *jon* välisti tavataan. — Partikkeliä *ka* ei käytetä *a*-päätteisten sijojen jälessä (s. o. part., iness., elat., adess., abl.).

Yksikkö.			Monikko.	
<i>Nom.</i>	joka	jompi	jotka	jommat
<i>Gen.</i>	{ jonka	jomman	joiden	jompain
	{ —	—	joitten	jompien
<i>Part.</i>	jota	jompaa	joita	jompia j. n. e.

§ 100. *Indefiniitti-pronomininit*, jotka ovat syntyneet interrogatiivi- tai relatiivi-pronomeineista, ovat seuraavat:

joku (*jo + ku*); molemmat liiton osat taipuvat: *jonkun, joitakuuta, joillakuilla* j. n. e.

jompikumpi; molemmat liiton osat taipuvat: *jommankumman, jompainkumpain* j. n. e.

jokin: *jonkin, jotakin, johonkin, joillakin* j. n. e.

kukin: *kunkin, kuhunkin, kullakin* j. n. e.

mikin: *minkin, minäkin, missäkin* j. n. e.

kumpikin: *kummankin, kumpainkin* j. n. e.

kumpainenkin: *kumpaisenkin, kumpaistenkin* j. n. e.

kukaan: *kunkaan, kussakaan* j. n. e.

mikään: *minkään, mitäkään* tai *mitään, missäkään* tai *missään* j. n. e.

kenkään: *kenenkään, ketäkään* tai *ketään, kenessäkään, kessäkään, kessään* j. n. e.

kumpikaan: *kumpaakaan, kumpaankaan, kumpiakaan* j. n. e.

kumpainenkaan: *kumpaisenkaan, kumpaistenkaan* j. n. e.

joka (taipumaton); esim. *joka mies, joka miehelle*.

jokainen (v. jokaise).

§ 101. *Indefiniitti-pronomeineihin* saattaa myöskin lukea *pronominaalit*, s. o. sellaiset adjektiivit, jotka eivät suorastansa merkitse ominaisuutta, vaan pronominin tapaan osoittavat esi-
neen laatua, suuruutta tai lukua; sellaisia ovat:

1) *ainoa, eräs, harva, kaikki* (vart. *kaikke*, mon. nom. *kaikki*, mon. akkus. *kaikki* ja *kaiket*), *koko* (taipumaton), *molemmat* (monikkosana, vart. *molempa*), *moni, monias* (v. *moniaha*), *moniahta, muu, muutama, muudan* eli *muuan, sama, toinen*.

Muist. *Muudan-* eli *muuan-*sanasta (v. *muutame*) käytetään tavallisesti vaan yks. nominatiivia. Muissa sijoissa käytetään *muutama-*sanaa.

2) *kalainen-* (vart. *kalaise-*) päätteiset, niinkuin: *meikäläinen, teikäläinen, heikäläinen, tükäläinen, tuokalainen, sikäläinen, muukalainen.*

3) *moinen-* (vart. *moise-*) päätteiset, niinkuin: *tämmöinen, tuommainen, semmoinen, jommainen, jonkunmainen, kummainen, mimmoinen.*

4) *lainen-* (vart. *laise-*) päätteiset, niinkuin: *tällainen, tuolainen, sellainen, kullainen, millainen, jollainen, jonkunlainen; samanlainen, muunlainen.*

5) sellaiset sanat kuin *sillinen, millinen, mitys, mittyinen, monituinen, yksityinen, minuinen, sinuinen* y. m. s.

II. Verbit.

§ 102. Verbien taivutuksessa on huomattava verbin *laji* (genus), *muoto* (forma), toiminnan *tapa* (modus), toiminnan *aika* (tempus), *luku* (numerus) ja *persoona*.

I. Verbin laji ja muodot.

§ 103. Merkitykseltään ovat verbit kahta päälajia: *transitiiveja* (kohteellisia) ja *intransitiiveja* (kohteettomia).* Transitiiveja ovat sellaiset verbit, joiden toiminta saattaa kohdata jotakin toista esinettä (objektia, kohdetta); esim. *luen* (kirjaa), *kannan* (vettä); intransitiiveja sellaiset, jotka osoittavat tilaa tai sellaista toimintaa, joka ei ulkone subjektista; esim. *seison, lakastuu, viheriötsee.*

§ 104. Verbin muotoja on kaksi: *aktiivi* (toimiva muoto), esim. *poika lukee*, ja *passiivi* (kärsivä muoto), esim. *kirja luetaan.*

Muist. Suomenkielen passiivi ilmestyy passiivina vaan aniharvoissa modeissa ja on oikeastansa impersonaalinen verbinmuoto, vaikka löytyykin varsinaisia impersonaali-verbejä, joilla ei missään modissa ole passiivista merkitystä; esim. *täytyy, pitää, janottaa* y. m. s. (K. imperson. verbejä).

* Täydellisempää verbinjakoa katso verbien johto-opista § 183.

II. Verbin modit.

§ 105. Suomenkielen verbin modit, jotka eroovat toisistaan modinmerkin kautta, ovat:

1) Indikatiivi, joka ilmoittaa tekemisen todelliseksi; sillä ei ole modinmerkkiä, vaan aika- ja persoonapäätteet liitetään suorastansa vartaloon; esim. *sanon*.

2) Koncessiivi, joka osoittaa tekemisen mahdolliseksi tai myönnetyksi; sen modinmerkki on *ne*; esim. *sanonen*.

3) Konditionaali eli potentiaali, jonka modinmerkki on *isi*, osoittaa tekemisen ehdolliseksi; esim. *sanoisin*.

4) Imperatiivi, jonka modinmerkki on *ka, kää*, osoittaa käskyä; esim. *sanokaa*.

5) Optatiivi, jonka modinmerkki on *ko, kö*, osoittaa toivotusta tai kehoitusta; esim. *sanokoon*.

6) Infinitiivi, joka vaan yleisesti nimittää tekemisen lajin eli laadun. Infinitiivejä on suomenkielessä viisi ja modinmerkkinä on: I:llä infiniitivillä *ta', tää' (a', ä')*; esim. *sanoa*; II:lla infinit. *te (e)*; esim. *sanoessa*; III:lla infinit. *ma, mä*; esim. *sanoma*; IV:llä infinit. *minen (v. mise)*; esim. *sanominen*; V:llä infinit. *maise*; esim. *sanomaisillani*.

7) Participi, joka ilmoittaa tekemisen adjektiivin tapaiseksi ominaisuudeksi. Participilla on modinmerkinä: a) preesensissä *va, vä*; esim. *sanova*; b) perfektissä, aktiivissa *nut, nyt*, passiivissa *u, y*; esim. *sanonut, sanottu*.

Viisi ensimmäistä modia taipuu eri ajoissa, luvuissa ja persoonissa ja nimitetään yhteensä määrätyksi verbiksi (*verbum finitum*); infiniivit ja participit ovat nominien tapaisia verbinmuotoja, ja niitä nimitetään määräämättömäksi verbiksi (*verbum infinitum*) eli nominaalimodeiksi. Ne taipuvat eri sijoissa ja luvuissa; participeilla on myös vertailu, silloin kuin verbin merkitys sen myöntää.

III. Verbin ajat, luvut ja persoonat.

§ 106. Verbin ajoilla ei suomenkielessä ole erityistä merkkiä, jolla ne muodostettaisiin, vaan ne eroavat toisistaan

modinmerkkein ja apuverbein avulla; ainoastaan ind. imperfektillä on *i* ajan-osoitteena. — Verbin aikoja on vaan neljä, nimittäin:

Indikatiivissa: preesens, imperfekti, perfektijä pluskvamperfekti; esim. *sanon, sanotaan; sanoin, sanottiin; olen sanonut, on sanottu; olin sanonut, oli sanottu.*

Koncessiivissa ja konditionaalissa: preesens ja perfektijä; esim. *sanonen, sanottaneen; sanoisin, sanottaisiin; lienen sanonut, lienee sanottu; olisin sanonut, olisi sanottu.*

Imperatiivissa ja optatiivissa: preesens ja harvinainen perfektijä; esim. *sano, sanottakaan; ole sanonut, olkaan sanottu; sanokoon, sanottakoon; olkoon sanonut, olkoon sanottu.*

Participissa: preesens ja perfektijä; esim. *sanova, sanotava; sanonut, sanottu.*

Futuurina käytetään preesens-aikaa, jolloin lauseen ajatus osoittaa kumpaa kulloinkin tarkoitetaan; siis esim. *ostan, ostanenin, ostaisin* ovat sekä preesens-aikoja että futuureja.

Muist. 1. Futuurina käytetään usein myös apuverbistä *olen* ja part. preesensistä yhdistämällä saatua verbinmuotoa; esim. *olen, olet, on lukeva, olemme, olette, ovat lukevat.* Tällä muodolla onkin jo aktiivissa vakaantunut futuurin merkitys, vaikka sitä kankeutensa vuoksi, varsinkin monikossa, ei juuri paljon käytetä. Harvinaisemmat ovat *olin lukeva* (fut. praet.), *lienen lukeva* (koncess. fut.), *olisin lukeva* (kondit. fut.)

Muist. 2. Koska verbin toiminta saattaa olla kolmenlainen: kestävä, lopetettu ja aijottu, ja aika samoin kolmenlainen: nykyinen, mennyt ja tuleva, niin syntyy seuraavat aikasuhteet:

Aika	Toiminta		
	Kestävä	Lopetettu	Aijottu
Nykyinen	<i>luen</i> (lego)	<i>olen lukenut</i> (legi)	<i>olen lukeva</i> (lecturus sum)
Mennyt	<i>luin</i> (legebam)	<i>olin lukenut</i> (legeram)	<i>olin lukeva</i> (lecturus eram)
Tuleva	<i>luen, olen lukeva</i> (legam)	<i>olen lukenut</i> (legero)	<i>olen lukeva</i> (lecturus ero)

§ 107. Lukuja on verbeissä, samoin kuin nomineissakin, kaksi: yksikkö ja monikko. Kummassakin luvussa on kolme persoonaa, niinkuin alla olevat esimerkit osoittavat.

I. Yksinkertaisten aikain ja infinitiivein muodostus.

Aktiivi.

Preesens-aika.

§ 108. Indikatiivin preesens-aika syntyy siten, että seuraavat persoonapäätteet liitetään suorastansa vartaloon:

	Yks.	Mon.
1 p.	-n: <i>sanon</i>	-mme: <i>sanomme</i>
2 „	-t: <i>sanot</i>	-tte: <i>sanotte</i>
3 „	— <i>sanoo</i>	-vat, -vät: <i>sanovat</i>

Yks. kolmannella persoonalla ei ole vakinaista päätettä, vaan se muodostetaan siten, että sidevokaali pitennetään; esim. *sanoo, tulee, kokoaa*. Jos vartalo päättyy kahteen, samaan tavuuseen kuuluvaan vokaaliin, niin sidevokaali ei pitene, joten siis verbin vartalo tulee olemaan 3:na persoonana; esim. *saa, syö, kokoo, aterioi*. — Viimemainitussa tapauksessa käytetään kolmannen persoonan päätteenä myöskin *pi*; esim. *saapi, syöpi, kokoopi, aterioipi*.

Muist. Runokielessä käytetään 3:nnen persoonan päätteenä myös *vi*, jonka edessä sidevokaali ei pitene; esim. *sanovi, katselevi, kapaloivi, kokoavi*. Yksitavuisissa sanoissa käytetään ainoastaan päätettä *pi*, jonka tapaa usein pitennetyinkin sidevokaalin jälessä, joten siis 3:nnessä persoonassa tulee olemaan kaksinkertainen pääte; esim. *tuleepi, katseleepi*. — Useissa paikkakunnissa pitenee sidevokaali tarpeettomasti monikonkin 3:nnessä persoonassa, joten tämänkin persoona saa kaksinkertaisen persoonapäätteen, esim. *laulaavat, laulanevat*.

§ 109. Koncessiivin preesens-aika syntyy koncessiivin modinmerkistä (*ne*) ynnä ind. preesens-ajan päätteistä; esim.

	Yks.	Mon.
1 p.	<i>sano-ne-n</i>	<i>sano-ne-mme</i>
2 „	<i>sano-ne-t</i>	<i>sano-ne-tte</i>
3 „	<i>sano-ne-e</i>	<i>sano-ne-vat</i>

Muist. Runok. myös *sanonevi, sanonepi*.

Seuraavista vartaloista katoa sidevokaali *ne:n* edestä:

1) Kaikista monitavuisista *e*-päätteisistä ja kaksitavuisista *le-*, *ne-*, *re-*, *se*-päätteisistä, jolloin modinmerkin *n* muuttuu *l:n*

jälessä *l*:ksi ja useimmiten *r*:nkin jälessä *r*:ksi; esim. *arvele-**nen*: *arvelle*, *arvele-nee*: *arvellee*, (*pure*:) *purremme* (*purmemme*), (*mene*:) *mennee*, *vähene-nen*: *vähennen* j. n. e.; *s*:n jälessä *n* harvoin muuttuu *s*:ksi; esim. *juokse-nen* (*juoks-nen*): *juosnen*, *juosnet*, *juosnee*, harvoin *juossee*. — Vartalon *t* muuttuu *n*:n edessä aina *n*:ksi; esim. *iloitse-nen* (*iloits-nen*, *iloit-nen*): *iloinnen*.

2) Supistuvaisista verbeistä, jolloin sidekons. *t* muuttuu modinmerkin *n*:n edessä *n*:ksi; esim. *vastata-nen* (*vastat-nen*): *vastammen*, *kokota-nen* (*kokot-nen*, *kokon-nen*): *koonnen*.

Muist. Huomattava on kovien konsonanttien (*k:n p:n t:n*) pehmennys sidetavuun edellisessä tavuussa. Se tapahtuu aina kuin sidevokaali on kadonnut päätteen *tn*, *kn* ja *nn* edestä, jolloin sidekonsonantti, siirtyen edelliseen tavuuseen, sulkee sen; esim. *aukene-nen* (*auken-nen*): *auennen*, *lupata-ta'* (*lupat-ta'*, *luvat-ta'*): *luvata*, *kokota-koon* (*kokot-koon*): *kootkoon*, *kokota-nut* (*kokot-nut*, *kokon-nut*): *koonnut*.

§ 110. Konditionaalnin preesens-aika syntyy siten, että vartaloon liitetään konditionaalnin modinmerkki (*isi*) ynnä ind. preesens-ajan päätteet; yks. 3:mas persoona ei saa mitään päätettä; esim.

Yksikkö.		Monikko.
1 p.	<i>sano-isi-n</i>	<i>sano-isi-nme</i>
2 p.	<i>sano-isi-t</i>	<i>sano-isi-tte</i>
3 p.	<i>sano-isi</i>	<i>sano-isi-vat</i>

Muist. Mon. 3:mas persoona saa murteittain päätteen *t*; esim. *sanoisit*, *laulaisit* = *sanoisivat*, *laulaisivat*.

Konditionaalnin modinmerkin liittämisesssä vartaloon on huomattava:

1) Sen edessä tapahtuva sidevokaalin katoaminen (k. §§ 19, 20, 21, 28, 30); esim. *saa-isiin*: *saisin*, *syö-isiin*: *söisin*, *aterioi-isiin*: *aterioisin*, *katsela-isiin*: *katselisin*.

Muist. Monitavuisissa *e*-päätteisissä vartaloissa saattaa sidevokaali pysyä; esim. *katselisi*; päin vastoin ainoastaan *lukisi*, *menisi*.

2) Supistuvaisista verbeistä katoa sekä sidevokaali että sidekonsonantti; esim. *kokota-isi*: *kokoisi*, *lupata-isi*: *lupaisi*.

§ 111. Imperatiivin preesens-aika saadaan siten, että vartaloon liitetään imperatiivin modinmerkki (*ka*, *kä*), jonka jälkeen asetetaan seuraavat persoonapäätteet:

Yksikkö.	Monikko.
1 p. —	-mme: <i>lukekaamme</i>
2 p. -': <i>lué</i>	—, -tte (-t): <i>lukekaa, lukekaatte</i>
3 p. -n: <i>lukekaan</i>	-t: <i>lukekaat</i>

Näissä persoonissa on huomattava, että:

1) Yks. 1:stä persoonaa ei ole.

2) Yks. 2:sen persoonan päätte on tavuuta sulkeva aspirationi; tämä aspirationi on jäännös, ehkä alituisen käytännön vuoksi, pois-kuluneesta imperat. modinmerkistä (*ka, kä*); esim. *tule-ka (tulck, tulch): tule'*.

3) Muissa persoonissa kerrotaan modinmerkin vokaali (*a, ä*) päätteessä edessä, jolloin runokielessä näiden vokaalien välinen alkuperäinen *h* saattaa pysyä; esim. *lukekahan, lukekahat*.

4) Yks. ja mon. 3:tta persoonaa käytetään harvoin; sen sijasta käytetään optatiivin 3:sia persoonia.

5) Mon. 2:sta persoonasta heitetään tavallisesti persoonapäätte (*tte*) pois. Välisti säilyy tästä päätteestä *t*; esim. *sanokaatte, sanokaa* eli *sanokaat*.

§ 112. Optatiivin preesens-aika saadaan siten, että vartaloon liitetään optatiivin modinmerkki (*ko, kö*), jonka jälkeen asetetaan seuraavat persoonapäätteet:

Yksikkö.	Monikko.
1 p. —	(-mme: <i>sanokoomme</i>)
2 p. -s: <i>sano'os</i>	(-tte: <i>sanokootte</i>)
3 p. -n: <i>sanokoon</i>	-t: <i>sanokoot</i>

Näissä persoonissa on huomattava, että:

1) Yks. 1:stä persoonaa ei ole, ja mon. 1:nen ja 2:nen ovat vaan vanhassa runokielessä tavattavia.

2) Yks. ja mon. 3:nnessä persoonassa kerrotaan modinmerkin vokaali (*o, ö*), ja näiden vokaalien välinen alkuperäinen *h* säilyy usein runokielessä; esim. *sanokohon, sanokohot*.

§ 113. Sekä imperatiivissa että optatiivissa katoa sidevokaali modinmerkin *k:n* edessä samoista vartaloista, jotka kadottavat sen konessiivin *n:n* edessä (k. § 109; 1, 2); esim.

tule-koon: tulkoon, tulkaamme, menkää, purkoon, juokse-koon (juokse-koon): juuskoon, arvelkaa, vastata-koon: vastatkoon.

Modinmerkin *k* pehmenee optat. yks. 2:ssa persoonassa *l:n, n:n, r:n* jälessä *t:ksi, n:ksi, r:ksi*; esim. *tule-kos (tul-kos): tulos, mennös, purros* (vert. § 38, 5).

Kolmitavuisissa *ne*-päätteisissä vartaloissa muuttuu sidekonsonantti *k:n* edessä *t:ksi*; esim. *vähenkös (vähenkös): vähetkös, vähetkään, vähetkää* (§ 46).

Imperfekti.

§ 114. Imperfekti löytyy ainoastaan indikatiivissa. Se syntyy siten, että vartaloon liitetään *i*, jonka jälkeen asetetaan ind. preesens-ajan päätteet; paitsi sitä on huomattava, että:

1) Sidevokaali ei pitene yks. 3:nnessa persoonassa; esim. *sano: sanoi*.

2) Päätteitä *pi* ja *vi* ei käytetä imperfektissä.

3) Sidevokaali usein katoa tai muuttuu *i:n* edessä (k. §§ 19, 20, 21, 23, 28, 30); esim. *saa-in: sain, syö-in: söin, osta-in: ostin, anta-in: annoin, lahjoitta-in: lahjoitin, risti-in: ristin, luke-in: luin*.

4) Supistuvaisissa katoa sidevokaali ja sidekons. *t* muuttuu *s:ksi*; esim. *lupata-in (lupat-in): lupasin, kokota-in: kokosin* (vert. § 34, b; 41, d).

5) *t* muuttuu usein *s:ksi*, sidevokaalin kadottua, kaksi- ja monitav. *a-, ä-*päätteisissä; esim. *kieltä-in: kielsin, ammenta-in: ammensin, kaasi ja kaatoi, puhalsi ja puhalti*; samoin *tunsin, läksin, lähdin*; (k. § 41, c ja muist. 1, 2, 3).

Muist. Mon. 3:mas persoona saa murteittain päätteen *t*; esim. *sanoit, annoit = sanoivat, antoivat*.

Participi.

§ 115. Participit ovat adjektiivien kaltaisia verbin muotoja, joilla on nominien taiputus, sijoitus ja myöskin vertailu, silloin kuin verbin merkitys sen myöntää; esim. *oppinut, oppineempi, oppinein*. Participilla on päätteensä:

a) Preesens-ajassa *va, vä*, yksitavuisilla verbeillä myöskin *pa, pä*; ne liittyvät suorastansa vartaloon, supistuvaisissa sidekonsonantin kadottua; esim. *sanova, saava ja saapa, suova ja suopa, lupata-va: lupaava*.

b) Perfektissä *nut*, *nyt* (vart. *nute*, *nyte* ja *nehe*), jonka edessä sidevokaali katoa niistä vartaloista, joista se katoa konnessiivin *n:n* edessä (k. § 109; 1, 2); esim. *vähene-nyt*: *vähennyt*, (*mene*:) *mennyt*. — Pääteen *n* muuttuu *l:n* ja *r:n* jällessä aina *l:ksi* ja *r:ksi*, *s:n* jälessä sekä pysyy että muuttuu; esim. *tule-nut*: *tullut*, (*arvele*:) *arvellut*, (*pure*:) *purrut*, *juokse-nut* (*juoks-nut*): *juosnut* ja *juossut*. — Sidekonsonantti *t* muuttuu pääteen *n:n* edessä *n:ksi*; esim. *aterioitse-nut* (*aterioitsnut*, *aterioit-nut*): *aterioinnut*, *vastata-nut* (*vastat-nut*): *vastannut*, *kokota-nut* (*kokot-nut*, *kokon-nut*): *koonnut* (vert. §§ 34, b; 40, 2, muist).

Muist. Kahdella *n*llä ovat siis kirjoitettavat: *ne*-päätteiset, *tse*-päätteiset ja *supistuvaiset* verbit; esim. *mennyt*, *vähennyt*, *iloinnut*, *haravoinnut*, *luccannut*. — Participein taivutusta k. §§ 74, 77.

Infinitiivit.

§ 116. Niinkuin ennen jo on mainittu, ovat infinitiivit substantiivein kaltaisia verbin muotoja ja taipuvatkin substantiivien tapaan eri sijoissa, ja useat kummassakin luvussa. Verbeinä käytettyinä ovat ne vaillinaisia sekä sijoiltaan että luvuiltaan. — I:sen infinitiivin partitiivilla ei ole muuta sijapäätettä kuin *aspirationi*, jota kirjakielessä ei merkitä.

Muist. Tämä *aspirationi*, joka vaikuttaa kovien konsonanttien pehmenemisen, on luultavasti jäännös kadonneesta partitiivin päätteestä *ta*; esim. *tule-ta-ta* (*tul-ta-t*, *tul-ta'*): *tulla'*. Muutamat ovat arvelleet I:sen infinitiivin partitiivia vaan lyhenneeksi translatiiviksi, jolloin *aspirationi* siis olisi syntynyt *esta*; esim. *tullaksi* (*tullak*, *tullah*): *tulla'*.

Yksikkö.

Monikko.

I:nen infinitiivi; modinmerkki *ta'*, *tä'* (*a'*, *ä'*):

<i>Part.</i>	sanoa	—
<i>Transl.</i>	sanoakse(ni)	—

II:nen infinitiivi; modinmerkki *te* (*e*):

<i>Iness.</i>	sanoessa	—
<i>Instr.</i>	sanoen	—

III:mas infinitiivi; modinmerkki *ma*, *mä*:

<i>Gen.</i>	sanoman	sanomien
<i>Iness.</i>	sanomassa	sanomissa
<i>Elat.</i>	sanomasta	sanomista
<i>Illat.</i>	sanomaan	sanomiin
<i>Adess.</i>	sanomalla	sanomilla
<i>Abess.</i>	sanomatta	sanomitta

Muist. 1. Aktiivissa ei tästä infinitiivistä käytetä muita kuin nämät yksikön sijat. Niiden aktiivisen merkityksen huomaa paraiten, kun lisää niihin objektin; esim. *työtä tekemällä, työtä tekemään* j. n. e. Sitä vastoin käytetään tämä infinitiivi passiivisena participina sekä yksikön että monikon kaikissa sijoissa; esim. *tekemäni työ, tekemiäni töiden* j. n. e. (vert. § 74, esimerkkiä: ostama). Samanlainen ilmiö on latinankin kielessä, jossa (passiivisen) gerundiivin casus obliqui käytetään (aktiivisina) gerundioina. Koska tämä akt. III:mas infinitiivi passiivisena participina aina on yhdessä agentin tai agenttia vastaavan suffiksin kanssa, saattaisi sitä passiivisena nimittää agentti- participiksi. — Ainoastaan runokielessä tapaa sen joskus ilman agenttia tai suffiksia; esim. Kal. 1: 51—58.

Muist. 2. Tämän infinitiivin yks. illatiivista katoa puh kielessä usein modinmerkki ja illatiivin päätte liittyy suorastansa vartaloon; esim. *katsoon, kehuun, kantaan, pyytään, varustaan, etsiin, oleen, käveleen*; supistuvaisissa sidevokaali ei pitene; esim. *hakkaan, hyppään*; yksitavuisista ja *oi*-päätteisistä monitavuisista ei tällaista illatiivia synny eikä nykyinen kirjakieli sitä muistakaan käytä. Muutamat ovat sitä arvelleet itsenäiseksi VI:nneksi infinitiiviksi.

Yksikkö.

Monikko.

IV:jäs infinitiivi; modinmerkki *minen* (vart. *mise*):

Nom. sanominen

sanomiset

Part. sanomista j. n. e.

sanomisia j. n. e.

Muist. Verbinmuotoina käytetään IV:nnestä infinitiivistä ainoastaan yks. nominatiivia ja partitiivia. Substantiivina käytettynä, taipuu se yksikössä ja monikossa, niinkuin muutkin nominatit; (vert. Jahnsson, Satsl. s. 127).

V:des infinitiivi; modinmerkki *maise*:

Adess. —

sanomaisillani

Muist. Suorasanaaisessa kielessä käytetään tavallisesti vaan mon. adessiivia, joskus mon. ablatiivia; esim. *lukemaisillansa, saamaisillansa* (vert. Jahnsson, Satslára, s. 129). — Runokielessä ovat muutkin sijat jotenkin tavallisia; esim. part. *polkemaista, silittämäistä* (Kal. 25: 135—140), *hautomaista, koskemaista* (Loitsur. s. 149) y. m; iness. *kuulemaisissa* (Kal. 30: 50); allat. *kypsymäisille* (Sad. I, s. 13), *antamaisille* (Loitsur. s. 144); elat. *kuolemaisista* (Kant. II, 305); abess. *koskemaisilla* (Kal. 12: 486).

§ 117. Samat vartalot, joista konnessiivin *n:n* edessä sidevokaali katoa, heittävät sen myöskin I:sen ja II:sen infinitiivin modinmerkin *t:n* edestä pois (k. § 109; 1, 2). — Modinmerkin *t* pehmenee yleisten sääntöjen mukaan, kadoten kokonaan kahden yksinkertaisen vokaalin välistä, joka tapahtuu silloin kuin sidevokaali pitää paikkansa. — Monitavuisissa *ne*-päätteisissä muuttuu sidekonsonantti *n t:n* edessä *t:ksi*.

Seuraava taulu osoittaa kaikki nämät muutokset eri vartaloissa.

Vartalo t.	Inf. modi-merkki.	Esimerkkejä.
I.		
1) Yksitavuiset.	} <i>ta, tää, te</i>	<i>saa-ta': saada, saa-ten: saaden.</i>
2) <i>oi</i> -päätteiset.		<i>haravoi-ta': haravoida, haravoi-ten: haravoiden.</i>
3) Kaksitavuiset <i>le-, ne-, re-, se-</i> päätteiset.		<i>tule-tä': tulla, tule-ten: tullen; mene-ttä': mennä; pure-tä': purra; pesetä': pestä; juokse-tä' (juokse-tä): juosta, juokse-ten: juosten.</i>
4) Monitavuiset <i>c-</i> päätteiset.		<i>arvele-tä': arvella, arvele-ten: arvel-ten; vähene-ttä' (vähene-ttä, vähete-ttä): vähetä; haravoitse-tä' (haravoitse-tä, haravoitse-tä): haravoita, haravoitse-ten: haravoiten.</i>
5) Supistuvaiset.		<i>lupata-tä' (lupata-tä, lupata-tä): lupata, lupata-ten: lupaten.</i>
II.		
1) <i>o-, ö-</i> päätteiset.	} <i>a', ä', e</i>	<i>aikoa, aikoen.</i>
2) <i>u-, y-</i> päätteiset.		<i>ontua, ontuen; antautua, antautuen; näkyä, näkyen; lähestyä, lähestyen.</i>
3) <i>a-, ä-</i> päätteiset.		<i>kantaa, kantaen; heittää, heittäen; musertaa, musertaen; vähentää, vähentäen.</i>
4) <i>i-</i> päätteiset.		<i>ristiä, ristien; purjehtia, purjehtien.</i>
5) Kaksitavuiset <i>ke-, pe-, te-</i> päätteiset.		<i>lukea, lukien; sotkea, sotkien; kylpeä, kylpien; rypeä, rypien; tuntea, tuntien; lähteä, lähtien.</i>

Muist. II:sen osaston verbeissä saattaa modinmerkki *e* muuttua *i*:ksi, joka edellisen vokaalin kanssa yhtyy diftongiksi (k. § 50, 2); esim. *sano-essa: sanoissa, kanta-essa: kantaissa; — e-*päätteisissä vartaloissa tavallisesti side-vokaali muuttuu *i*:ksi; esim. *luke-e-ssa: lukiessa, luke-en: luki-en* (harvemmin *lukeissa, lukein*); — *i-*päätteisissä ei tapahdu mitään muutosta; esim. *risti-e ssä: ristiessä, risti-en: ristien* (josta kaksitavuisissa verbeissä vokaalinsiirrolla (k. § 51) harvinaiset *risteissä, ristein*, mutta ei monitavuisissa, esim. *purjehtia: purjehtiessa, ei purjehteissa*).

Passiivi.

§ 118. Suomenkielen passiivi eroaa latinankielen passiivista siten, että suomenkielen passiivilla ei ole eri päätteitä, joiden kautta persoonat eroavat toisistaan, vaan kunkin ajan persoonilla on yhteinen persoonapäätte, s. o. verbi on persoonaton. Senpä vuoksi onkin suomenkielen passiivi pidettävä etupäässä persoonattomana muotona. Passiivin merkitys on kuitenkin harvinaisella I:llä infinitiivillä ja partici-peilla (vert. § 104, muist.).

Passiivin vartalon muodostus.

§ 119. Passiivin vartalo syntyy siten, että aktiivin vartaloon liitetään passiivin muotomerkit *ta, tä* tai *tta, ttä*.

Niihin vartaloihin, jotka akt. I infinitiivissä saavat modinmerkin *ta, tä*, liitetään muotomerkki *ta, tä*; niihin, jotka aktiivissa saavat *a, ä*, liitetään *tta, ttä*; näiden muotomerkkien edessä sidevokaali ja sidekonsonantti muuttuu tai katoaa samalla tavalla kuin akt. infin. *t:n* edessä. — Kolmannen käytelmän verbit muuttavat paitsi sitä sidevokaalinsa (*a:n, ä:n*) *tta:n* ja *ttä:n* edessä *e:ksi* (vert. § 24, 2), niinkuin alla olevat esimerkit osoittavat:

Aktiivin vartalo.

syö
haravoi
tule
mene
pure
pese
haravoitse
vastata

passiivin muoto-
merkki *ta, tä*

sano
sammu
antautu
kanta
muserta
risti
luke
kylpe
tunte

passiivin muoto-
merkki *tta, ttä*

Passiivin vartalo.

syötä
haravoita
tulta
mentä
purta
pestä
haravoittaa
vastatta
sanotta
sammutta
antaudutta
kannetta
muserretta
ristittä
luetta
kylvettä
tunnetta

Passiivin modien ja aikojen muodostus.

§ 120. Näin syntyneeseen passiivin vartaloon liitetään modin- ja ajan-merkit ja persoonapäätteet. Näistä liitteistä on huomattava:

1) Modinmerkit ovat samat kuin aktiivissa; ainoastaan participin perfekti saapi päätteet *u, y*, joiden edestä muotomerkin vokaali (*a, ä*) katoa; esim. *sano-tta-u: sanottu, syö-tä-y: syöty*. — Part. presens-ajalla ei voi olla päätettä *pa*, koska pass. vartalo ei koskaan ole yksitavuinen.

2) Persoonapäätte on aina *h-n*, joiden väliin tulee modinmerkin tai muotomerkin vokaali; *h* tavallisesti katoa, mutta saattaa myöskin pysyä, varsinkin runokielessä; esim. *sanottakohon: sanottakoon, sanotta-han: sanotaan (sanotahan)*.

Muist. Vanhassa runokielessä melkein aina ja puhekielessä useimmiten passiivin konditionaalinen presens ei saa mitään persoonapäätettä; esim. *sanottaisi, tultaisi* (pro: *sanottaisihin, -siin; tultaisihin, -siin*). Konessiivin päätteestä jää *n* usein pois; esim. *tapettanee, saatanee, vietänehe, valettänehe* (Loitsurun. s. 232 y. m.).

3) Imperfektin merkki on *i*, jonka edestä muotomerkin vokaali (*a, ä*) katoa; esim. *sano-tta-i-hin: sanottiin, syö-tä-i-hin: syötiin*.

4) Muotomerkin *t* pehmenee presens-ajassa yleisten sääntöjen mukaan; esim. *syö-tä-hän: syödään, tule-ta-han (tul-taan): tullaan, vastata-ta-han (vastat-taan): vastataan*.

5) Infinitiiveistä käytetään ainoastaan III:n infiniitin yks. genetiiviä, esim. *sanottaman*, ja II:sen infiniitin inessiiviä, josta modinmerkin *t* katoa ja *e* tavallisesti muuttuu *iksi*; esim. *sano-tta-te-ssa: sanottaessa*, tavallisesti *sanottaissa; vastat-taessa* tai *vastattaissa*.

Muist. Passiivin I infiniivi ei ole niinkään harvinainen kuin usein on luultu; esim. *tunnuttaa* (Sad. II, s. 86); *narrattaa* (Kant. II: 24; Sananl. s. 119, 132); *höyheltää* (Sananl. s. 119); *naitaa* (Sananl. s. 337); *korjattaa* (Korhos. run. s. 103); *pisteltää* (Arvoit. s. 90). Puhekielessä sen tapaa alimomaa; esim. *käytettä, maalattaa, nähtää, kirjoitettaa, leikattaa, haudattaa* y. m. m. (k. Setälä, Koill. Satak. kans. kielestä, s. 123 ja 136).

II. Yhdistettyjen aikojen muodostus.

§ 121. Yhdistetyt ajat muodostetaan *olla-* (vart. *ole*) verbin avulla, jota sen vuoksi sanotaan apuverbiksi; se taipuu seuraavalla tavalla:

Aktiivi.

Indikatiivi.

<i>Pres.</i>	olen	<i>Perf.</i>	olen	} ollut
	olet		olet	
	on		on	
	olemme		olemme	} olleet
	ollette		ollette	
	ovat		ovat	
<i>Imperf.</i>	olin	<i>Pluskv.</i>	olin	} ollut
	olit		olit	
	oli		oli	
	olimme		olimme	} olleet
	olitte		olitte	
	olivat		olivat	

Konnessiivi.

<i>Pres.</i>	lienen	ollen	<i>Perf.</i>	lienen	} ollut
	lienet	ollet		lienet	
	lienee	ollee		lienee	
	lienemme	ollemme		lienemme	} olleet
	lienette	ollette		lienette	
	lienevät	ollevat		lienevät	

Konditionaali.

<i>Pres.</i>	olisin	<i>Perf.</i>	olisin	} ollut
	olisit		olisit	
	olisi		olisi	
	olisimme		olisimme	} olleet
	olisitte		olisitte	
	olisivat		olisivat	

Imperatiivi.

<i>Pres.</i>	Yks. 2 p. ole	<i>Perf.</i>	ole	} ollut
	„ 3 p. (olkaan)		(olkaan)	
	Mon. 1 p. olkaamme		olkaamme	} olleet
	„ 2 p. olkaa		olkaa	
	„ 3 p. olkaat		olkaat	

Optatiivi.

<i>Prees.</i>	Yks. 2 p. ollos	<i>Perf.</i>	(ollos) } ollut
	” 3 p. olkoon		olkoon } ollut
	Mon. 3 p. olkoot		olkoot } olleet

Infinitiivi.

I. <i>Part.</i>	olla	III. <i>Gen.</i>	oleman
	<i>Transl.</i> ollakse(ni)		<i>Iness.</i> olemassa j. n. e.
II. <i>Iness.</i>	ollessa	IV. <i>Nom.</i>	oleminen
	<i>Instr.</i> ollen		<i>Gen.</i> olemisen j. n. e.
	V. <i>Mon. adess.</i> olemaisilla(ni)		

Participi.

<i>Prees.</i>	oleva	<i>Perf.</i>	ollut
---------------	-------	--------------	-------

Passiivi.

Indikatiivi.

<i>Prees.</i>	ollaan
<i>Imp.</i>	oltiin
<i>Perf.</i>	on oltu
<i>Pluskv.</i>	oli oltu

Koncessiivi.

<i>Prees.</i>	oltaneen
<i>Perf.</i>	lienee oltu

Konditionaali.

<i>Prees.</i>	oltaisiin
<i>Perf.</i>	olisi oltu

Imperatiivi.

<i>Prees.</i>	(oltakaan)
<i>Perf.</i>	(olkaan oltu)

Optatiivi.

<i>Prees.</i>	oltakoon
<i>Perf.</i>	olkoon oltu

Infinitiivi.

I. <i>Iness.</i>	oltaessa
III. <i>Gen.</i>	oltaman

Participi.

<i>Prees.</i>	oltava	<i>Perf.</i>	oltu
---------------	--------	--------------	------

Muist. Lyhempiä puhe- ja runokielessä käytettyjä muotoja: Ind. *prees.* *oon, oot, oomme, ootte.* — Koncess. *prees.* *lien, liet, lie, lietäneen* (Loitsur. s. 303, Kal. 49: 21). — Kond. *prees.* *oisin, oisit, oisi j. n. e.* — *Imp. oo.* — Kieltävässä muodossa: *en, et j. n. e. oo; en, et j. n. e. lie; en, et j. n. e. oisi; älä oo.* — Nämät lyhennetyt muodot käytetään myös yhdistetyissä ajoissa; esim. *oon ollut, oisimme olleet, ei oisi oltu j. n. e.*

§ 122. Kun apuverbin yksinkertaisiin muotoihin yhdistetään pääverbin partic. perfekti, saadaan seuraavat yhdistetyt ajat.

Aktiivi.**Indikatiivi.***Perfekti.*

olen	}	sanonut
olet		
on		
olemme	}	sanoneet
olette		
ovat		

Pluskvamperfekti.

olin	}	sanonut
olit		
oli		
olimme	}	sanoneet
olitte		
olivat		

Konessiivi.

<i>Perf.</i> lienen	}	sanonut
lienet		
lienee		
lienemme	}	sanoneet
lienette		
lienevät		

<i>Fut.</i> lienen	}	sanova
lienet		
lienee		
lienemme	}	sanovat
lienette		
lienevät		

Imperatiivi.

<i>Perf.</i> ole	}	sanonut
(olkaan)		
olkaamme	}	sanoneet
olkaa		
olkaat		

Futuuri.

olen	}	sanova
olet		
on		
olemme	}	sanoneet
olette		
ovat		

Preteriiti-futuri.

olin	}	sanova
olit		
oli		
olimme	}	sanovat
olitte		
olivat		

Konditionaali.

<i>Perf.</i> olisin	}	sanonut
olisit		
olisi		
olisimme	}	sanoneet
olisitte		
olisivat		

<i>Fut.</i> olisin	}	sanova
olisit		
olisi		
olisimme	}	sanovat
olisitte		
olisivat		

Optatiivi.

<i>Perf.</i> (ollos)	}	sanonut
olkoon		
(olkoomme)	}	sanoneet
(olkootte)		
olkoot		

Passiivi.

Indikatiivi.	Konessiivi.	Kondition.
<i>Perfektii.</i>	<i>Pluskv.</i>	<i>Perfektii.</i>
on sanottu	oli sanottu	olisi sanottu

Muist. 1. Joskus asetetaan passiivisen muodon yhdistetyissä ajoissa apuverbikin passiiviseen muotoon; esim. *ollaan sanottu, oltiin sanottu* = *on sanottu, oli sanottu*. Useimmiten kuitenkin on tällaisilla muodoilla aktiivin mon. 1:sen persoonan merkitys, esim. *kun ollaan syöty, niin tullaan teille* = *kun olemme syöneet, niin tulemme teille*. — Myöskin yksinkertaisissa ajoissa käytetään persoonallisen verbin asemesta persoonatonta, niinkuin yllä olevan esimerkin loppulause osoittaa: *niin tullaan* = *niin tulemme*. Tällainen käytäntö on kuitenkin pidettävä poikkeuksena säännöllisestä kielestä.

Muist. 2. Participin nominatiivin asemesta käytetään puhekielessä usein yks. essiivin lyhempiä muotoa; esim. *oli sanonunna*; tämä muoto saattaa vielä lyhetä, *nu-* tavuun pois heittämällä. Kun verbin sidetavuun täten sulkeutuu, ei *k, p, t* pehmene; esim. *hakenunna: hakenna, takonunna: takonna, saattanunna; saattanna, itänyynä: itännä; tuntenna, polttanna, emättännä; sortunna* (Kal. 4: 429).

Muist. 3. Apuverbiä *olla* taivutetaan usein eri persoonissa, sen ollessa predikaattina passiivin participein kanssa; esim. *olen ympäröity, olet ympäröity, olemme ympäröidyt, ovat olleet ympäröidyt, olen ympäröittävä, ovat ympäröittävät* j. n. e. Täten syntyy hyvin laajamuotoinen apukäytelmä (conjugatio periphrastica). Oikeinta lienee pitää sellaisissa yhdistyksissä apuverbiä kopulana (sideverbinä) ja participeja adjektiivisina predikaatin sanoina. Useat elävät kielet, esim. ranskankieli, muodostavat täten passiivinsa, sillä niissä, samoin kuin Suomenkin kielessä, ei ole erityistä latinankielen tapaista passiivia.

IV. Taivutusluokat.

§ 123. Samoin kuin nominit, jakautuvat verbitkin sidetavuunsa puolesta kuuteen taivutusluokkaan.

Ensimmäinen luokka.

(Taivutustaulu N:o I, siv. 84—85.)

§ 124. Tähän luokkaan kuuluvat kaikki yksitavuiset ja *oi-*päätteiset monitavuiset vartalot. Niiden taivutuksessa on huomattava:

1) Sidevokaalin katoaminen imperfektin *in* ja konditionaalnin *isi-*päätteen edessä (k. §§ 19, 20, 21, 28); esim. *saa-in: sain; saa-isin: saisin; syö-in: söin, syö-isin: söisin; haravoi-in: haravoin, haravoi-isin: haravoisin*.

2) Akt. I:sen ja II:sen infin. modinmerkit ovat *ta'*, *tä'*, *te*, joissa *t* pehmenee *d*:ksi; esim. *saa-ta'*: *saada*, *saate-ssa*: *saadessa*; *haravoida*, *haravoidessa*.

3) Passiivin muotomerkki on *ta*, *tä*; esim. *syö-tä-hän*: *syö-dään*, *haravoidaan*; (k. § 120, 4).

4) Partic. pres.-ajassa on yksitavuisilla verbeillä päätteenä myös *pa*, *pä*; esim. *saava* ja *saapa*.

5) Ind. yks. 3:mas persoona on vartalon kaltainen tai saapi myös päätteen *pi*; esim. *saa*, *saapi*, *haravoi*, *haravoipi*.

Esimerkkejä: vart. *saa*, *jää*, *myy*, *myö*, *suo*, *syö*, *lyö*, *luo*, *juo*, *vie*, *soi*, *ui*, *pui*, *voi*, *tarinoi*, *hedelmöi*, *salamo*, *haravoi*, *ikä-vöi*, *isännöi*.

Toinen luokka.

(Taivutustaulu N:o II, siv. 86—87.)

§ 125. Toiseen luokkaan kuuluvat kaksi- ja useampi-tavuiset *o-*, *ö-*, *u-*, *y-*päätteiset vartalot. Niissä:

1) Sidevokaali on aina muuttumaton; esim. *sanoin*, *sanoi-sin*, *sanonut*.

2) Akt. I:sen ja II:sen infinitiivin modinmerkeistä (*ta'*, *tä'*, *te*) katoa *t*; esim. *sano-ta*: *sanoa*, *sano-te-ssa*: *sanoessa*.

3) Passiivin muotomerkit ovat *tta*, *ttä*; esim. *sano-tta-han*: *sanotaan*: (k. § 120, 4).

Esimerkkejä: vart. *neulo*, *toivo*, *aiko*, *kuto*, *ampu*, *liikku*, *tointu*, *ontu*, *tako*, *nito*, *sito*, *kastu*, *pakahtu*, *kumartu*, *rikastu*, *lähesty*, *peljästy*, *antautu*, *tekeyty*, *antaantu*, *tekeenty*, *kokoutu*, *kokountu*, *kokoontu*.

Kolmas luokka.

(Taivutustaulu N:o III, siv. 88.)

§ 126. Tähän luokkaan kuuluvat kaksi- ja useampi-tavuiset *a-*, *ä-*päätteiset vartalot. Niitä taivuttaissa:

1) Sidevokaali katoa tai muuttuu imperfektin *i:n* edessä (k. § 23); esim. *anta-in*: *annoin*, *osta-in*: *ostin*, *näyttä-in*: *näy-tin*, *lahjoitta-in*: *lahjoitin*, *helistä-in*: *helistin*.

2) Passiivin muotomerkit ovat *tta*, *ttä*, joiden edessä sidevokaali muuttuu *e*:ksi; esim. *kanta-tta-han* (*kante-ttaan*, *kannet-*

taan): kannetaan, muserta-tta-han: muserretaan; mutta imperf. *muserrettiin* (k. § 120, 4).

3) Akt. I:sen ja II:sen infinitiivin modinmerkeistä (*ta'*, *tä'*, *te*) katoaa *t*; esim: *kanta-tä'*: kantaa, *kanta-te-ssa*: kantaessa; *ymmärtää*, *ymmärtäessä*.

4) Kun *t* on sidekonsonanttina, se akt. imperfektissä joko muuttuu *s*:ksi tai pysyy, tai noudattaa samassa sanassa kumppaakin tapaa (k. § 41, c ja muist. 1, 2); esim. *kieltä*: *kielsi*; *kumarsi*; *nouta*: *nouti*, *kyntä*: *kynti*; *kaata*: *kaatoi* tai *kaasi*, *säätää*: *säätii* tai *sääsi*; *sivallii* tai *sivalsi*.

Muist. Tämän luokan mukaan taipuvat tavallisesti *aja*-päätteiset luonnonääniset verbit, esim. *vipajan*, *kohajan*, *äräjän*, *rähäjän*, *äläjän*; infinit. *vipajaa*, *kohajaa*, *rähäjää*; imperf. *vipajin*, *kohajin*, *rähäjin*, *pirajin* (Loitsr. siv. 344) j. n. e. Useat niistä näyttävät taipuvan samalla myöskin kuudennen taivutusluokan mukaan, esim. inf. *älätä*, *rähätä*; imperf. *kohasi*: *rauta kuonana kohasi* (Kal.).

Esimerkkejä: vart. *anta*, *soitta*, *otta*, *kaata*, *tappa*, *muista*, *heittä*, *viettä*, *armahta*, *lohdutta*, *vaelta*, *vähentä*, *kilistä*, *ymmärtä*, *rakenta*, *pahenta*.

Neljäs luokka.

(Taivutustaulu N:o IV, siv. 89.)

§ 127. Tähän luokkaan kuuluvat kaksi- ja useampitavuiset *i*-päätteiset vartalot. Niiden taivutuksessa:

1) Sidevokaali katoaa imperf. *in* ja kond. *isin* edestä; esim. *risti-in*: *ristin*, *risti-isin*: *ristisin*; *purjehhti-in*: *purjehdin*.

2) Akt. infinitiivin modinmerkeistä (*ta'*, *tä'*, *te*) katoaa *t*; esim. *risti-tä'*: *ristiä*, *risti-te-ssä*: *ristiessä*.

3) Passiivin muotomerkit ovat *tta*, *ttä*; esim. *risti-ttä-hän*: *ristitään*, *purjehhti-tta-han*: *purjehditaan* (k. § 120, 4).

Esimerkkejä: vart. *repi*, *etsi*, *pyyhki*, *ruokki*, *kuokki*, *potki*, *pyrki*, *murehti*, *lainchehti*, *huolehti*, *purjehhti*.

Viides luokka.

(Taivutustaulut N:o V ja VII, siv. 90, 91, 94.)

§ 128. Tähän luokkaan kuuluvat kaksi- ja useampitavuiset *e*-päätteiset vartalot. Niiden taivutuksessa:

1) Sidevokaali katoa imperf. *i:n* ja kond. *isi:n* edestä; esim. *luule-in: luulin, luule-isi:n: luulin; katsele: katselin, katse-lisin*. — Monitavuuksissa saattaa *e* pysyä *isi:n* edessä, esim. *katseleisin, sanaleisin*.

2) *t:n, k:n* ja *n:n* edessä:

a) Sidevokaali katoa kaikista monitavuuksista ja *le-, ne-, re-, se-*päätteisistä kaksitav. vartaloista, jolloin päätteessä *t* pehmenee säännöllisesti, ja *n k:n* ja *n:n* jälessä muuttuu *t:ksi* tai *r:ksi* (k. §§ 109, 1, 2; 113, 117); esim. *tule-ta' (tul-ta'): tulla, tulloon, tullut; pure-ta' (pur-ta'): purra, purkoon, purrut; iloitse-ta' (iloits-ta', iloit-ta'): iloita, iloinnan, iloithoon, iloinnut*. — Passiivin merkki on silloin *ta, tä*, esim. *tule-ta-han (tul-taan): tullaan*. — Monitavuuksissa *ne-*päätteisissä muuttuu päinvastoin sidekonsonantti (*n*) *t:n* ja *k:n* edessä *t:ksi*; esim. *pakene-ta' (paken-ta', paket-ta', paet-ta'): paeta; paetkoon* (k. § 46).

b) Sidevokaali pysyy kaksitav. *ke-, pe-, te-*päätteisissä vartaloissa, jolloin päätteessä *t* katoa; esim. *luke-ta': lukea; luke-nen, luke-nut, lukekoon; tuntea, kylpeä*. — Passiivin merkki on silloin *tta, ttä*; esim. *luke-tta-han (luettaan): luetaan* (k. § 120, 4).

3) Sidevokaali tavallisesti muuttuu *i:ksi* akt. II infiniitiivissä, kun *t* on kadonnut; esim. *luke-te-ssa (luke-essa): luke-kiessa, harvemmin lukeissa; luke-ten: lukien* (vert. § 117, muist.).

Esimerkkejä: vart. *tuke, puke, sulke, kuule, puske, sure, tunte, syökse, juokse, riitele, arvele, rakentele, iloitse, haravoitse, havaitse, salamoitse, punnitse, parane, pahene, kykene, kapene, soukkene, rankaise, halkaise*.

Kuudes luokka.

(Taivutustaulu N:o VI, siv. 92—93.)

§ 129. Tähän luokkaan kuuluvat supistuvaiset verbit (k. § 49). — I:sen luokan supistuvaisissa on huomattava:

1) Sidekonsonantin *t:n* asemesta saattaa muutamissa verbeissä olla sidekonsonanttina myöskin *j*; esim. vart. *palata* tai *palaja, halata* tai *halaja, herätä* tai *heräjä*.

2) Sidekonsonantti *t* katoa aina akt. indik. preesens-ajassa, imperat. yks. 2 persoonassa, III, IV ja V infiniitiivissä ja part. preesens-ajassa; esim. vart. *lupata: lupaan, lupaa, lupaama, lupaaminen, lupaamisillani, lupaava*; — *j*,

ollen sidekonsonanttina, saattaa näissä muodoissa myös pysyä, esim. *palaan* ja *palajan* j. n. e.

3) Sidevokaali katoa imperfektin *i:n* edestä ja sidekonsonantti muuttuu *s:ksi*; esim. *vastata-i-n* (*vastat-in*): *vastasin*, *halata-in* (*hala-ja-in*): *halasin* (k. § 41, d).

4) Sekä sidevokaali että sidekonsonantti katoa konditionaalien *isi:n* edestä; esim. *vastata-isi:n*: *vastaisin*; *halaisiin*.

Muist. Kun *j* on sidekonsonanttina, saattaa sidetavuu myöskin pysyä; esim. vart. *halaja*: *halaisiin* tai *halajaisiin*.

5) Sidevokaali katoa *t:n*, *k:n* ja *n:n* edestä, ja sidekonsonantti muuttuu *n:n* edessä *n:ksi*; esim. *vastata-tä* (*vastat-tä*): *vastata*, *vastata-ko-hon*: *vastatkoon*, *vastata-nen* (*vastat-nen*): *vastannen*, *vastata-nut*: *vastannut*: (k. §§ 34, b; 40, 2 muist.; 109, 2; 113).

6) Passiivin muotomerkit ovat *ta*, *tä*, ja muutokset niiden edessä samat kuin akt. infinitiivin *t:n* edessä; esim. *vastata-tahan* (*vastat-taan*): *vastataan*; mutta imperf. *vastattiin*; (k. § 120, 4).

7) Konsonantin pehmenne sidetavuun edellisessä tavuussa (k. § 109, muist.); esim. *kokota-nut*: *koonnut*, *lupata-nut*: *luvannut*.

§ 130. II:sen luokan supistuvaiset kadottavat tai muuttavat sidekonsonantin samoissa muodoissa kuin I:senkin luokan supistuvaiset; sidekonsonantin kadottua, saattaa sidevokaali muuttua samaksi kuin edellinen vokaali; esim. vart. *kokota*: *kokoan*, *kokoon*; *kokoa*, *kokoo*; *kokoama*, *kokoama*; *kokoaminen*, *kokoaminen*; *kokoamaisillani*, *kokoamaisillani*; *kokoava*, *kokoava*. — Sidevokaali katoa samoissa muodoissa kuin I luokassa, mutta saattaa pysyä konditionaalien preesens-ajassa; esim. *kokota-in*: *kokosin*; *koonnen*, *kooja*, *koonnut*, *kootaan*, *kootkaa*, *kokosin* tai *kokoaisin*.

Esimerkkejä: vart. *arvata*, *hakkata*, *hylkätä*, *kaijata*, *lainata*, *hautata*, *huokata*, *lepätä*, *kumota*, *siivota*, *tarjota*, *vainota*, *vakota*, *isota*, *kammota*, *kohota*, *eritä*, *sikitä*, *pölytä*, *meluta*, *älytä*.

§ 131. Verbien taipuminen eri persoonissa, luvuissa ja ajoissa nähdään seuraavista taivutustauluista.

	Indikatiivi.	Konessiivi.	Kondi-
<i>Præsens.</i>	Y. suon haravoin suot haravoit suo haravoi M. suomme haravoimme suotte haravoitte suovat haravoivat	Y. suonen haravoinen suonet haravoinet suonee haravoinee M. suonemme haravoinemme suonette haravoinette suonevat haravoinevat	Y. soisin soisit soisi M. soisimme soisitte soisivat
<i>Imperfekti.</i>	Y. soin haravoin soit haravoit soi haravoi M. soimme haravoimme soitte haravoitte soivat haravoivat		
<i>Perfekti.</i>	olen } suonut j. n. e. } haravoinut K. § 122.	lienen } suonut j. n. e. } haravoinut K. § 122.	olisin } j. n. e. } K. §
<i>Plusku.</i>	olin } suonut j. n. e. } haravoinut		

	Yksikkö.		Infinitiivi.		Monikko.	
I. <i>Part.</i>	suoda	haravoida	—	—	—	—
<i>Trans.</i>	suodakse(ni)	haravoidakse(ni)	—	—	—	—
II. <i>Iness.</i>	suodessa	haravoidessa	—	—	—	—
<i>Instr.</i>	suoden	haravoiden	—	—	—	—
III. <i>Gen.</i>	suoman j. n. e.	haravoiman j. n. e.	suomain j. n. e.	haravoimain j. n. e.	—	—
IV. <i>Nom.</i>	suominen j. n. e.	haravoiminen j. n. e.	suomiset j. n. e.	haravoimiset j. n. e.	—	—
V. <i>Adess.</i>	—	—	suomaisilla(ni)	haravoimaisilla(ni)	—	—
	Participi.					
<i>Præs.</i>	suova	haravoiva	<i>Perf.</i>	suonut	haravoinut	

(vart. suo, haravoi).

tionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
haravoisin haravoisit haravoisi haravoisimme haravoisitte haravoisivat	Y. — — suo haravoi (suokaan) (haravoikaan) M. suokaamme haravoikaamme suokaa haravoikaa (suokaat) (haravoikaat)	Y. — — suo'os haravoijos suokoon haravoikoon M. — — — — suokoot haravoikoot
suonut haravoinut 122.	Y. ole } suonut (olkaan) } haravoinut M. olkaamme } olkaa } suoneet (olkaat) } haravoineet	Y. ollos } suonut olkoon } haravoinut M. — — — — olkoot { suoneet haravoineet

Passiivi (vart. suota, haravoita).

<i>Ind. praesens</i>	suodaan	haravoidaan
" <i>imperf.</i>	suotiin	haravoitiin
" <i>perfekti</i>	on suotu	on haravoitu
" <i>pluskv.</i>	oli suotu	oli haravoitu
<i>Konc. praesens</i>	suotaneen	haravoitaneen
" <i>perfekti</i>	lienee suotu	lienee haravoitu
<i>Kond. praesens</i>	suotaisiin	haravoitaisiin
" <i>perfekti</i>	olisi suotu	olisi haravoitu
<i>Imp. praesens</i>	(suotakaan)	(haravoitakaan)
" <i>perfekti</i>	(olkaan suotu)	(olkaan haravoitu)
<i>Opt. praesens</i>	suotakoon	haravoitakoon
" <i>perfekti</i>	olkoon suotu	olkoon haravoitu
<i>II Infjn. yks. inessiivi</i>	suotaessa	haravoitaessa
<i>III " " genetiivi</i>	suotaman	haravoitaman
<i>Participin praesens</i>	suotava	haravoitava
" <i>perfekti</i>	suotu	haravoitu

		Indikatiivi.		Konnessiivi.		Kondi-	
Preesens.	Y. taon	antaudun	Y. takonen	antautunen	Y. takoisin		
	taot	antaudut	takonet	antautunet	takoisit		
	takoo	antautuu	takonee	antautunee	takoisi		
	M. taomme	antaudumme	M. takonemme	antautunemme	M. takoisimme		
	taotte	antaudutte	takonette	antautunette	takoisitte		
	takovat	antautuvat	takonevat	antautunevat	takoisivat		
Imperfekti.	Y. taoin	antauduin					
	taoit	antauduit					
	takoi	antautui					
	M. taoimme	antauduimme					
	taoitte	antauduitte					
	takoivat	antautuivat					
Perfekti.	olen	} takonut antautunut	lienen	} takonut antautunut	olisin	} j. n. e.	
	j. n. e.		j. n. e.				
Plusku.	olin	} takonut antautunut					
	j. n. e.						
Infinitiivi.							
		Yksikkö.		Monikko.			
I. Part.	takoa	antautua	—	—	—	—	—
Trans.	takoakse(ni)	antautuakse(ni)	—	—	—	—	—
II. Iness.	takoessa	antautuessa	—	—	—	—	—
Instr.	takoen	antautuen	—	—	—	—	—
III. Gen.	takoman	antautuman	takomien	—	—	—	—
	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	—	—	—	—
IV. Nom.	takominen	antautuminen	takomiset	antautumiset	—	—	—
	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	—	—	—
V. Adess.	—	—	takomaisilla(ni)	antautumaisilla(ni)	—	—	—
Participi.							
Prees.	takova	antautuva	Perf.	takonut	antautunut	—	—

(vart. tako, antautu).

tionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
antautuisin antautuisit antautuisi antautuisimme antautuisitte antautuisivat	Y. -- — tao antaudu (takokaan) (antautukaan) M. takokaamme antautukaamme takokaa antautukaa (takokaat) (antautukaat)	Y. — — tako'os antautuos takokoon antautukoon M. — — — — takokoot antautukoot
takonut antautunut	Y. ole } takonut (olkaan) } antautunut M. olkaamme } olkaa } takoneet (olkaat) } antautuneet	Y. ollos } takonut olkoon } antautunut M. — } — } olkoot } takoneet } antautuneet

Passiivi (vart. taotta, antaudutta).

<i>Ind. praesens</i>	taotaan	antaudutaan
" <i>imperf.</i>	taottiin	antauduttiin
" <i>perfekti</i>	on taottu	on antauduttu
" <i>pluskv.</i>	oli taottu	oli antauduttu
<i>Konc. praesens</i>	taottaneen	antauduttaneen
" <i>perfekti</i>	lienee taottu	lienee antauduttu
<i>Kond. praesens</i>	taottaisiin	antauduttaisiin
" <i>perfekti</i>	olisi taottu	olisi antauduttu
<i>Imp. praesens</i>	(taottakaan)	(antauduttakaan)
" <i>perfekti</i>	(olkaan taottu)	(olkaan antauduttu)
<i>Opt. praesens</i>	taottakoon	antauduttakoon
" <i>perfekti</i>	olkoon taottu	(olkoon antauduttu)
<i>II Infjn. yks. inessiivi</i>	taottaessa	antauduttaessa
<i>III " " genetiivi</i>	taottaman	antauduttaman
<i>Participin praesens</i>	taottava	antauduttava
" <i>perfekti</i>	taottu	(antauduttu)

Taivutust. N:o III. *III Luokka. Aktiivi* (vart. otta).

	Indikat.	Koncess.	Kondit.	Imperat.	Optatiivi.
<i>Presens.</i>	Y. otan otat ottaa M. otamme otatte ottavat	Y. ottanen ottanet ottanee M. ottanemme ottanette ottanevat	Y. ottaisin ottaisit ottaisi M. ottaisimme ottaisitte ottaisivat	Y. — ota (ottakaan) M. ottakaamme ottakaa (ottakaat)	Y. — ottaos ottakoon M. — — ottakoot
<i>Imperfekti.</i>	Y. otin otit otti M. otimme otitte ottivat				
<i>Perfektii.</i>	olen ottanut j. n. e.	lienen ottanut j. n. e.	olisin ottanut j. n. e.	Y. ole } otta- (olkaan) } nut M. olkaamme } olkaa } (olkaat) } ottaneet	Y. ollos } otta- olkoon } nut M. — — olkoot ottaneet
<i>Plusku.</i>	olin ottanut j. n. e.				

Infinitiivi.

	Yksikkö.	Monikko.
I. <i>Part.</i>	ottaa	—
<i>Trans.</i>	ottaakse(ni)	—
II. <i>Iness.</i>	ottaessa	—
<i>Instr.</i>	ottaen	—
III. <i>Gen.</i>	ottaman j. n. e.	ottamain j. n. e.
IV. <i>Nom.</i>	ottaminen j. n. e.	ottamiset j. n. e.
V. <i>Adess.</i>	—	ottamaisilla(ni)

Participi.

<i>Prees.</i>	ottava	<i>Perf.</i>	ottanut
---------------	--------	--------------	---------

Passiivi (vart. otetta).

<i>Ind. preesens</i>	otetaan
" <i>imperf.</i>	otettiin
" <i>perfekti</i>	on otettu
" <i>plusku.</i>	oli otettu
<i>Konc. preesens</i>	otettaneen
" <i>perfekti</i>	lienee otettu
<i>Kond. preesens</i>	otettaisiin
" <i>perfekti</i>	olisi otettu
<i>Imp. preesens</i>	(otettakaan)
" <i>perfekti</i>	(olkaan otettu)
<i>Opt. preesens</i>	otettakoon
" <i>perfekti</i>	olkoon otettu
II <i>Inf. yks. iness.</i>	otettaessa
III " " <i>genet.</i>	otettaman
<i>Participin prees.</i>	otettava
" <i>perf.</i>	otettu

Taivutust. N:o IV. *IV Luokka. Aktiivi* (vart. repi).

	Indikat.	Koncess.	Kondit.	Imperat.	Optatiivi.
<i>Preesens.</i>	Y. revin revit repi M. revimme revitte repivät	Y. repinen repinet repinee M. repinemme repinette repinevät	Y. repisin repisit repisi M. repisimme repisitte repisivät	Y. — revi (repikään) M. repikäämme repikää (repikää)	Y. — repiös repiköön M. — — repikööt
	Y. revin revit repi M. revimme revitte repivät				
<i>Imperfekti.</i>	olen repi- nyt j. n. e.	lienen repi- nyt j. n. e.	olisin repinyt j. n. e.	Y. ole } repi- (olkaan) } nyt M. olkaamme } olkaa } (olkaat) } repineet	Y. ollos } repi- olkoon } nyt M. — — olkoot repineet
<i>Pluskv.</i>	olin repi- nyt j. n. e.				

Infinitiivi.

	Yksikkö.	Monikko.
I. <i>Part.</i>	repiä	—
<i>Trans.</i>	repiäkse(ni)	—
II. <i>Iness.</i>	repiessä	—
<i>Instr.</i>	repien	—
III. <i>Gen.</i>	repimän j. n. e.	repimien j. n. e.
IV. <i>Nom.</i>	repiminen j. n. e.	repimiset j. n. e.
V. <i>Adess.</i>	—	repimäisillä(ni)

Participi.

<i>Prees.</i>	repivä	<i>Perf.</i>	repinyt
---------------	--------	--------------	---------

Passiivi (vart. revittä).

<i>Ind. preesens</i>	revittää
" <i>imperf.</i>	revittiin
" <i>perfekti</i>	on revitty
" <i>pluskv.</i>	oli revitty
<i>Konc. preesens</i>	revittäneen
" <i>perfekti</i>	lienee revitty
<i>Kond. preesens</i>	revittäisiin
" <i>perfekti</i>	olisi revitty
<i>Imp. preesens</i>	(revittäkään)
" <i>perfekti</i>	(olkaan revitty)
<i>Opt. preesens</i>	revittäköön
" <i>perfekti</i>	olkoon revitty
II <i>Inf. yks. iness.</i>	revittäessä
III " " <i>genet.</i>	revittämän
<i>Participin prees.</i>	revittävä
" <i>perf.</i>	revitty

	Indikatiivi.		Konessiivi.		Kondi-
Praesens.	Y. luen	haravoitsen	Y. lukenen	haravoinnen	Y. lukisin
	luet	haravoitset	lukenet	haravoinnet	lukisit
M. luemme	lukee	haravoitsee	lukenee	haravoinnee	lukisi
	luemme	haravoitsemme	M. lukenemme	haravoinnemme	M. lukisimme
	luette	haravoitsette	lukenette	haravoinnette	lukisitte
	lukevat	haravoitsevat	lukenevat	haravoinnevat	lukisivat
Imperfekti.	Y. luin	haravoitsin			
	luit	haravoitsit			
	luki	haravoitsi			
	M. luimme	haravoitsimme			
	luitte	haravoitsitte			
	lukivat	haravoitsivat			
Perfekti.	olin	lukenut	lienen	lukenut	olisin
	j. n. e. }	haravoinnut	j. n. e. }	haravoinnut	j. n. e. }
Plusku.	olin	lukenut			
	j. n. e. }	haravoinnut			

	Yksikkö.		Infinitiivi.		Monikko.	
I. Part.	lukea	haravoita	—	—	—	—
	Trans. lukeakse(ni)	haravoitakse(ni)	—	—	—	—
II. Iness.	lukeissa	haravoitessa	—	—	—	—
	Instr. lukien	haravoiten	—	—	—	—
III. Gen.	lukeman	haravoitseman	lukemien	haravoitsemien	lukemien	haravoitsemien
	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.
IV. Nom.	lukeminen	haravoitseminen	lukemiset	haravoitsemiset	lukemiset	haravoitsemiset
	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.	j. n. e.
V. Adess.	—	—	lukemaisilla(ni)	haravoitsemisilla(ni)	lukemaisilla(ni)	haravoitsemisilla(ni)
Participi.						
Praes.	lukeva	haravoitseva	Perf. lukenut	haravoimnut		

(vart. luke, haravoitse).

tionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
haravoitsisin	Y. — —	Y. — —
haravoitsisit	lue haravoitse	lukeos haravoitkos
haravoitsisi	(lukekaan) (haravoitkaan)	lukekoon haravoitkoon
haravoitsisimme	M. lukekaamme haravoitkaamme	M. — —
haravoitsisitte	lukekaa haravoitkaa	— —
haravoitsisivat	(lukekaat) (haravoitkaat)	lukekoot haravoitkoot
lukenut	Y. ole } lukenut	Y. ollos } lukenut
haravoinnut	(olkaan) } haravoinnut	olkoon } haravoinnut
	M. olkaamme } lukeneet	M. — } —
	olkaa } haravoinneet	— } lukeneet
	(olkaat) }	olkoot } haravoinneet

Passivi (vart. luetta, haravoitta).

<i>Ind. praesens</i>	luetaan	haravoitaan
" <i>imperf.</i>	luettiin	haravoittiin
" <i>perfekti</i>	on luettu	on haravoittu
" <i>pluskv.</i>	oli luettu	oli haravoittu
<i>Konc. praesens</i>	luettaneen	haravoittaneen
" <i>perfekti</i>	lienee luettu	lienee haravoittu
<i>Kond. praesens</i>	luettaisiin	haravoittaisiin
" <i>perfekti</i>	olisi luettu	olisi haravoittu
<i>Imp. praesens</i>	(luettakaan)	(haravoittakaan)
" <i>perfekti</i>	(olkaan luettu)	(olkaan haravoittu)
<i>Opt. praesens</i>	luettakoon	haravoittakoon
" <i>perfekti</i>	olkoon luettu	olkoon haravoittu
<i>II Infin. yks. inessiivi</i>	luettaessa	haravoittaessa
<i>III " " genetiivi</i>	luettaman	haravoittaman
<i>Participin praesens</i>	luettava	haravoittava
" <i>perfekti</i>	luettu	haravoittu

	Indikatiivi.		Konessiivi.		Kondi-
<i>Presens.</i>	Y. kokoon kokoot kokoo	kokoan kokoat kokoaa	Y. koonnen koonnet koonnee		Y. kokoisin kokoisit kokoisi
	M. kokoomme kokootte kokoovat	kokoamme kokoatte kokoavat	M. koonnemme koonnette koonnevat		M. kokoisimme kokoisitte kokoisivat
<i>Imperfekti.</i>	Y. kokosin kokosit kokosi M. kokosimme kokositte kokosivat				
<i>Perfekti.</i>	olen } j. n. e. } koonnut		lienen } j. n. e. } koonnut		olisin } j. n. e. }
<i>Pluskv.</i>	olin } j. n. e. } koonnut				

	Infinitiivi.			
	Yksikkö.		Monikko.	
I. <i>Part.</i>	koota	—	—	—
<i>Trans.</i>	kootakse(ni)	—	—	—
II. <i>Iness.</i>	kootessa	—	—	—
<i>Instr.</i>	kooten	—	—	—
III. <i>Gen.</i>	kokooman j. n. e.	kokoaman j. n. e.	kokoomien j. n. e.	kokoamien j. n. e.
IV. <i>Nom.</i>	kokoominen j. n. e.	kokoaminen j. n. e.	kokoomiset j. n. e.	kokoamiset j. n. e.
V. <i>Adess.</i>	—	—	kokoomaisilla(ni)	kokoamaisilla(ni)
	Participi.			
	<i>Pres.</i> kokoova	kokoava	<i>Perf.</i> koonnut	

(vart. koko(t)o, koko(t)a).

tionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
kokoaisin kokoaisit kokoaisi kokoaisimme kokoaisitte kokoaisivat	Y. — kokoo kokoa (kootkaan) M. kootkaamme kootkaa (kootkaat)	Y. — kootkos kootkoon M. — — kootkoot
koonnut	Y. ole (olkaan) } koonnut M. olkaamme } olkaa } koonneet (olkaat)	Y. ollos } koonnut olkoon } M. — — olkoot koonneet

Passiivi (vart. kootta).

<i>Ind. praesens</i>	kootaan
” <i>imperf.</i>	koottiin
” <i>perfekti</i>	on koottu
” <i>pluskv.</i>	oli koottu
<i>Konc. praesens</i>	koottaneen
” <i>perfekti</i>	lienee koottu
<i>Kond. praesens</i>	koottaisiin
” <i>perfekti</i>	olisi koottu
<i>Imp. praesens</i>	(koottakaan)
” <i>perfekti</i>	(olkaan koottu)
<i>Opt. praesens</i>	koottakoon
” <i>perfekti</i>	olkoon koottu
<i>II Infin. yks. inessiivi</i>	koottaessa
<i>III ” ” genetiivi</i>	koottaman
<i>Participin. praesens</i>	koottava
” <i>perfekti</i>	koottu

Taivutust. N:o VII. *V Luokka. Aktiivi* (vart. pakene).

	Indikat.	Koncess.	Kondit.	Imperat.	Optatiivi.
<i>Preesens.</i>	Y. pakenen pakenet pakenee M. pakenemme pakenette pakenevat	Y. paennen paennet paennee M. paennemme paennette paennevat	Y. pakenisin pakenisit pakenisi M. pakenisimme pakenisitte pakenisivat	Y. — pakene (paetkaan) M. paetkaamme paetkaa (paetkaat)	Y. — paetkos paetkoon M. — — paetkoot
<i>Imperfekti.</i>	Y. pakenin pakenit pakeni M. pakenimme pakenitte pakenivat				
<i>Perfekti.</i>	olen paen- nut j. n. e.	lienen paen- nut j. n. e.	olisin paennut j. n. e.	Y. ole } paen- (olkaan) } nut M. olkaamme } olkaa } (olkaat) } paenneet	Y. ollos } paen- olkoon } nut M. — — olkoot paenneet
<i>Pluskv.</i>	olin paen- nut j. n. e.				

Infinitiivi.

Yksikkö.	Monikko.
I. <i>Part.</i> paeta	—
<i>Trans.</i> paetakse(ni)	—
II. <i>Iness.</i> paetessa	—
<i>Instr.</i> paeten	—
III. <i>Gen.</i> pakeneman	—
j. n. e.	
IV. <i>Nom.</i> pakeneminen pakenemiset	
j. n. e. j. n. e.	
V. <i>Adess.</i> — pakenemaisilla(ni)	

Participi.

<i>Prees.</i> pakeneva	<i>Perf.</i> paennut
------------------------	----------------------

Passiivi (vart. paetta).

<i>Ind. preesens</i>	paetaan
” <i>imperf.</i>	paettiin
” <i>perfekti</i>	on paettu
” <i>pluskv.</i>	oli paettu
<i>Konc. preesens</i>	paettaneen
” <i>perfekti</i>	lienee paettu
<i>Kond. preesens</i>	paettaisiin
” <i>perfekti</i>	olisi paettu
<i>Imp preesens</i>	(paettakaan)
” <i>perfekti</i>	(olkaan paettu)
<i>Opt preesens</i>	paettakoon
” <i>perfekti</i>	olkoon paettu
II <i>Inf. yks. iness.</i>	paettaessa
III ” ” <i>genet.</i>	paettaman
<i>Participin prees.</i>	paettava
” <i>perf.</i>	paettu

V. Impersonaali-verbit.

§ 132. Impersonaali-verbit ovat sellaisia verbejä, joita käytetään vaan yksikön kolmannessa persoonassa ja joita ei voi käyttää persoonallisen subjektin kanssa. Sellaisia ovat: *täytyy, pitää, tulee, sopii, käskää, kelpaa*. Paitsi sitä käytetään useita persoonallisia verbejä enimmäkseen vaan impersonaalisesti, esim. *sataa, jäättää, tuiskuaa, pyryttää, janottaa, huvittaa*. — Impersonaali-verbit käytetään ainoastaan aktiivin muodoissa.

Muist. 1. Myöskin varsinaisilla impersonaali-vebeillä, s. o. sellaisilla kuin *täytyy, pitää, tulee* on persoonalliset muodot, niinkuin *täydyn, pidän, tulen*; mutta näillä persoonallisilla muodoilla on aivan toinen merkitys kuin impersonaaleilla, niin että ne ovat luettavat aivan toisiin verbeihin.

Muist. 2. Suomenkielen passiivi on oikeastansa myöskin impersonaalinen verbinmuoto. Näistä varsinaisista impersonaali-vebeistä eroaa se passiivisen muotonsa kautta kuin myöskin siten, että sillä muutamissa muodoissa on puhdas passiivinen merkitys (vert. § 118).

Impersonaalein taiputuksesta olkoon seuraava verbi esimerkkinä:

Indikatiivi.

Preesens sataa

Perf. on satanut

Imperf. satoi

Pluskv. oli satanut

Koncessiivi.

Konditionaali.

Preesens satanee

Preesens sataisi

Perfekt lienee satanut

Perfekt olisi satanut

Optatiivi.

Preesens satakoon

Perfekt olkoon satanut

Infinitiivit:

- I. sataa; II. sataessa, sataen; III. sataman, satamassa j. n. e.
IV. sataminen; V. satamaisillaan.

Participit:

Preesens satava.

Perfekt satanut.

Muist. Harvinaisia ovat: *on, oli (lienee, olisi) satava; satakaan, olkaan satanut*. Useista impersonaali-vebeistä ei merkityksensä vuoksi saata käyttää läheskään näin monia muotoja; esim. verbeistä *täytyä, pitää* ovat useat infinitiivin muodot, kuin myöskin imperatiivi, tuiki tavattomat.

VI. Refleksiivi-verbit.

§ 133. Refleksiivisiä ovat sellaiset verbit, joissa verbin vaikutus kohtaa subjektia, s. o. vaikuttava subjekti on samalla objekti. Niiden johtopäätteet ovat *utu, yty*; esim. (*anta:*) *antaantua, (teke:) tekeytyä*. Sidetavuut *tu, ty* saattavat kadota, joten syntyvät lyhenneet *u-, y-*päätteiset muodot, esim. *anta-utu-n: antaun, teke-yty-n: tekeyn*, tai myöskin pidetä *untu-, ynty-*päätteiksi, esim. *antauntua, tekeyntyä*. Viimemainitussa tapauksessa *t:n* edessä olevat *u* ja *y* voivat muuttua samaksi kuin vartalon viimeinen vokaali; esim. *antaantua, tekeyntyä, kokoontua*.

§ 134. *Utu-* ja *untu-*päätteiset verbit taipuvat säännöllisesti, samoin kuin muutkin II:sen luokan verbit, mutta niistä lyhenneiden *u-, y-*päätteisten taiputuksessa ovat seuraavat poikkeuskohdat vaarinotettavat:

1) Akt. indik. presens-ajan yks. 3 persoona saa aina päätteensä *pi*; esim. *antaupi, tekeyypi*.

2) päätteistä *utu, yty* säilyy sidekonsonantti *t* imperfektissä, *s:*ksi muuttuneena; esim. *antaun-in: antausin; tekeysin*.

3) Sama *t* säilyy myös niissä muodoissa, jotka saavat *t:*llä alkavia päätelisiä, s. o. akt. I ja II infinitiivissä ja koko passiivissa; esim. *antaun-ta': antautu, antaut-tessa: antautessa*, pass. vart. (*antaun-ta:*) *antautta* (k. § 119).

Muist. 1. Näitä lyhempiä refleksiivi-verbeyä ei saa sekoittaa *u-, y-*päätteisiin media-verbeyhin; esim. *paistuu, kaatuu, mustuu* (k. § 195).

Muist. 2. Vanhassa runokielessämme tavattavia, *itse*-sanana avulla syntyneitä refleksiivi-verbeyä k. § 206.

Esimerkkejä: vart. *jakautu, jakaantu, jakau; nokeutu, nokeentu, nokeu; toteutu, toteentu; velkautu, velkaantu; tuskautu, tuskautu*; (vert. § 196).

	Indikatiivi.	Koncessiivi.	Konditionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
<i>Presens.</i>	Y. antaun antaut antaupi M. antaamme antaitte antauvat	Y. antaunen antaunet antaanee M. antaunemme antaunette antaunevat	Y. antaunisin antaunisit antauisi M. antaunisimme antaunisitte antauisivat	Y. — antau (antaukaan) M. antaukaamme antaukaa (antaukaat)	Y. — antauros antaukoon M. — — antaukoot
<i>Imperfekti.</i>	Y. antausin antausit antausi M. antausimme antausitte antausivat				
<i>Perf.</i>	olen antaunut j. n. e.	lienen antaunut j. n. e.	olisin antaunut j. n. e.	Y. ole (olkaan) j. n. e.	Y. ollos olkoon } antaunut M. olkoot } antauneet
<i>Plusk.</i>	olin antaunut j. n. e.				
<p>Infinitiivi.</p> <p>I. <i>Part.</i> antaunta <i>Trans.</i> antautakseni</p> <p>II. <i>Iness.</i> antautessa <i>Instr.</i> antauten V. <i>Adess.</i> antaunmaisillani</p> <p>Participi.</p> <p><i>Pres.</i> antauva <i>Perf.</i> antaunut</p>					
<p>Passiivi.</p> <p><i>Ind. pres.</i> antautaan " <i>imp.</i> antauttiin " <i>perf.</i> on antauttu " <i>plusk.</i> oli antauttu <i>Konc. pres.</i> antauttaneen " <i>perf.</i> hienee antauttu <i>Kond. pres.</i> antauttaisiin " <i>perf.</i> olisi antauttu</p> <p><i>Imp. pres.</i> (antauttakaan) " <i>perf.</i> (olkaan antauttu) <i>Opt. pres.</i> antauttakoon " <i>perf.</i> olkoon antauttu II <i>Inf. iness.</i> antauttaessa III <i>Inf. gen.</i> antauttaman <i>Part. pres.</i> antauttava " <i>perf.</i> (antauttu)</p>					

VII. Säännöttömät ja runsasmuotoiset verbit.

§ 135. I luokka. Verbi *käyn* muuttaa *y:n* *i:n* edessä *v:ksi*, mutta muuten taipuu säännöllisesti; imperf. *kävin*, *kävit*, *kävi*, *kävimme*, *kävitte*, *kävivät*; kond. pres. *kävisin*, *kävisit* j. n. e. (vert. § 21, muist.).

II luokka. Verbivartalosta *seiso* saattaa sidevokaali muutamissa muodoissa kadota; tavallisimmat niistä ovat:

Imperat. *seis*, *seiskaamme* j. n. e.; optat. *seiskoon*, pass. pres. *seistaan*, imperf. *seistiin*; (akt. konc. *seisnen*, part. perf. *seisnut*).

III luokka. Sidevokaali saattaa kadota verbivartalosta *tietä*; esim. *tietänen* (*tiet-nen*): *tiennen*, (*tietä-ten*, *tiet-ten*): *tieten*; *tietä-nyt*: *tiennyt*; *tiettiin*, *tietty* (vert. § 205, 5 ja 6).

V luokka. Verbivartaloista *näke* ja *teke* katoa *e t:n*, *k:n* ja *n:n* edestä, ja *k* muuttuu *h:ksi*; esim. *teke-tä*: *tehdiä*, *tekeköön*: *tehköön*, *tekenyt*: *tehnyt* (k. § 38, 6). — Vartalossa *kaitse* *e* saattaa infin. *t:n* edessä myös pysyä: *kaitsea* tai *kaita*. Vartalossa *suitse* *e* aina pysyy *t:n*, *k:n* ja *n:n* edessä: *suitsca*, *suitsenut*, *suitskoon*; (vert. § 32, 3).

§ 136. Muutamilla suomenkielen verbeillä on kaksi vartaloa, joista sitten myöskin syntyy kaksinkertaiset taivutusmuodot. Sellaisia ovat kolmitavuiset *oi-*, *öi-*päätteiset vartalot, joiden toinen vartalo on *oitse-*, *öitse-*päätteinen; esim. *haravoin* tai *haravoitsen*. — Paitsi näitä on useilla verbeillä, kirjakielisen muodon rinnalla, enemmän tai vähemmän murteellinen muoto; sellaisia ovat esim. *katoon*, *kadota*; *ammun*, *ampua*; *kammon*, *kammoa*; *lihoan*, *lihota*, jotka murteittain ja runokielessä usein kuuluvat *kadon*, *katoa*; *ampuan*, *ammuta*; *kammoan*, *kammota*; *lihon*, *lihoa*. — Kaksitavuisilla *i-*päätteisillä on usein pitempi *tse-*päätteinen muoto; esim. *hankin* ja *kankitsen*, *nautin* ja *nautitsen*, *ruoskin* ja *ruoskitsen*, *kaupin* ja *kaupitsen*, *karhin* ja *karhitsen*, *kyydin* ja *kyyditsen*, *merkin* ja *merkitsen*, *tukin* ja *tukitsen* y. m. Näissä viimemainituissa verbeissä passiivi, kummastakin vartalosta säännöllisesti muodostuen, on samanlainen; esim. *v. nautti*, pass. *v. nautittiä*; *nautitse*, pass. *v. myös nautittiä*.

VIII. Kieltosana.

§ 137. Kieltosana on suomenkielessä verbi. Se taipuu seuraavalla tavalla:

<i>Indik. Konc. Kond.</i>		<i>Imperatiivi.</i>		<i>Optatiivi.</i>	
Y.	en	—	—	—	—
	et	älä	elä	ällös	ellös
	ei	(älkään)	(elkään)	älköön	elköön
M.	emme	älkäämme	elkäämme	—	—
	ette	älkää(tte)	elkää(tte)	—	—
	eivät	(älkäät)	(elkäät)	älkööt	elkööt

Muist. Indikatiivilla, koncessiivilla ja konditionaalilla on siis yhteinen kieltomuoto, ja ne eroavat toisistaan ainoastaan lisättävän pääverbin avulla; esim. *en sano, en sanone, en sanoisi*.

§ 138. Kieltävät pääverbin muodot saadaan siten, että kieltosanan yllä oleviin modinmuotoihin lisätään:

1) Indik. preesens-ajassa: pääverbin aktiivin tai passiivin aspirationin sulkemat indik. vartalo; esim. *en, et j. n. e. lue; ei lueta*.

2) Konc. ja kond. preesens-ajassa: pääverbin aktiivin tai passiivin koncessiivin ja konditionaalin vartalo; esim. *en, et, emme j. n. e. lukene, lukisi; ei luettane, ei luettaisi*.

3) Imperat. yks. 2 persoonassa: aktiivissa pääverbin aspirationin sulkema vartalo, esim. *älä lue*. — Imperatiivin muissa ja optatiivin kaikissa persoonissa pääverbin optatiivin vartalo; esim. *(älkään lukeko), allös lukeko, älköön lukeko, älkäämme j. n. e. lukeko, älkööt lukeko*. — Passiivissa passiivin vartalo ynnä *ko, kö*, esim. *(älkään luettako), älköön luettako*.

Muist. Puhemielessä liitetään usein pääverbiin imperatiivin oma modinmerkki *ka*, esim. *älkää sanoka, älkää katsoka* (Sad. IV, s. 28). Kirjakelessä käytetään nykyään aina *ko*, ja puhemielestäkin *ka* alkaa yhä enemmän häipyä pois.*

§ 139. Imperfekti syntyy siten, että kieltosanan ind. muotoihin lisätään: aktiivissa pääverbin akt. partic. perfektin yks. tai mon. nominatiivi; passiivissa pass. part. perfektin yks. nominatiivi; esim. *en, et, ei lukeut, emme, ette, eivät lukee; ei luettu*.

* Collan ja Eurén kieliopeissaan käyttävät imperatiivissa ainoastaan modinmerkkiä *ka*; vert. Collan, Finsk språkl. siv. 116 ja 117, Eurén, kolmas ruots. painos, s. 93; samoin Korander, myöntäen *kon*kin mahdolliseksi, k. K. Korander, Suom. nimukka- ja lausnukka-sanoista, tabelli 2.

§ 140. Perfekti syntyy siten, että aktiivissa kielto-
sanana indik. persooniin lisätään vartalot *ole, liene, olisi* ynnä
pääverbin akt. partic. perfektin yks. tai mon. nominatiivi; esim.
en ole lukenut, emme ole lukeneet, en liene lukenut, emme liene lu-
keneet, en olisi lukenut, emme olisi lukeneet. — Passiivissa li-
sätään kieltoasaan vartalot *ole, liene, olisi* ynnä pass. partic.
perfektin yks. nominatiivi; esim. *ei ole luettu, ei liene luettu, ei*
olisi luettu. — Imperatiivin perfektissä (paitsi yks. 2 persoonassa)
ja optatiivin perfektissä liitetään apuverbiin modinmerkki *ko,*
esim. *ülkөөn olko sanonut, ülkөөn olko sanottu.*

Kieltävä käytelmä. Aktiivi

	Indikatiivi.	Konessiivi.	Kondi-
<i>Preesens.</i>	Y. en et ei M. emme ette eivät } lupaa	Y. en et ei M. emme ette eivät } luvanne	Y. en et ei M. emme ette eivät }
<i>Imperfekti.</i>	Y. en et ei M. emme ette eivät } luvannut luvanneet		
<i>Perfekti.</i>	Y. en et ei M. emme ette eivät } ole luvannut ole luvanneet	Y. en et ei M. emme ette eivät } liene luvannut liene luvanneet	Y. en et ei M. emme ette eivät }
<i>Plusquam.</i>	Y. en et ei M. emme ette eivät } ollut luvannut olleet luvanneet		

Passiivi (pääverbin

	Indikatiivi.	Konessiivi.
<i>Preesens-aika</i>	ei luvata	ei luvattane
<i>Imperfekti</i>	ei luvattu	—
<i>Perfekti</i>	ei ole luvattu	ei liene luvattu
<i>Plusquamperfekti</i>	ei oltu (ollut) luvattu	—

§ 141. Pluskvamperfekti saadaan siten, että aktiivissa kieltosanan indikatiivin persooniin lisätään apuverbin partic. perfektit *ollut, olleet*, ja niiden jälkeen pääverbin akt. partic. perfektin yks. tai mon. nominatiivi; esim. *en ollut luenut, emme olleet lukeeet*. — Passiivissa menetellään samalla tavalla, pääverbin partic. perfekti vaan muutetaan passiiviseksi; esim. *ei ollut luettu*; omituista on, että tässä tapauksessa apuverbikin tavallisesti seisoo passiivisessa muodossa, esim. *ei oltu luettu* (vert. § 122, muist. 1).

(pääverbin vart. lupata).

tionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
lupaisi	Y. — älä lupaa (älkään) M. alkäämme } luvatko älkää (älkää)	Y. — ällös älköön } luvatko M. — — älkөөт
olisi luvannut	Y. — älä ole (älkään olko) } luvannut M. alkäämme } älkää } olko luvanneet (älkää)	Y. — ällös } olko luvannut älköön } M. — — älкөөт olko luvanneet
olisi luvanneet		

vart. luvatta).

Konditionaali.	Imperatiivi.	Optatiivi.
ei luvattaisi	(älkään luvattako)	älköön luvattako
—	—	—
ei olisi luvattu	(älkään olko luvattu)	(älköön olko luvattu)
—	—	—

§ 142. Koska kieltosana suomenkielessä on verbi, niin ei sitä saata adverbien tavalla yhdistää infinitiiveihin eikä participeihin. Näissä modeissa käytetään *olla*-verbin infinitiivejä ja participejä, joihin liitetään pääverbistä III:n infinitiivin abessiivi. Participin preesens-ajan asemesta voi käyttää myös pääverbin III:n inf. abessiivista muodostettuja karitiivi-adjektiiveja. Esim.

Aktiivi.

	Yksikkö.		Monikko.
I	<i>Infin. Part.</i> olla	}	—
	<i>Trans.</i> ollakse(ni)		—
II	” <i>Iness.</i> ollessa	}	—
	<i>Instr.</i> ollen		—
III	” <i>Genet.</i> oleman	} lukematta	—
	” <i>Illat.</i> olemaan		—
	” <i>Elat.</i> olemasta		—
	” <i>Adess.</i> olemalla		—
	” <i>Abess.</i> olematta		—
IV	” <i>Nom.</i> }	} lukematta	oleminen —
	” <i>Gen.</i> }		olemisen —
	” <i>Part.</i> }		olemista —
V	” <i>Adess.</i>		olemaisillani lukematta
<i>Partic. pres.</i>	{	lukematta oleva	lukematta olevat
		lukematon	lukemattomat
<i>Partic. perf.</i>		lukematta ollut	lukematta olleet

Passiivi.

II <i>infin.</i>	lukematta oltaessa
III ”	oltaman lukematta
<i>Partic. pres.</i>	oltava lukematta
<i>Partic. perf.</i>	oltu lukematta

Muist. Muutamien konjunktionien kanssa sulautuvat kieltosanan indikatiivin muodot yhdeksi sanaksi. Ne ovat: *että, jotta, jolla ja ellä*; esim. *että en, että et j. n. e.: etten, ettet, ettei, ettemme, ettette, elleivät; jotta en: jotten, jottet, jottei, jottemme, jottette, jotteivät; jolla (= jos) en: jollen, jollet, jollei, jollemme, jollette, jolleivät; ellä (= jos) en: ellen, ellet, ellei, ellemme, ellette, elleivät.*

III. Partikkelit.

I. Adverbit.

§ 143. Adverbit suomenkielessä ovat joko sanojen loppuun liitettäviä, päätteentapaisia liittopartikkeleita tai itsenäisiä sanoja.

Liittopartikkelit.

§ 144. Liittopartikkeleita ovat: *han, ko, ka, kana, ki, kin, pa, s* (jäännös pronominista *sinä*); esim. *johan, minähän, sano-taanko, kuinka, ei nimeksikänä, sinäkin, niinpä niinkin, kuules, katsos*. Yhdistyksen ja supistuksen kautta syntyy näistä uusia partikkeleita: *kohan, (kana:) aan, kaan; pahan; s* liittyy partikkeleihin *ko, ka, pa*; esim. *onkohan, ei mitäkään, ei mitään, ollenkaan, onpahan, kuuletkos, kuinka, tuleppas* (k. § 48).

Itsenäiset adverbit.

§ 145. Itsenäiset adverbit osoittavat joko paikkaa, tapaa, aikaa tai määrää; ne ovat:

I. Alkuperäisiä, niinkuin: *aina, heti, juuri, maar l. mar, muka, nyt, vielä, äsken, halki, irti, poikki, puhki, vaiti, joskus, koska, ehkä, sangen, vasta*.

II. Seuraavilla varsinaisilla adverbipäätteillä syntyneitä:

1) *-sti*, liitetään adjektiivein vartaloihin; esim. *somasti, somemasti* (v. *somempa*), *somimmasti* (v. *somimpa*), *taitavasti, seuraavasti, vastaavasti, tietysti*.

Tämän päätteen liittymisestä laskusanoihin k. § 91, 2.

2) *-ten (ti)*, liitetään tavallisesti pronomineihin; esim. *täten, muuten, kaiketi; vaseti, olletikkin*; (k. prolatiivia, § 66).

3) *-nne (')*, liitetään tavallisesti pronomineihin; esim. *tänne, sinne* (k. latiiivia, § 70); *sinnes, kunnes*.

4) *-tusten, -tuksin, -ksuttain, -kkain*; esim. *rinnatusten, vieretysten, suutatusten, vastatusten, pääksytysten, käsityksin, päälletyksin, vieretyksin, peräksyttiin, rinnakkain, vierekkain*.

5) *-oin*, pronominipäätte, osoittaa aikaa; esim. *silloin, milloin, jolloin, kulloin, muulloin, muinoin, tuonoin (tuonain), tuolloin*.

6) *-li*, esim. *kukali, sikäli, mikäli, hiljakkali, pülökkali, täkälä* (Kal. 3: 280; 12: 394).

III. Nominien eri sijoja, adverbeinä käytettyinä; esim.

Nominatiivi: *kyllä, ihka, paljo, koko, liika, aika* y. m.

Genetiivi: *kaikkein, kaikkien, hiljan*.

Akkusatiivi: *paljon, kauan, vähemmän, enemmän*.

Partitiivi: *paljoo, kaukaa, salaa, ulkoa, kotoa, kotia, kauempaa, ulompaa, lähempää, totta, yhtä, tosiaan, kaikkiaan, hiljaa*.

Inessiivi: *kerrassaan, yhdessä*.

Elatiivi: *välistä, uudestaan, ainoastaan, järjestään, suorastaan*.

Muist. Yllämainittu päätte *-sti* on *sta*-päätteen toisinto, esim. *välisti, ainoasti*.

Illatiivi: *tarkkaan, varmaan, ääneen, myötäänsä, hiljaan*.

Adessiivi: *muualla, kaikkialla, alhaalla, ylhäällä, siellä, täällä, tahallani (-si, -nsa j. n. e.), sillänsä*.

Ablatiivi: *muualta, kaikkialta, alhaalta, ylhäältä, kyllältä*.

Muist. Tämän päätteen toisinto on päätte *-tti*, esim. *laajalti, syvästi, syvemmästi*.

Allatiivi: *uudelleen, verkalleen, hiljalleen*.

Essiivi: *kaukana, ulkona, kotona, kauempana, ulompana, ensinnä, lähempänä, lähimpänä, lähinnä, likempänä, huomenna, tänäpäinä* l. *tänään, yhtenäin, toisinaan, yksinäni (-si, -nsä, -mme j. n. e.)*.

Translatiivi: *kauaksi* l. *kauas, ulos, lähes, kauemmaksi, ulommaksi (ulommas, ulomma), lähemmäksi (lähemmäs, lähemmä), liiaksi, kylläksi, taas* l. *taasen, joksikin, myös, yksikseni (-si, -nsä j. n. e.); hiljaksensa*.

Abessiivi: *suotta, ääneti, huoleti, hengeti*.

Instruktiivi: *aamuin illoin, öin päivin, öisin, aamuisin, jalkaisin, harvoin, kesken, kahden, kolmen kesken, aivan, kovin, kyllin, ensin, tosin, kotoisin, syntyisin*.

IV. II:sen infinitiivin instruktiivejä; esim. *kumartaen, sanellen, vastaten, laumoittain, joukoittain, vuorottain*. Tällaisia infinit. instruktiiveja ovat myöskin distributiivi-laskusanat *yksitellen, kaksitellen, kaksittain* (olemattomista infinitiiveistä *yksittää, kaksittaa*); samoin: *kapoittain (kapotellen), nauloittain, leivisköittäin, tymmyrittäin* (sangen harvinaisista infinitiiveistä: *kapoittaa, nauloitaa* j. n. e.). — Päätte *ain* saattaa substantiivisista juurista

johtuvissa pidetä adjektiiviseksi mon. instruktiiviksi, esim. *nauloittaisin, kapoittaisin, vuorottaisin*.

V. Liittosyntyisiä; esim. *poikkipuolin, jalansyten, pitkinpäin, suinpäin, kaksinkerroin, vastikään, vatedes, eritoten*.

§ 146. Adverbejä vahvistetaan joko toisilla adverbeilla, esim. *kovin kauniisti, hyvin hyvästi, sangen somasti*, tai adverbien omalla alkutavuulla, johon liitetään partikkeli *po*; esim. *ypö yksin, appo alasti, apposen auki*, (vert. § 80, muist.). — Useita adverbejä saattaa vertailla, esim. *tuonnempana, tännempää* (k. § 83, muist. 2).

II. Postpositionit ja prepositionit.

§ 147. Postpositionit ja prepositionit yhdessä nominien kanssa osoittavat joko paikkaa, aikaa, tapaa tai syytä, silloin kuin nominit yksinään eivät sijapäätteillä kyllin selvästi osoita näitä suhteita. Ne vaativat joko genetiiviä tai partitiivia tai kumppaakin. Muutamat ovat sekä prepositioneja että postpositioneja. Useimmat niistä ovatkin vaan sellaisten nominien eri sijoja, joiden muut sijat ovat käytännöstä kadonneet; senpä vuoksi vaatiikin suurin osa postpositioneja genetiiviä. Sama seikka tekee mahdottomaksi tarkoin luetella kaikki postpositionit; tärkeimmät ja tavallisimmat ovat:

Postpositioneista:

Genetiivin kanssa:

alla, alta, alle.

alitse.

asemesta.

edessä, -estä, eteen, edellä, -ltä, -lle.

joukossa, -sta, -kkoon.

kanssa.

kerä, -lla, -lle.

kohdalla, -lta, -lle.

luota, luona, luo, luokse.

lävitse l. läpitse.

muassa, mukaan.

myötä.

ohessa, -sta, -cen, -lla, -lta, -lle, ohi, ohitse.

perässä, -stä, perään.

poikki.

päässä, -stä, -hän, -llä, -ltä, -lle.

rinnalla, -lta, -lle.

seassa, -sta, sekaan.

sisässä, -stä, sisään, sisällä, -ltä, -lle.

sivulla, sivutse, sivuitse, sivu.

suhteen.

takana, takaa, taa, taakse.

tykönä, tyköä, tykö.

tähden.

vaiheella, vaiheilla.

verosta.

vieressä, -stä, viereen, vierellä, -ltä, -lle, vieritse.

vuoksi.

välissä, -stä, väliin, välillä, -ltä, -lle, -tse.

yli, yllä, yltä, ylle, ylitse.

ympäriällä, -ltä, -lle.

Partitiivin kanssa:

kohti, kohden, kohtaan.

myöten, myöden.

varten.

§ 148. Niistä, jotka ovat sekä prepositioneja että postpositoneja, käytetään:

	Prepositionina	Postpositionina
	partitiiv.	genetiiv.
Partitiivin kanssa:		
<i>ennen</i>	<i>keskellä, -ltä, -lle</i>	
<i>paitsi</i>	<i>likellä, -ltä, -lle</i>	
<i>pitkin</i>	<i>lähellä, -ltä, -lle</i>	
<i>vasten</i>	<i>vastassa, vastaan</i>	
Genetiivin kanssa:	Prepositionina	Postpositionina
	genet. ja part.	genetiiv.
<i>halki</i>		
<i>kautta</i>	<i>kesken</i>	
<i>läpi</i>	<i>ympäri</i>	

Muist. *Ilman, liki ja vastapäätä* ovat partitiivia vaativia prepositioneja; *liki ja vastapäätä* joskus myös postpositioneja. *Edellä, jälestä, jälkeen* aikakäsitteiden ja *päälle* laskusanain kanssa käytetään prepositioneina ja

vaativat genetiiviä. — Useita postpositioneja käytetään myöskin ilman substantiiveja, siis adverbina. Toiset taas ovat pidettävät paikallisuussijojen vahvistuspartikkeleina. Sellaisia ovat: *päin, käsin, saakka, puolen, asti*; esim. *itään päin, etelään käsin miltä puolen, rannassa asti*. (Vert. Jahnsson, Satslära, siv. 105).

III. Konjunktionit.

§ 149. Konjunktionit ovat taipumattomia sanoja, jotka yhdistävät lauseita tai yksityisiä sanoja toisiinsa. Ulkomuodoltaan ne ovat joko alkuperäisiä, esim. *ja, tahi, ehkä*; tai nominein eri sijoja, esim. *kuin, niin, kuitenkin*; tai yhdistettyjä, esim. *niinkuin, josko, sentähden*.

§ 150. Merkitykseltään ovat konjunktionit:

1) Kopulatiiviset: *ja, ynnä, sekä, sekä — että, sekä — jotta; ka, kä* (liitetään kieltoverbiin); *saati, saatikka, myös*.

2) Disjunktiiiviset: *eli, elikkä, tai, tahi, taikka, joko — tai, taikka — taikka, vai*.

3) Adversatiiviset: *mutta* (runok. *mut*), *vaan, päitse, päitsi; en, et j. n. e. ainoastaan — vaan myös; (mutta, vaan, ja) kuitenkin, kumminkin; taas*.

4) Konklusiiviset: *sentähden, siksi, siis, niinmuodin, niin*.

5) Kausaaliset: *sillä, kun, koska*.

6) Komparatiiviset: *kuin, yhtä — kuin, niinkuin, ikäänkuin*.

7) Temporaaliset: *kun, kunnes, jähka, heti kuin, sittenkuin, ennenkuin*.

8) Finaaliset ja konsekutiiviset: *että, jotta*.

9) Konditionaaliset: *jos, kun, (ellä:) ellen j. n. e., (jolla:) jollen, jollet j. n. e. (k. § 142, muist.)*.

10) Koncessiiviset: *vaiikka, jos kohta, (ehkä)*.

11) Interrogatiiviset: *-ko, -kö, tokko, josko*.

Muist. Moni näistä konjunktionina käytetyistä sanoista on oikeastansa adverbi. Jotkut, esim. *päitsi*, saattavat olla sekä adverbijä että postpositioneja ja konjunktioneja.

IV. Interjektionit.

§ 151. Interjektionit merkitsevät:

Illoa: *ahä, ahaa, hei, haha, hihi!*

Ilkkumista: *ähäh, kutti, piti!*

Surua: *ai, aijai, voi, voivoi, oi!*

Kummastusta: *noh, kah, oho, hei, ha!*

Huomauttamista: *hoi, hoihoi!*

Inhoa: *hyi, ui, äh!*

Välittämättömyyttä: *huihai!*

Muist. Interjektioneihin saattaa myöskin lukea luonnon ja eläinten ääniä matkivat sanat, niinkuin: *roiskis, loiskis, lüiskis, müü, muu* y. m.

SANAIN SYNTY.

§ 152. Suomenkielen, niinkuin muidenkin kielten, sanat ovat joko alkuperäisiä tai jälkisyntyisiä. Alkuperäisiä ovat sellaiset sanat, joissa nykyään ei enää saata erottaa muuta kuin yksinkertaisen sananvartalon; esim. *talo*, *tyttö*, *vien*, *kantaa*. Suomenkielen alkuperäiset sanat näyttävät melkein kaikki olevan kaksitavuisia. Yksitavuisia vartalosanoja ei ole jos puoli sataa ja nekin ehkä ovat lyhentymällä kaksitavuisista muodostuneet. Jälkisyntyiset ovat syntyneet alkuperäisistä joko johdon tahi liiton kautta. Johdettuja ovat esim. *vakimainen*, *laulaja*, *Suometar*; liittosyntyisiä esim. *vieras-mies*, *rautatie*, *mielitetto*, *ylenkatsoa*.

I. Nominien synty.

I. Johdannaiset.

§ 153. Seuraavilla eri päätteillä syntyy johdannaisia alkuperäisistä vartaloista tai toisista johdannaisista.

-as (v. -aha).

§ 154. Tällä päätteellä johtuu adjektiiveja:

1) nominivartaloista, joiden sidevokaali tavallisesti katoa; esim. (v. *kiele*:) *kielas*, (*karva*:) *karvas*, (*armo*:) *armas*; väliin muuttuu sidevokaali *i*:ksi; esim. (v. *armo*:) *armias*, (*talve*:) *talvias*, (*vuote*:) *vuotias*. Muutamat tällaisista johdannaisista käytetään samalla substantiiveina; esim. (v. *viere*:) *vieras*.

2) frekventatiivi-verbeistä; sidevokaali muuttuu päätteen edessä *i*:ksi; esim. (v. *antele*:) *antelias*, (*puhele*:) *puhelias*, (*utele*:) *utelias*, (*työttele*:) *työteliäs*. Useaan johdannaiseen ei ole olemassa frekventatiivista juurta, vaan se täytyy niihin olettaa;

esim. *onneltias, armeltias*. — Substantiiviksi muuttuneet ovat *kauppias, valtias* (verb. vart. *kauppi, valti*).

-e (v. -ehe).

§ 155. Tällä päätteellä johtuu:

1) substantiiveja, useimmiten kaksitav. *a-, o-, u-*päätteisistä, joskus *i-* ja *e-*päätteisistä verbeistä; sidevokaali katoa johtopäätteen edestä. Tällaiset johdannaiset merkitsevät:

a) tekoa; esim. (v. *hankki*:) *hanke*, (v. *kasta*:) *kaste* (= *ristiminen*), *helke*. Useimmiten samalla teon tulosta; esim. *ryske, pauke, puhe, sade, miete, liike, koe, kanne*.

b) ainoastaan teon tulosta, niinkuin: (v. *hauto*:) *haude, lause, paise, uurre, päärme, näyte*.

c) teon välikappaleita; esim. *side, voide, peite, käyte, täyte, peruste, vüyte*.

d) teon esinettä; esim. *jauhe, neule*.

e) tilaa, jossa joku on; tällaisista sanoista käytetään tavallisesti vaan paikallissijoja; esim. *tukkeissa, sulkeissa, kier-teissä, lenteellä, kulkeella, tekeillä, valvella*. — Joskus nomini-vartaloistakin; esim. *jalkeella, jalkeilla*.

2) Kollektiiveja eli ryhmäsanoja, nomini-vartaloista; johtopäätteen edessä muuttuu sidevokaali aina *u*:ksi; esim. (*seura*:) *seurue*, (*poika*:) *poikue, matkue, alue, linnue, puolue*.

-in (v. -ime).

§ 156. Päätteellä *in* muodostuneet sanat merkitsevät teon välikappaleita; useimmat niistä johtuvat *a-* ja *e-*päätteisistä, muutamat supistuvaisista verbeistä; esim. (v. *kanta*:) *kamin*; *lennin, poltin, uistin, poljin*; (*liipaise*:) *liipaisin, keritsimet*, (v. *avaa*:) *avain, viskain*. — Harvemmin *o-*, *u-* ja *i-*päätteisistä verbeistä; esim. (v. *hiero*:) *hierin, asuin* (liitännäisissä), *astuin* (liit.), *pyyhkin*. — Muutamia johtuu *se-*päätteisistä adjektiiveista; esim. (v. *alaise*:) *alaisin, peräisin, kuolaisin*.

-io.

§ 157. Tällä päätteellä syntyneet substantiivit merkitsevät:

1) tekijää tai olijaa, johtuen verbivartaloista, joskus nomineista; esim. verb. vart. *sikiä, hylkiä, riuva, heittä, ole*, (*konti, sunti*): *sikiö, hylkiö, riiviö, heittiö, olio, kontio, suntio*; nom. vart.

ilkee, harmaa, rauta, malkea, ali: ilkiö, harmio, rautio, malkio, alio. Tällaisissa johdannaisissa on tällä päätteellä usein halveksiva merkitys ja se osoittaa omistajassansa jotakin määrää pahuutta tai vaillinaisuutta.

2) esineitä; esim. nom. vartaloista *haapa, laita, kalpa: haapio, laitio, kalpio.*

3) teon tulosta, johtuen muutamista supistuvaisista ja *tse*-päätteisistä verbeistä; esim. (v. *arvaa, huomaa, palkkaa*): *arvio, huomio, palkkio, (ansaitseen:) ansio, (tuomitsen:) tuomio, (häiritseen:) häiriö*; samoin (*mäinitsen:*) *mäinio, (valitsen:) valio*, jotka käytetään enimmäkseen adjektiiveina.

4) Kollektiiveja; esim. (v. *joukko:*) *joukkio* (Kal. 19: 238).

-ja.

§ 158. Tällä johtopäätteellä muodostetaan tekijää tai olijaa merkitseviä substantiiveja; päätte liittyy kaikkiin verbivartaloihin, niitä muuttamatta; esim. *luoja, myyjä, ampuja, vastustaja, purjehdija.* Ainoastaan *e*-päätteisissä muuttuu sidevok. *e* *i*:ksi, ja supistuvaisista katoaa sidekonsonantti; esim. (v. *luke:*) *lukija, (panettele:) panettelija, (vart. lupata:) lupaaaja, kokooja, kirjoja, kiroaja, kaluaja.*

-jainen (v. -jaise).

§ 159. Tämä päätte on muodostunut johtopäätteestä *-ja* ynnä diminutiivi-päätteestä *-inen*; sitä käytetään:

1) eläinten ja ihmisten nimissä, esim. (v. *ampu:*) *ampijainen, (v. survo:) survijainen, (v. paina:) painajainen; äyriäinen, nalkijainen, lykkijäinen, aukojainen* (Kal. 25: 170).

2) juhlien ja pitojen nimissä, tavallisesti monikkomuodossa; esim. (v. *laske:*) *laskijainen, (v. loppu:) loppijainen, (v. pääse:) pääsijäinen; ristijäiset, hautajaiset, karhun-saajaiset, kirpunnappajaiset.*

-jan, -jain, -ain (v. -jame, -jaime, -aime).

§ 160. Nämä edellisestä supistumalla syntyneet päätteet merkitsevät tekijää tai olijaa; esim. (v. *kulke:*) *kulkijan (kulkijain); (asu:) asujan (asujain); (lähte, imperf. läksi:) läksijän (läksijään); (v. käy:) kävijän (= vieras Kant. I, 203).* — Väliin on täten syntynyt johdannainen supistunut; esim. (v. *elä:*) *eläin, (kasva:) kasvain.*

Muist. Useat, pitäen päätettä *ia* alkuperäisenä johtopäätteenä, kirjoittavat *e-* ja *i-*päätteisistä verbeistä johtuvissa *ja-*, *jainen-*, *jain-*päätteiden asemesta *ia*, *iainen*, *iain*; esim. (*luke-ia*:) *lukia*, (*laske-iainen*:) *laskiainen*, (*kulke-iain*:) *kulkiain*, (*purjehti-ia*:) *purjehtia*. Mutta (*asu-ia*:) *asuja*, (*saa-iaiset*:) *saajaiset*, (*asu-ian*:) *asujan* (k. §§ 28, 29).*

-kka.

§ 161. Päätteellä *kka* syntyy:

1) tekijän ja paikan nimien alkusanoja; esim. *lapsukka*, *nuorukka*, *Viljakka*, *Janakka*. Näistä syntyy sitten käytännössä olevat *inen-*päätteiset tekijän ja *la-*päätteiset paikan nimet; esim. *lapsukainen*, *Viljakainen*, *Janakkala* (k. §§ 166, 1; 178).

2) diminutiivi-substantiiveja, jolloin juurisanan sidevoakaali joko a) pysyy, esim. (*mulli*:) *mullikka*, (*vattu*:) *vatukka*; tai b) muuttuu *i*:ksi, esim. (*vasa*, *vasu*:) *vasikka*, (*kanta*:) *kannikka*, (*musta*:) *mustikka*, (*lude*, v. *lutee*:) *lutikka*, (*made*, v. *matee*:) *matikka*; taikka c) muuttuu *u*:ksi, esim. (*haara*, *pohja*, *silmä*, *puola*, *soppi*:) *haarukka*, *pohjukka*, *silmukka*, *puolukka*, *sopukka*. — Usein diminutiivinen merkitys ei niissä enää tunnukkaan, esim. sanassa *mustikka*.

3) diminutiivi-adjektiiveja, esim. (v. *puna*:) *punakka*, (v. *tanea*:) *tanakka*, (*haalea*:) *haalakka*.

-kko.

§ 162. Tällä päätteellä johtuu:

1) tekijän nimiä, tavallisesti substantiiveista; esim. *karjako*, (*umpi*:) *ummikko*, *nuorikko*, *yökkö*, *voikko*, *sydämikkö*. Adessiivista *päällä*: *päällikkö*. — Monella, tällä päätteellä johtuneella sanalla, on selvä naispuolinen merkitys; esim. *nuorikko*, *Venakko*, *Virakko*, *limakko* (vert. § 54, muist.).

2) teon nimiä; esim. *rynnäkkö*, *ennakko*, *ylläkkö* (infin. *ryntää*, *entää*, *yltää*).

3) paikan nimiä; päate liittyy säännöllisesti yksikön tai monikon vartaloon; esim. *lastukko*, *rapakko*, *pajukko*, *heinikko*, *kivikko*, *petäjikkö*, *lepikkö*. — Monessa sanassa on paikan merkitys heikonnut ja väliin kokonaan kadonnut; esim. *juurikko*, *luodikko*, *haulikko*, *viisikko*, *puolikko*, *nelikko*, *yksikkö*, *monikko*.

4) Diminutiiveja; esim. *veikko*, *naiikko*.

* Tarkempaa näistä päätteistä saapi seuraavista teoksista: Ahlqvist, Suom. kielen rakennus, siv. 6—9. — O. Blomstedt, Suomen verbien *vi* eli *pi* päätteestä, s. 34.

-lainen (v. **-laine**).

§ 163. Tällä päätteellä, joka on syntynyt paikkaa merkitsevästä päätteestä *la* ja adjektiivisesta päätteestä *inen*, johdetaan substantiiveja, jotka osoittavat:

1) kansallisuutta tai heimolaisuutta: esim. *Suomalainen*, *Hämäläinen*, *Jyväskyläläinen*; *la*-päätteisistä vartalo-sanoista heittyy päätte *la* usein pois, esim. v. *Karjala*: *Karjalainen*.

2) paikallisuutta ylimalkaan; esim. *mökkiläinen*, *jokelainen*, *saarelainen*, *vuorelainen*, *meikäläinen*, *täkäläinen*.

3) ominaisuuden tai toimen laatua; esim. *käskyläinen*, *kulkulainen*, *apulainen*, *kerjäläinen*, *käypäläinen*, *syöpäläinen*, *palkkainen*.

Muist. Liitännäispäätte *lainen*, joka on syntynyt sanasta *laji* eli *lai*, osoittaa, minkä laatuinen eli *lainen* esine on. Vartalosana on aina yks. geneetiivissä, ja yksitavuisissa vartaloissa muuttuu loppukonsonantti *lksi*; esim. (tuonlainen:) *tuollainen*, *millainen*, *sellainen*, *tällainen*; mutta *yhdenlainen*, *kaikenlainen*, *isontainen* (murt. *yhdellinen*, *kaikkellinen* j. n. e.); vert. § 183, 4.

-ma.

§ 164. Tällä johtopäätteellä johtuneet sanat ovat:

1) teon tuloksia; päätte liittyy säännöllisesti verbin vartaloon; esim. *lyömä*, *sanoma*, *paisuma*, *halkeama* ja *halkeema*; *elepäätteisistä* katoaa sidevokaali, esim. (*lausele*): *lauselma*; *runoelma*, *notkelma*.

2) joskus teonnimiä, esim. *elämä*, *kuolema*, *surma*.

3) paikan nimiä, sekä verbeistä että nomineista johdettuja; esim. *satama*, *valkama*, *vieremä*, *notkelma*, *istuma* (= *istuin*), *asema*, *seinämä*, *selkämä*.

-mus (v. **-mukse**).

§ 165. Tämä päätte on syntynyt johtopäätteistä *ma* ja *us* (*ukse*), ja sillä johtuneet substantiivit merkitsevät:

1) tekijän nimiä; esim. *äkämys*, *papumus*. Useimmiten liittyy se sanan monikkovartaloon; esim. *ylimys*, *tutkimus*, *pyhimys*.

2) teon nimiä; ne johtuvat verbeistä seuraavasti:

a) enimmäkseen kaksitav. *u-* ja *o-*päätteisistä; esim. *taipumus*, *tottumus*, *juopumus*, *katumus*, *kysymys*, *viipymys*, *toivomus*, *anomus*.

b) sangen usein kaksitav. *i-*päätteisistä; esim. *tutkimus*, *sallimus*, *vaatimus*, *vihkimys*, *kärsimys*.

c) joskus kaksi- ja useampi-tav. *e*-päätteisistä; esim. *kokemus, ylösnousemus, katselmus, koettelemus* (koetelmus), *ikäviitsemys, ikävöimys*.

d) muutamista *a*-päätteisistä vartaloista; esim. *kantamus, luottamus, antamus*.

e) joskus supistuvaisista, esim. *hautamus, lankeemus, tarjoomus, kirnuumus* ja *kirnuamus* (Setälä, Koill. Sat. kans. kiel., siv. 206).

3) paikan nimiä (ani harvoista vartaloista); esim. *heini-mys, selkämys*.

Väliin liittyy tällaisiin johdannaisiin päätte *ta*; esim. *selkämystä, ahjomusta*.

-nen, -inen (v. -se, -ise).

§ 166. Näistä päätteistä johtuu:

1) sukunimiä ja diminutiiveja, päätteellä *nen* kaksitavuisista, päätteellä *inen* kolmitavuisista vartalosanoista; esim. *Virtanen, Peltonen*, (v. *vuore*:) *Vuorinen*, (v. *koske*:) *Koskinen, Laurikainen, poikanen, kirjanen, naikkonen, kähkönen, veikkonen, oronen, neitonen, ykkönen, kolmonen, nuorukainen, lapsukainen, Väinämöinen*.

Muist. Sellaisilla kuin *veikkonen, neitonen, oronen* on siis kaksinkerainen diminutiivipäätte: *o + inen* tai *kko + nen*; (vert. §§ 161, 1; 162, 4; 175, 2).

2) adjektiiveja päätteellä *inen*:

a) alkuperäisistä substantiiveista, myöskin supistuvaisista; esim. (*luu*:) *luinen*, (*yö*:) *öinen*; *aamuinen, aaltoinen, vihainen, ikäinen, värinen*, (v. *kive*:) *kivinen*, (*tamme*:) *tamminen*, (*vet*:) *vesinen* (ja *vetinen*), (*käte*:) *kätinen* (ja *käsinen*), (v. *käärme*:) *käärmeinen*, (v. *tahtaa*:) *tahtainen*, (v. *minu, sinu*:) *minuinen, sinuinen* (vert. § 30, muist.).

b) johdannaisista; esim. **ute**-päätteisistä, joista katoa sivetavu ja toinen *u*, kun niitä sidekonsonantin edessä on kaksi; esim. (v. *paksuute*:) *paksuinen*, (v. *pituute*:) *pituinen*, (v. *korkeute*:) *korkeuinen*, mutta (v. *korkeute*:) *korkeuinen*; **la**-päätteisistä; esim. *Suomalainen*; **va**-päätteisistä, esim. *kuolevainen, eläväinen*; **kka**-päätteisistä diminutiivi-adjektiiveista; esim. *ainokainen, hienokainen, ohukainen*; **nta**-päätteisistä; esim. *luontainen* (ei: *luonnainen*), mutta (v. *ostanta*:) *ostannainen, satunnainen, johdannainen*; pehmenys tapahtuu nim. silloin kuin juurisana on useampi kuin kaksitavuisen; **superl.**-vartaloista; esim. (v. *ylimpä*:) *ylim-*

mäinen, (ensimpä:) ensimmäinen, takimmainen; (tuonne + impa + inen:) tuonnimmainen; tännimmainen; yks. adessiivista; esim. (rahalla:) rahallinen, (tavalla:) tavallinen, hedelmällinen, talollinen, päällinen, millinen, kärsivällinen; mon. adessiivista; esim. (siivillä:) siivillinen, käsillinen; yks. essiivistä; esim. (kokona:) kokonainen, itsenäinen, hajanainen; mon. essiivistä; esim. yksinäinen, moninainen, ominainen; mon. instruktiivistä; esim. (omin takein:) ominta-keinen, (kaksin kerroin:) kaksinkertainen.

c) adverbeistä; esim. (aina:) ainainen, (silloin:) silloinen, (ajoittain:) ajoittainen, osittainen.

Muist. Useita näistä adjektiivisista johdannaisista käytetään substantiiveina; esim. iltainen, tuohinen, päivällinen, illallinen, lusikallinen, kourallinen, kapallinen, kannellinen.

-nta.

§ 167. Tällä päätteellä syntyy teon nimiä kaikista verbisistä vartaloista; esim. *puinta*, (*tako*:) *taonta*, *varastanta* (Sananl. siv. 357), *kutsunta*, *ristintä*, *nielentä*, *osoanta* (Kal. 3: 18; 9: 585; 29: 184), *kuvoanta* (Kal. 17: 549), *vakoanta* (Kal. 19: 74; 26: 4), *kokoanta* (Loitsr. s. 332), *häviäntä*, *pauhaanta*, *laulanta*, (*teke*:) *teentä*, *ravitsenta* (Kal. 19: 428), *kaisenta* (Kant. III, 37).

Muist. *-tse*-päätteisistä ovat yllä olevat esimerkit ehkä ainoat laatuansa. Arvattavasti *nta*-päätte, niinkuin *nto*-kin, karkoittaa *tse*-tavuun kokonaan pois; esim. (*lääkitse*:) *lääkintä*.

-nti.

§ 168. Tämä päätte on *nta*-päätteen toisinto, ja se liitetään enimmäkseen yksitavuisiin verbivartaloihin; esim. *tuonti*, *syönti*, *juonti*, *vienti*, *lyönti*.

-nto.

§ 169. Tämäkin päätte on *nta*-päätteen toisinto ja yleisemmin käytetty kuin se; esim. *puinto*, *luonto*, *uskonto*, *asunto*, *tulento*, *perintö*, *havaanto* (v. *havaa*), *uhkanto* (Loitsr. s. 12; oikeastaan pitäisi olla *uhkaanto*). — Monitav. *tse*-päätteiset heittävät pois *tse*-tavuun; esim. (v. *palkitse*:) *palkinto*; *nautinto*, *ravinto*.

-os (v. -okse).

§ 170. Tämä johtopäätte on muodostunut johtopäätteistä *o* ja *s* (k. §§ 175 ja 172) ja merkitsee useimmiten teon tulosta, väliin itse tekoakin. Se liittyy:

1) useimmiten niihin kaksitav. *a*-päätteisiin, joista syntyy *o*-päätteisiä teon nimiä (k. § 175, a); esim. *laitos*, *petos*, *pistos*, *katos*, *kiitos*, *litos*, *kaivos*, *keitos*, *käännös*, *ajos*, *ostos*.

2) ainoastaan muutamiin kaksitav. *e*-päätteisiin verbeihin; esim. *iskos*, *tungos*, *teos*.

-ri.

§ 171. Tällä ruotsalaisesta *re*-päätteestä syntyneellä päätteellä johtuu:

1) tekijännimiä:

a) verbeistä; päätte liittyy kaksitavuisiin *a*-, *e*-, *u*-päätteisiin, supistuneisiin, muutamiin *itse*-päätteisiin ja muutamisiin yksitavuisiin vartaloihin.

Kaksitavuisissa muuttuvat sidevok. *a* ja *e* *u*:ksi, mutta *u* pysyy sellaisenaan; esim. (v. *vetä*:) *veturi*, (*pettä*:) *petturi*, (*nylke*:) *nylkyri*, (*polke*:) *polkuri*, (*puhu*:) *puhuri*.

Supistuneista katoaa aina jälkimmäinen vokaali ja edellinen joko pitää paikkansa tai muuttuu *u*:ksi; esim. (v. *mittaa*:) *mittari*, (*liehtaa*:) *liehtari*, (*huopaa*:) *huopari*, (*pelkää*:) *pelkuri*, (*karkaa*:) *karkuri*.

itse-päätteisissä verbeissä *itse*-päätte muuttuu *ari*-päätteeksi; esim. (*tuomitse*:) *tuomari*, (samoin esineen nimi *puntari*, verb. *punnitse*).

Yksitavuisissa vartaloissa liittyy päätte verbin III:n inf. vartaloon; esim. *syömäri*, *juomari*, *viemäri*.

b) Nomineista; niissä tekijäpäätte liittyy useimmiten kaksitav. *a*-päätteisiin, ja *aa*-päätteisiin supistuneisiin; edellisissä muuttuu *a* ja jälkimmäisissä *aa* *u*:ksi; esim. (*lautta*:) *lautturi*, (*leipä*:) *leipuri*, (*laiska*:) *laiskuri*, (*lammas* v. *lampoo*:) *lampuri*, (*kangas* v. *kankaa*:) *kankuri*.

2) joskus esineen tai työaseen nimiä, esim. *laituri*, *viskuri*, *vesuri*, *huopari* (Kal. 39: 233).

-s (v. -kse).

§ 172. Tällä päätteellä johtuu:

1) sukulaisuutta osoittavia, tavallisesti monikossa käytettyjä johdannaisia; esim. (v. *velje*:) *veljes*, *veljekset*; (*lanko*:) *langos*, *langokset*; (*serkku*:) *serkus*, *serkukset*; (*appe*:) *apes*, *apekset*.

2) vartalosanana osoittaman esineen ainetta merkitseviä substantiiveja; esim. *aidas, harjas, jalas, tervas, vastas, poltas* (Kal. 23: 398). Tästä merkityksestä poikkeavat sanat: *ohjas, vammass* (Kal. 15: 482), *saares* (Kal. 14: 33), *vaimos* (Kal. 47: 154).

3) enimmäkseen *u*-päätteisistä meedia-verbeistä ja muutamista kohteettomista supistuvaisista tilaa eli oloa merkitseviä substantiiveja; niitä käytetään tavallisesti mon. sisäpaikallisuuden sijoissa; esim. *nukuksissa, -ista, -iin; riipuksissa, sammuksissa, juovuksiin, väsyksiin, suutuksissa, turvoksissa* (käyttämätt. nominatiiveista: *nukus, riipus, sammus, juovus, väsys, suutus, turvos*).

-tar.

§ 173. Tämä päätte on syntynyt sanasta *tytär*, mutta nykyään sitä käytetään ylimalkaan naishengen osoittamiseksi; esim. (*Suome.*) *Suometar*, (*kipu.*) *kiputar*, (*luonto.*) *Luonnotar*, (*vamma.*) *Vammatar*, (*ruhtinaa.*) *ruhtinatar*, *laulajatar*, (*kukka.*) *Kukatatar*, (*kuningaa.*) *kuningatar*; *runotar*; *jumalatar*, *kieletär*, *syntytär*, *kasvatar* (Loitsr. s. 57), *Pihlajatar*, *Katajatar*.

-ton (v. -ttoma).

§ 174. Tällä päätteellä johtuu karitiivi-adjektiiveja, jotka osoittavat puutetta: 1) Substantiivien yks. vartaloista; esim. *maaton, työtön, tietön*, (*koto.*) *kodoton*, *silmätön*, (*aika.*) *ajaton*, *papiton*, *sormeton*, *järjetön*, *aseeton*, (v. *saappaa*): *saappaaton*. 2) Subst. mon. vartaloista; esim. *teitön, sormiton, silmitön*. 3) Verbivartaloista, joissa päätte liittyy III:n infiniitiivin vartaloon; esim. *saamaton, juomaton, kutsumaton, sanomaton, ristimätön, lukematon, arvaamaton, lakkaamaton*.

Muist. Tällaisten transitiivi-verbeistä johtuneitten adjektiivein merkitys on sekä aktiivinen että passiivinen; esim. *syömätön* merkitsee sekä sitä, joka ei ole syönyt, kuin myöskin sitä, jota ei ole syöty. — Murteittain ja runokielessä saattaa niissä sijoissa, joissa sidevokaali katoaa, *i* tulla loppu *-n*:n eteen; esim. *isätöin, isätöintä, isätöinnä, isätöinten*.

-u, -o.

§ 175. Näillä päätteillä johtuu:

1) teon ja teon tuloksen nimiä, aina verbeistä, joiden vartaloihin nämä johtopäätteet liittyvät seuraavasti:

a) kaksitav. *a*-päätteisiin vartaloihin tavallisesti *o*; esim. *ajo, anto, kosto, jako, kaivo, tieto, taito, osto, ryöstö, soitto, nosto*,

muisto, (v. *teettä*;) *teettä*, *uitto*. — Muutamiin liittyy aina *u*; esim. *laulu*. Toisissa käytetään kumpaakin päätettä ja usein eri merkityksessä; esim. *maksu* ja *makso*, *kylvy* ja *kylvä*, *soutu* ja *souto*, *niitty* ja *niitto* (= *niittäminen*).

b) kaksi- ja useampitav. *e*-päätteisiin jompikumpi, väliin molemmat; esim. *kuolo*, *teko*, *pesu* (*peso*), *pääsy* ja *pääsö*, *arvelu*, *luettelu* ja *luettelo*, *katkaisu*, *aukaisu*. Toisinaan on näilläkin johtomuodoilla eri merkitys; esim. *kuulu* ja *kuulo*, *näky* ja *näkö*.

Muist. Monitavuisista *ne*- ja *tse*-päätteisistä verbeistä ei johdu tällä päätteellä mitään substantiiveja.

c) supistuneisiin *aa*-päätteisiin verbeihin liittyy *u*; sidevokaali katoaa sen edestä ja edellinen *a* muuttuu *u*:ksi; esim. (vart. *leikkaa*): *leikkaa*; *hakkuu*, *makuu*, *vastuu*, *kerjuu*.

Muist. 1. Paitsi tällä tavoin johtuneita löytyy paljo *o*- ja *u*-päätteisiä johdannaisia, joiden vartaloverbejä ei enää tavata nykyisten sanojen seassa; esim. *loppu*, *synty*, *tahto*, *toivo*, *usko*.

Muist. 2. Kolmitavuisista *ta*-päätteisistä verbeistä on myöskin muutamia *o*-, *ö*-päätteisiä johdannaisia; esim. (v. *paimenta*;) *paimento*, *pimento*, *palento*, *alento*, *tyrentö*, *rakento* (Kal. 9: 218; Loitsr. s. 316), *opasto* (Kal. 39: 400). Samoin on muodostunut nykyajan sana *sisältö*.

2) diminutiiveja; esim. *iso*, *emo*, *mammo*, *sokko*, *seppo*, *neito*, *tyttö*, *veno*, *oro*, *käkö*, *Jusu*, *Maiju*, *Anttu*, *Kaisu*.

-us (v. -ukse).

§ 176. Tämä johtopäätte liittyy:

1) kolmitav. *le*-päätteisiin frekv. verbeihin; esim. *arvelus*, *epäily*, *palvelus*, *tappelus*.

2) kohteellisiin *aa*-päätteisiin supistuneisiin; esim. (v. *aita*;) *aituus*, *kehruus*, *leikkaus*. Useissa johdannaisissa pitää edellinen verbin vokaali tavallisesti paikkansa; esim. *aitaus*, *takaus*, *vastaus*, *avaus*, *kokous*.

3) kolmitavuisiin *ta*-päätteisiin verbeihin; vartalosanana sidevokaali katoaa johtopäätteen edestä, ja vartalossa tapahtuu säännöllinen pehmenne; esim. (*asetta*;) *asetus*; *ahdistus*, *harjoitus*, *hengitys*, *kirjoitus*; (*huojenta*;) *huojennus*, *rakennus*.

Muist. Itäsuomen murteessa on näillä johdannaisilla *os*-päätteinen toisintomuoto; esim. *kuulutos*, *rakennos*, *huojennos*, *kirjutos*, *suomennos*.

2) muutamiin *tse*-päätteisiin verbeihin, jolloin tavuu *se* kokonaan katoaa; esim. (vart. *hallitse*;) *hallitus*; *merkitys*, *villitys*.

Muist. 2. Säännöttömästi johdettuja, mutta kieleen jo perehtyneitä ovat sellaiset kuin: *rangaistus, häväistys, valaistus*, joiden pitäisi oleman *rankaisu, häpäisy, valaisu*, koska vartaloverbit ovat *rankaisen, häpäisen, valaisen* (k. § 175, b).

5) nominivartaloihin, merkiten joko

a) tekijää, esim. (*vanha:*) *vanhus, sisarus*. Luonnonääni-
sistä juurista johtuu enimmäkseen halveksivia tekijän nimiä;
esim. *nahjus, rahjus, kuhnus, köntys*; tai

b) paikkaa. Vartalosanan loppuvokaali tavallisesti katoa
päätteen edestä, pysyen vaan joskus paikoillaan; esim. (v.
keske:) *keskus, sisus, taus, vierus, hiilus, rinnus, seinus; nurkkaus,*
jyrkkäys. Monessa tämänlaisessa sanassa on paikallinen mer-
kitys aivan heikko, väliin kokonaan kadonnut; esim. *päiväys,*
jalus, kaulus, kannus, sormus, sääryys, kynnyys, pyydys, syllys. —
Näistä johdannaisista saadaan toisintomuoto, kun liitetään nii-
hin päätte *ta*, joten syntyy johtopäätte *usta*, jolla on useimmiten
vahvempi paikallisuuden merkitys kuin edellisellä; esim. *kes-*
lusta, edusta, tausta, vierusta, jalusta. Väliin ei löydy *us*-päät-
teistä välimuotoa, vaan ainoastaan *usta*-päätteinen johdannai-
nen; esim. *michusta, pidusta, vyöhystä*.

-us (v. -ute).

§ 177. Tällä päätteellä johtuu ominaisuudennimiä:

1) adjektiivivartaloista; esim. (v. *arka:*) *arkuus; pyhyys,*
hyvyys, (saamattoma:) saamattomuus.

2) adjektiivien komparatiivivartaloista; esim. (v. *pahempa:*);
pahemmuus, (suurempa:) suuremmuus.

3) substantiivivartaloista; esim. (v. *koira:*) *koirus, runous*.

4) substantiivien ja verbien III:nnen infin. yks. abessii-
vistä; esim. (*kalatta:*) *kalattuus, (saamatta:) saamattuus*.

Päätteen liittyessä vartaloon, tapahtuvat sidetavuussa seu-
raavat muutokset:

1) Kaksitav. *o*-päätteisissä pitää sidevokaali paikkansa
esim. *heikkous, jalous, juoppous, talous*.

2) *a, ä* ja *e* muuttuvat johtopäätteen edessä *u*:ksi; esim.
(*musta:*) *mustuus, (onnettomaa:) onnettomuus, (väikevä:) väikevyys,*
(*nuore:*) *nuoruus, (äikäise:) äikäisyys*. — Komparatiivivartaloissa
pehmenee aina sidekonsonantti; esim. (*parempa-us:*) *paremmuus,*
pienemmyys; samoin *isänmyys, emänmyys*. — *va*-päätteisistä par-

ticipeista ja *lias*-päätteisistä adjektiiveista ominaisuutten nimiä ei saada suorastaan, vaan siten, että niiden vartaloihin ensin liitetään pääte *ise*; esim. (*puheliase*:) *puheliaisuus*, *huikentlevaisuus*, *anteliaisuus*, *säästäväisyys*.

3) *i* muuttuu kaksitavuisissa tavallisesti *e*:ksi ja monitavuisissa *u*:ksi; esim. (v. *siisti*:) *süsteys*, (*pappi*:) *pappeus* (*pappius*), (*pelkuri*) *pelkuruus*, (*naapuri*:) *naapuruus*.

4) Supistuvaisista vartaloista katoo jälkimmäinen vokaali; esim. (v. *ahnee*:) *ahneus*, (*ilkeä*, *ilkee*:) *ilkeys*, (*hartaa*:) *hartaus*, (*raittii*:) *raittius*, (*alttii*:) *alttius*. Muutamat *ii*-(*ihi*-)päätteiset muuttavat ensimmäisen *in* *e*:ksi; esim. (v. *kallii*:) *kalleus*, (*kau-nii*:) *kauneus*.

§ 178. Paitsi näitä päätteitä, syntyy johdannaisia seuraavilla päätteillä:

-hka, tavallisemmin *-hko*: diminutiivi-adjektiiveja; esim. *sileähkä*, *kuleahka*, *haleahka* (Kal. 5: 63, 64, 65), *olovahka*, *leveähkä* (Loitsr. s. 304), *hapahko*, *harmahko*, *isohko*, *punahko*, *suurehko*, *yläähkö*, *alahahko* (Kal. 50: 105, 106).

-i: verbeistä johtuvia teon ja esineen nimiä, esim. (v. *paina*:) *paini*, (*syöttä*:) *syötti*; *anti*, *muisti*; — tekijän- tai olijan-nimiä; esim. (v. *kasvatta*:) *kasvatti*, *holhotti*, *lähetti*.

-isa: runsautta merkitseviä adjektiiveja; substantiivisista *o*-, *ö*-, *u*-, *y*-, *a*-, *ä*-päätteisistä kaksitav. vartalosanoista; esim. *iloisa*, *näköisä*, *kuuhuisa*, *näkyisä*, *kalaisa*, *äkäisä*.

-kas (v. *-kkaha*): muutamia verbeistä johtuneita tekijännimiä; esim. *asukas*, *tulokas*; — runsautta osoittavia adjektiiveja, esim. *voimakas*, *rahakas*, *ruumikas*; useat tällaiset johdannaiset ovat muuttuneet substantiiveiksi; esim. *sormikas*, *hansikas*, *paistikas*, *upokas*, *osakas*. — Kovat konsonantit, alottaessaan vartalosanan viimeistä tavuuta, pehmenevät *kas*-päätteen liittyessä vartalosanaan; esim. (*chto*:) *ehdokas*, (*koko*:) *kookas*, (*joutu*:) *joudukas*.

-ke (v. *-kkehe*): halveksuvia tekijännimiä, esim. *turjake*; — paikannimiä, esim. *niemeke*, *lahdeke*.

-kki: ominaisnimiä, esim. *Mielikki*, *Ainikki*; — verbeistä muutamia teonnimiä, esim. *hävilikki*, *menekki*, *hämmeikki*, *neuvokki*; *kulukki*.

-la: osoittaa kotopaikkaa tai asuntoa; esim. *pappila*, *appela*, *Le-pola*, *Tapiola*.

- las** (v. *-laha*): adjektiivuja a) yksitav. verbivartaloista, jollaiset adjektiivit osoittavat taipumusta vartaloverbin osoittamaan tekoon; esim. *syöläs, juolas*; b) substantiiveista, osoittaen runsautta; esim. *suulas, työläs, vuolas*. Muutamia myöskin kaksitavuisista vartaloista; esim. *joutilas, syöttiläs, karkulas, potilas*. — Kaksitavuisista verbeistä johtuneita ja kieleen perehtyneitä ovat nykyajan muodostamat substantiivit *oppilas, sotilas* ja *lähettiläs* (subst. vartalosta *lähetti*).
- lo**: halveksuvia tekijännimiä; esim. *hupelo, untelo*; diminutiiveja, esim. (v. *kota*:) *kotelo*, (v. *purte*:) *purtilo*. Toisissa näitä johdannaisia diminutiivinen merkitys ei enää tunnukaan; esim. *vartalo, kohtalo*. — Tämän päätteen toisinto on päätte *ro*; esim. *höperö, saparo, koukero*.
- loinen**, joka osoittaa laatua; esim. (*vaivan-loinen*:) *vaivalloinen*, (*kivunloinen*:) *kivulloinen* (§ 183, 4).
- mainen**: muodostaa adjektiivuja; esim. *akkamainen, koiramainen, poikamainen, petomainen*. Tällaiset kaltaisuutta merkitsevät adjektiivit ovat tarkoin erotettavat *-mmainen*-päätteistä superlatiiveista (k. §§ 166, b; 183, 4).
- mo**: tekijännimiä; esim. *tuhkimo, Väinämö, Untamo*; — paikanimiä; esim. *polttimo, veistämö*.
- moinen**, jolla laitetaan adjektiivuja; esim. *mimmoinen, kummoinen, kaikenmoinen* (vert. §§ 163, muist.; 183, 4)
- na**-päätteellä johtuu luonnonäänisiä substantiiveja *ise-* tai *aja*-päätteisistä verbeistä; esim. (*humisen, humajan*:) *lumina*; *kohina, rähinä, suhina*. Muutamista tällaisista johdannaisista on luonnonääninen merkitys melkein kokonaan kadonnut, esim. sanoista: *pakina, kapina, napina*.
- nki**: muutamia teonnimiä; esim. *hämnenki, kulunki*. — Semmoisten paikkain nimiä, joissa jotakin tapahtuu, esim. *juominki, syöminki, maininki, kaupunki*.
- nko**: muutamia harvoja teonnimiä; esim. *ahdinko*; — paikanimiä; esim. *tasanko, ylänkö, alanko, aurinko* (vartalosta *aure*).
- nne** (v. *-ntehe*): osoittaa paikkaa; esim. *harjanne, selänne, syvänne, jyrkänne*.
- sto**: kollektiiveja, tavallisesti monikkovartaloista, esim. *honnisto, koivisto, lepistö, saaristo*; myöskin yks. vartaloista; esim. *laivasto, kirjasto, rahasto, vanhasto* (Kal. 20: 52).

- tto*, -*tta*, osoittaa paikkaa; esim. *ometto*, *pihatto*, *navetto*, *navetta*.
 -*ut* (v. -*ue*): 1) diminutiiveja, esim. (*päivä*:) *päävyt*, (*poika*:) *poijut*; yksitavuisiin vartaloihin liittyy *h*, esim. (*kuu*:) *kuuhut*, (*tie*:) *tichyt*; muutamista on diminutiivinen merkitys jo kadonnut; esim. *kätkyt*, *kytkyt*; 2) adjektiiveja, esim. *lyhyt*, *kevyt*, *ohut*.
 -*va*: runsasta ominaisuuden määrää merkitseviä adjektiiveja, useimmiten kaksitavuisista *a*- ja *e*-päätteisistä substantiiveista; esim. *lihava*, *tilava*, *vakava*, *tukeva*, *kirjava*, *juureva*, *hielevä*. Muutamia tämänpäätteisiä participeja käytetään substantiiveina, esim. *käytävä*; samoin (v. *hara*:) *harava*.

II. Liitännäiset.

§ 179. Liitännäiset syntyvät siten, että kaksi sanaa yhtyy yhdeksi sanaksi. Niistä on jälkimmäinen pääsana, jota edellinen vaan määrää. Senpä vuoksi nimitetäänkin jälkimmäistä perussanaksi, edellistä määräyssanaksi. Esim. sanassa *kesäilta* on *ilta* perussana ja *kesä* määräyssana, joka tarkemmin ilmoittaa mimmoista eli mitä iltaa tarkoitetaan. Liittosanan molemmat osat, tai jompikumpi niistä, saattavat itse olla liittosanoja; esim. *sanalennätin-virkamies*, *valtiopäivä-mies*, *rahan-ulosanto*.

§ 180. Määräyssana useimmiten on nominatiivissa; esim. *puuhevonen*, *maamies*, *maaherra*, *maamittari*, *maatie*, *lakiasia*, *kirkkoväki*, *morsiustalo*, *kouluopettaja*, *tietäjäuakka*, *puimakone*, *ristimänimi*, *syntymämaa*, *kuolinvuode*, *jauhinkivi*, *omatunto*, *hyvätyö*, *vieras mies*, *vapaakaupunki*.

Jos määräyssana on monikkosana (plurale tantum), asetetaan se yksikölliseen muotoon; esim. *hääkansa*, *markkinaväki*, *urkulehteri*.

Muist. Muutamissa kaksitavuisissa *a*-, *ä*-päätteisissä sanoissa on määräyssanana monikon vartalo; esim. (*sota*, mon. v. *soti*:) *sotilakko*, (v. *huuha*, mon. v. *huuhti*:) *huuhtikuu*, *silmivesi* (myös *silmävesi*). Useimmissa muissa sanoissa ovat tällaiset muodot muremuotoja; esim. *metsikana*, *lehmäkarja*, *sikopaimen*, *sotimies*, jotka kirjakielessä kuuluvat: *metsäkana*, *lehmäkarja*, *sikapaimen*, *sotamies*.

§ 181. Sangen usein on määräyssana yks. genetiivissä. Tämä genetiivi voipi olla kolmenlainen: possessiivinen, subjektiivinen tai objektiivinen. Possessiivinen genetiivi osoittaa toista esinettä toisen omaksi; esim. *talon-*

poika, lainasia, kirkonväki, maanmies, maantie, linnunrata, lapsen-tyttö. Subjektiivinen on genetiivi, kun se voi olla subjektina perussanaa vastaavalle verbille; esim. *linnunlaulu (lintu laulaa), päivännousu (päivä nousee).* Objektiivinen on genetiivi, kun se voi olla objektina perussanaa vastaavalle verbille; esim. *kirjanpainaja (painaa kirjaa), hyvän tekijä (tehdä hyvää), lainkäynti, kalanyyttö.* — Melkein kaikkia muitakin sijoja tavataan liitännäisten määräyssanoina; esim. *kirkossa-kävijä, puusta-katsoja, toimeen-tulo, taivaaseen-juoksija, rannalla-istuja, päälle-kantaja, ohitsemenijä, lakitta-olija, puhtaaksi-kirjoitus; läsnä-olo, väärin-käytös, vastoin-käyminen.*

Muist. 1. Muutamissa liitännäisissä on määräyssanana partikkeli; esim. *sielläolo, joutenolo, hyvästijätty, ylösnousu, poikkikatu;* joskus infinitiivi; esim. *maatapano.*

Muist. 2. *inen-* (v. *ise-*)päätteisistä adjektiiveista käytetään määräyssanana vartaloa, josta sidevokaali katoaa; esim. (*aatelinen, v. aatelite:*) *aatelmies; pohjaistuoli, tuulispää, pappissääty, naisihminen, vihollisjoukko.* Samoin *inen-* ja *nen-*päätteisissä sukunimissäkin; esim. (*Väyrynen:*) *Väyrysparka, Okkosvainaja.*

§ 182. Adjektiivisista liitännäisistä on mainittava, että niissä voi olla:

1) sekä määräys- että perussanana substantiivi; esim. *tervarinta, koukkuleuka, kymmensilmä, rautanäppi.* Niinkuin näistäkin esimerkeistä näkyy, on määräyssana tavallisesti nominaatiivissa, mutta joskus myös genetiivissä, esim. *hürenkarva, vedenkarva.* Nykyjään kuitenkin asetetaan perussana useimmiten adjektiiviseen muotoon; esim. *koukkuleukainen, vedenkarvainen, kolmitalvias, seitsenkuinen.*

2) määräyssanana adjektiivi, perussanana substantiivi; esim. *mustaparta, vääräsääri, vasenkäsi,* nykyjään tavallisesti *mustapartainen, vääräsäärinen, vasenkätinen;* samoin *monihaara-nen, täysjärkinen, omatekoinen, vähäväkinen, vähänäköinen y. m. s.*

3) määräyssana substantiivi, perussanana adjektiivi; esim. *pikimusta, lumivalkea, tulipunainen.* — Participi perussanana vaatii määräyssanan akkusatiiviin; esim. *yhdentekevä, työntaitava, kielentaitava, kirjanoppimut.* Samoin karitiivi-adjektiivitkin, esim. *kielentaitamaton.* Joskus käytetään objektin toistakin sijaa, partitiivia; esim. *yhtäpitävä, miestäkysyvä.*

4) määräyssanana komparatiivi, perussanana adjektiivi; esim. *heikompi-uskoinen, suurempi-lukuinen, useamman-laatuinen, mustemman-värinen* (vert. § 85).

§ 183. Pääteen tapaisia liitännäissanoja ovat:

1) *niekka*, jolla syntyy substantiiveja; esim. *runoniekka*, *viuluniekka*, *oksaniekka*, *huolainniekka*.

2) *kunta*, joka merkitsee kokonaisuutta joko a) lukumäärässä, esim. *kymmenkunta*, *satakunta*, b) hengissä, esim. *lautakunta*, *perhekunta*, c) avaruudessa, esim. *valtakunta*, *kyläkunta*, *kihlakunta*; tai d) ajassa, esim. *päiväkunta*, *suvikunta* (Kal. 14: 291).

3) *läntä*, joka muodostaa kaltaisuutta merkitseviä adjektiiveja; esim. *laihaläntä* eli *laihanläntä*, *pitkänläntä*, *pienenläntä*.

4) *mainen*, *moinen*, *lainen*, *loinen*, k. §§ 163, muist.; 178.

§ 184. Vaikka liittosana onkin yhdistetty useammasta eri sanasta, on se kuitenkin yhden käsitteen nimi ja siis yhdeksi sanaksi kirjoitettava. Senpä vuoksi onkin yhdistysviivaa hyvin säästäen käytettävä. Liian moniosaiset tai oudommat liiton osat sopii viivalla erottaa, mutta silloin on tarkka vaari pidettävä siitä, että viiva tulee oikeaan paikkaansa, niin ettei eroteta toisiinsa kuuluvia liiton osia; esim. *sananlennätin-virkamies* (ei *sanan-lennätinvirkamies*), *valtiopäivämies-palkka* (ei *valtiopäivä-miespalkka*). Jos liiton edellinen osa päättyy ja jälkimäinen alkaa samalla vokaalilla, sopii myöskin viivaa käyttää; esim. *esi-isät*, *nenä-ääni*, *laina-ajan*, *maa-aateli*, *raha-arkku* (ei *esiisät*, *nenääni*, *lainaajan* j. n. e.).

II. Verbien synty.

I. Verbien merkitys.

§ 185. Merkityksensä puolesta saattaa suomenkielen verbit jakaa seuraaviin eri luokkiin:

1) Faktitiivi-verbit, jotka merkitsevät vartaloverbin lausuman tekemisen aikaansaattamista; esim. *luettaa*, *haettaa*, *hävittää*, *hävityttää*, *neulottaa*. Niiden päätteet ovat *ta* tai *ttä*.

2) Frekventatiivi-verbit, jotka osoittavat tekemisen tapahtuvan tavallisesti tai vähitellen. Niiden päätteet ovat *-ele*, *-ksi*, *-skele*, *-ksele*, *-skentele*; esim. *sanelen*, *kuljeksin*, *oleskelen*, *olekselen*, *uiskentelen*.

3) Refleksiivi-verbit, jotka osoittavat että verbin vaikutus kohtaa subjektia, s. o. että vaikuttava subjekti samalla on objekti; niiden johtopäätteet ovat *utu* (lyhentyneenä *u*) ja *untu*; esim. *antaudun, antaun, antaunmun (antaannun)*.

4) Meedia-verbit, joiden johtopääte on *u*, osoittavat, että subjekti, ollen itse varsinaisesti vaikuttamatta, on predikaatin vaikutuksen alainen; esim. *muutun, siirryn, vilustun, rakastun, jäädyn, paistun*.

5) Momentaani-verbit, jotka osoittavat äkillistä tekemistä; niiden päätteet ovat *-ahta, (-ahtu), -aise*; esim. *horjahdan, horjahdun, nuolaisen, repäisen*.

Muist. 1. Muita verbiluokkia mainittakoon: Inkoatiivi-verbit, jotka osoittavat toiminnan alkua, esim. *orastua, istuutua*. Instruktiivi-verbit, osoittavat varustamista sillä, jota juurisana merkitsee; esim. *evästä, voittaa, alustaa, perustaa*. Censitiivi-verbit, osoittavat pitämistä jonakin; esim. *halveksin, pahaksun, oudoksun*. Essiivi-verbit osoittavat olemista jossakin tilassa; esim. *nahjustaa, herrastaa, paimentaa, sairastaa*.

Muist. 2. Niinkuin ylläolevistakin esimerkeistä näkyy, saattaa sama verbi merkityksensä vuoksi kuulua useampaan luokkaan; toiset taas eivät oikein tahdo soveltua mihinkään; esim. *tunnustaa, arvata*.

II. Verbien johto.

§ 186. Muodoltaan ovat verbit samoin kuin nimitkin joko alkuperäisiä, esim. *annan, voin, tulen*, tai johdettuja. Johdetut verbit syntyvät joko nomineista tai toisista verbeistä ja jakautuvat johtopäätteidensä mukaan useihin eri sarjoihin.

I. Nomineista johtuvat verbit.

(Verba denominativa.)

I Sarja: johtopäätettä ei ole.

§ 187. Tähän sarjaan kuuluvat ne verbit, joilla ei ole erityistä johtopäätettä, vaan joissa verbin taiputuspäätteet liittyvät suorastansa nominin vartaloon. Niiden merkitys on hyvin monenlainen, jonka vuoksi sitä on vaikea määritellä; useimmat niistä ovat transitiiveja. Ensimmäisen ja kuudennen luokan nomineista ei synny tähän sarjaan mitään johdannaisia; viidennen luokan nomineissa käytetään aina monikon vartaloa.

- II luokasta: esim. (*toivo*:) *toivon*, (*hallo*:) *halon*, *tahdon*, *uskon*, (*palmikko*, mon. vart. *palmikkoi*:) *palmikoin*.
- III „ esim. (*kuiva*:) *kuivan*, *kylmän*; *häpeän*, *leviän*, *selkeän*, *ilkeän*, *julkean*, *lämpeän*; mon. vartalosta, esim. (*hauta*, mon. vart. *hauto*:) *haudon*, (*kerta*:) *kerron*, *seulon*, *sanon*, (*suka*, mon. vart. *suki*:) *suin*, (*koura*:) *kourin*, (*kukka*:) *kukin*, (*oksa*:) *oksin*, *ruoskin*, (*harava*:) *haravoin*, (*katkera*:) *katkeroin*, *saippuoin*, *anturoin*, *keräjäin*, *viheriöin*.
- IV „ esim. *ristin*, *säälin*, *karhin*, *merkin*, *näpin*.
- V „ esim. (v. *huole*, mon. vart. *huoli*:) *huolin*, *kuorin*, *kynsin*, *miclin*, *ongin*, *lemmin*.

II Sarja: johtopäätte *a* (alk. *ta*).

§ 188. Tällä päätteellä johtuu transitivi- ja intransitiivi-
verbejä:

- II luokasta: esim. (*himo*:) *himoan*, *aaltoan*, *verhoan*, *paastoan*, *haluan*, *myrskyän*, *savuan*, *älyän*.
- III „ esim. (*kerä*:) *kerään*, *matkaan*, *virtaan*, *vaivaan*, *harjaan*, *kuivaan*, *vihaan*.
- IV „ esim. (*eri*:) *eriän*, *talian*.
- V „ esim. (*save*:) *savean*, *nokean*.

III Sarja: johtopäätte *ta*.

§ 189. Tällä faktitiivi-päätteellä johtuu verbejä kaikista
nominiluokista; tavallisesti tämä päätte ilmestyy kaksinkertai-
sella *t*-llä.

- I luokasta: esim. (*maa*:) *maataa*, *puutaa*, *jäätää*, *voitaa*, (*muu*:) *muuttaa*, *syöttää*, *vyöttää*, *päättää*.
- II „ esim. (*pakko*:) *pakottaa*, *sakottaa*, *ehdottaa*, *erottaa*, *haluttaa*, *savuttaa*, *löylyttää*. Muutamia *o*-päätteisistä vartaloista johtuvia muodostuu myöskin monikon vartalosta; esim. *ehto*, *ero*, *pakko*, mon. vart. *ehtoi*, *eroi*, *pakkoi*, joista *ehdoittaa*, *eroittaa*, *pakoittaa*. Mutta (v. *toivo*, *jano* y. m. :) ainoastaan *toivottaa*, *janottaa* (ei *toivoittaa*, *janoittaa*).
- III „ mon. vartaloista; esim. (*kirja*, mon. vart. *kirjoi*:) *kirjoittaa*, *haavoittaa*, *raudoittaa*, *lahjoittaa*, (*valta*:) *valloittaa*, *hyvittää*, *pyhittää*, *kengittää*, (*kavala*:) *ka-*

valtaa, (imeli:) imeltää, (ihana:) ihantaa, (hämärä:) hämärtää, (itara:) idartaa, pisartaa.

- IV luokasta: esim. (*rippi:*) *ripittää, harmittaa, piirittää, kurittaa.*
 V " " esim. yks. vartaloista (*hirte:*) *hirttää, köyttää, täy-
 tää, lapsettaa, unettaa, (rinnukse:) rinnustaa, jänistää,
 rukousta, höyhentää, paimentaa, (vakuute:) vakuut-
 taa, (päällise:) päällistää, illastaa, sammaltaa; mon.
 vartalosta; (toime, mon. vart. toimi:) *toimittaa, ni-
 mittää, käsittää, kivittää.*
 VI " " esim. (*varkaha:*) *varastaa, kallistaa, kaunistaa, vaa-
 tettaa.**

Muist. 1. Niinkuin ylläolevat esimerkit osoittavat, katoa sidevokaali monitav. *la-*, *na-* ja *ra-*päätteisistä, useista kaksoitav. *e-*päätteisistä yksikö-
 lisistä ja kaikista monitav. *e-*päätteisistä vartaloista. Supistuvaiset heittävät
 sidevokaalin pois ja muuttavat sidekonsonantin samaksi kuin yks. partitiivissa.
 Useissa supistuvaisissa pysyy sidekonsonantti muuttumatta; esim. (*tervehe:*)
*tervehtää, (kiirehe:) kiirehtää, (armaha:) armahtaa, (vapa(h)a:) vapahtaa, (roi-
 kalehe:) roikalehtaa, (repalehe:) repalehtaa.*

Muist. 2. Useissa *e-*päätteisissä supistuvaisissa *ta-*päätteen *a* on muut-
 tunut *i*:ksi, joten johtopäätteenä tulee olemaan *ti*; esim. (*kiirehe:*) *kiirehtii,*
(purjehe:) purjehtii, tervehtii, lainehtii, ilvehtii, ahnehtii, kadehtii, murhehtii.

IV Sarja: johtopääte *sta*.

§ 190. Useimmat tällä päätteellä syntyvät johdannaiset
 saadaan mon. vartaloista, joissa sidevokaali, olkoonpa mikä
 tahansa, melkein aina katoa monikon *in* edestä; esim. (*valo,*
 mon. vart. *vali:*) *valistaa, (vahva:) vahvistaa.* Tällä päätteellä
 johtuu verbejä seuraavista nominiluokista.

- II luokasta: esim. (*lintu:*) *lunnustaa, vilustaa, (varjo:) varjostaa,
 (kunto:) kunnostaa; muutamissa muuttuu sidevo-
 kaali *u*:ksi, esim. (*tieto:*) tiedustaa.*
 III " " esim. yks. vartalosta (*kala:*) *kalastaa, metsästää,
 herrastaa, kuvastaa, arastaa, tarkastaa.* Mon. varta-
 losta (*koura:*) *kouristaa, aristaa, arosta, mutkistaa,
 vahvistaa, (kukka:) kukistaa, kovistaa, tukistaa, omis-
 taa, vääristää; (kukka, mon. vart. säännött. kukkoi:)
 kukoistaa.*
 IV " " esim. (*näppi:*) *näpistää, varistaa.*
 V " " mon. vartaloista; esim. (*läpe, mon. vart. läpi:*) *lä-
 vistää, (tote:) todistaa, yhdistää, ummistaa, edistää.*

V Sarja: johtopääte *ksu*.

§ 191. Tämän luokan johtopääte on *ksu*, joskus *ksi*; ne liittyvät kaksitav. adjektiiveihin, harvoin substantiiveihin; *ksi*-päätteen edessä muuttuu *a* (*ä*) *e*:ksi. Niitä johtuu:

- II luokasta: esim. (*outo*:) *oudoksun*, *luonoksun*, *paljoksun* (*paljoksin*), *kammoksun*.
 III „ esim. (*halpa*:) *halveksin*, *vähäksyn* tai *vähöksin*, *hyväksyn* (*hyveksin*), *pahaksun* tai *paheksin*.
 V „ esim. (*v. piene*:) *pieneksyn*, (*une*:) *uneksin* (*uneksun*).

VI Sarja: johtopääte *ne*.

§ 192. Tällä päätteellä johtuu verbejä:

- II luokasta: esim. (*heikko*:) *heikkonen*, *luononen*, *hienonen*, *paksunen*.
 III „ *a* ja *ä* muuttuvat *e*:ksi, esim. (*musta*:) *mustenen*, *harvenen*, *hoikkenen*, *kovenen*, *kylmenen*, *syvenen*, *tyl-senen*; joskus ei muutu, esim. (*märkä*:) *märkänen*, (*mätä*:) *mätänen*; — *ea*-päätteisistä katoaa *a*; esim. (*julkea*:) *julkenen*, *valkenen*, *kalpenen*, *lämpenen*, *oikenen*.
 V „ esim. (*v. piene*:) *pienenen*, *suurenen*, *lähenen*.

§ 193. Luonnonnäania kuvaavista interjektioneista ja sananjuurista syntyy luononäänisiä verbejä seuraavilla eri päätteillä:

1) *ise* tai *aja*; esim. *jyrisee*, *jyräjää*, *rähisee*, *rähäjää*, *kohisee*, *kohajaa*, *suhisee*, *suhajaa*.

2) *ka*, *kka*, *ki*, *kki*, *ku*, *kku*; esim. *ähkää*, *paukkaa*, *jyskää*, *mönkii*, *loiskii*, *naukuu*, *paukkuu*, *määkyy*.

3) *tta*; esim. *rupattaa*, *hiehittää*, *kaakottaa*, *voivottaa*, *koputtaa*; *lta*, *rta*; esim. *viheltää*, *visertää*, *sopertaa*, *kuhertaa*.

II. Verbeistä johtuvat verbit.

(Verba verbalia.)

I Sarja: johtopääte *ta*.

§ 194. Johtopääte tässä sarjassa on faktitiivinen pääte *ta*, joka useimmiten ilmestyy kaksinkertaisella *t*:llä; tällä päätteellä syntyy verbejä:

- I luokasta: esim. (*juo:*) *juottaa, käyttää, tuottaa, uittaa, satuloittaa.*
- II „ esim. *seisottaa, neulottaa, (näky:) näyttää, kutsuttaa, rikastuttaa, peljästyttää.*
- III „ esim. (*kasva:*) *kasvattaa, pidättää, noudattaa, kannattaa; monitav. ta-päätteisissä muuttuu a u:ksi; esim. (hävittä:) hävityttää, kustannuttaa, (palelta:) palelluttaa, (säikähti:) säikähdyttää.*

Muist. *hta*-päätteisistä vartaloista katoa usein *t*, väliin samalla *h*-kin; esim. (v. säikähti:) *säikähyttää, säikähyttää, säikäyttää*; (v. pysähti:) *pysähdyttää, -hyttää, -yttää.*

- IV „ kaksitavuisista vartaloista; esim. (*repi:*) *revittää, ongittaa, etsittää, säälittää.*
- V „ esim. (*pese:*) *pesettää, puettaa, itkettää, (kevene:) keventää, huojentaa, suurentaa; ele- ja ise-päätteisissä muuttuu e u:ksi; esim. (arvele:) arveluttaa, kävelyttää, epäilyttää, (värise:) värisyttää, rapisuttaa, jyräyttää.*

VI luokasta johtuessa sidevokaali:

- 1) katoa; esim. (v. *lankee:*) *langettaa, (surmaa:) surmattaa, peljättää, upottaa, hävittää.*
- 2) muuttuu u:ksi; esim. (*lepää:*) *lepäyttää, hakkauttaa, makauttaa, surmauttaa, (nokean:) nokeuttaa.*
- 3) muutamissa muuttuu edellisen vokaalin kanssa uu:ksi; esim. (*hakkaa:*) *hakuuttaa, lepuuttaa, makuuttaa.*

Muist. Niinkuin useasta yllä olevastakin esimerkistä jo näkyy, johdetaan faktitiivi-verbistä toisia faktitiivi-verbjeä. Uuden verbin perusverbi ei kuitenkaan saata olla useampi- kuin kolmitavuisen; esim. vartalosta *tuo: tuottaa*, jonka vartalosta *tuotta: tuottaa*; (*käyttä:*) *käytättää*; (*kasvatta:*) *kasvauttaa, revityttää, iketyttää, langetuttaa*. Mutta ainoastaan *peljästyttää, makauttaa* (ei *peljästyttää, makaututtaa*).

II Sarja: johtopääte *u*.

§ 195. Johtopäätteenä on tällä osastolla *u*, jolla syntyy media-verbjeä seuraavista verbiluokista:

I luokan johdannaisia on vaan muutamia, ja niissä liittyy *p* johtopäätteen ja verbin vartalon väliin; esim. (*juo:*) *juopua, syöpyä, saapua, luopua.*

- III luokan vartaloista katoa loppuvokaali johtopäätteen edestä; esim. (*jatka:*) *jatkua*, (*paista:*) *paistua*, *kaatua*, *muuttua*, *pettyä*, (*jäättä:*) *jäätyä*, (*rakasta:*) *rakastua*, (*mataloitta:*) *mataloitua*, *sairastua*, *unohtua*, *sammaltua*, *enentyä*, *alentua*, *ruohottua*, *rauhoitua*.
- V " vartaloista katoa loppuvokaali ja *oitse*-päätteisistä sidetavuun (*se*); esim. (*syökse:*) *syöksyä*, (*näke:*) *näkyä*, (*ahavoitse:*) *ahavoitua*, (*mataloitse:*) *mataloitua*.

Muist. 1. Kaikista III:n ja V:n luokan vartaloista ei synny tällaisia johdannaisia; esim. *ostan*, *annan*, *jätin*, *teen* y. m. (ei *ostun*, *jätyn*, *teyn*).

Muist. 2. Tämä pätee liittyä joskus nominivartaloihin; esim. (*kuiva:*) *kuivun*, (*musta:*) *mustun*, (*hukka:*) *hukun*, (*tippa:*) *tipun*, (*yhte:*) *yhdyn*, (*täysi*, v. *täyte:*) *täydyn*, (*yö:*) *yöpyä*.

III Sarja: johtopäätte *utu*.

§ 196. Tällä päätteellä syntyy refleksiivi-verbistä transitiivisista kaksitavuisista ja supistuvaisista verbeistä; viime mainituista katoa sidetavuun (*ta*).

- II luokasta: esim. (v. *sito:*) *sitoutua*, (*hauto:*) *hautoutua*, *istutua* (myös *istautua*).
- III " esim. (*jaka:*) *jakautua*, *antautua*, *heittäytyä*, *muutautua*, *pistäytyä*, *lyöttäytyä*.
- IV " esim. (*kääri:*) *kääriytyä*.
- V " esim. (*teke:*) *tekeytyä*, *laskeutua*, *särkeytyä*, *peseytyä*.
- VI " esim. (v. *pila(t)a:*) *pilautua*, *tarjoutua*, *hajoutua*, *repeytyä*, (*nokean:*) *nokeutua*.

Muist. 1. Päätteestä *utu* saattaa tavuun *tu* kadota, joten syntyvät lyhenneet muodot *sitoun*, *antautun*, *heittäyn*, *kääriyn*, *tekeyn*, *tarjoun* j. n. e. Tämä päätteestä saattaa myöskin pidetä siten, että *t:n* eteen tulee *n*, jolloin *t:n* edessä oleva *u* pysyy tai muuttuu edessään olevan vokaalin kaltaiseksi; esim. *jakautua*: *jakauntua*, *jakaantua*, *kokoutua*: *kokountua*, *kokoontua*, *tekeytyä*: *tekeyntyä*, *tekeentyä* j. n. e. (vert. §§ 133, 134).

Muist. 2. Nämäkin päätteet liittyvät usein nominivartaloihin; esim. (*tos*, v. *tote:*) *toteutua*, *toteentua*, (*vaka:*) *vakautua*, *vakaantua*, *hätäytyä*, *hätäntyyä*, *tuskautua*, *tuskaantua*, *velkautua*, *velkaantua*, *kotiutua*, *peräytyä*, *illaantua*.

IV Sarja: johtopäätte *ele*.

§ 197. Tällä päätteellä, jonka edestä sidevokaali useimmiten katoa, johtuu frekventatiivi-verbistä.

- II luokasta: esim. (*sano:*) *sanelen*, (*puhu:*) *puhelen*, *sitelen*, *kysele-*
len, *katselen*.

- III luokasta: esim. (*kanta:*) *kantelen, ajelen, estelen, parantelen, pu-distelen, lämmittelen, ottelen.*
- IV „ Sidevokaali melkein aina pysyy; esim. (*etsi:*) *etsien, pyyhkielen, ruokkielen*; joskus katoa, esim. (*hyppi:*) *hyppelen, (ryyppi:) ryyppelen.*
- V „ Vartaloista muodostetaan ensin faktitiivi-verbistä ja niistä vasta *ele*-päätteisiä frekventatiiveja; esim. (*laske:*) *laskettaa*, josta: *lasketella*; (*teke:*) *teettä: teettelen.* Välittömiä johdannaisia on vähä ja niissä *e* muuttuu *i*:ksi; esim. (*laske:*) *laskielen, (tunke:) tunkielen, myös tunkeilen.*
- VI „ Sidetavuus katoa, jolloin päätteen *e* vartalon vokaalin kanssa tavallisesti muodostuu *i*-päätteiseksi diftongiksi; esim. (*v. lupata:*) *lupaelen, lupailen, ryyppäilen, saarnailen (saarnaelen), kokoilen (kokoen), (repeän:) repeilen*; — *ia*-päätteisistä, esim. *leviän, eriän, sikiän, häviän* luultavasti ei synny *ele*-päätteisiä muotoja.

Muist. Kaksitavuisien vartalojen loppuvokaali pysyy usein päätteen edessä, varsinkin runokielessä; esim. (*kasva:*) *kasvaelen, seisoen, sanoelen* (myös *sanoilen*), *neuloelen, kutsuelen, istuelen* (myös *kutsuilen, istuilen*). — Sängen usein liittyy tämä pääte myös nominivartaloihin; esim. (*suoja:*) *suojelen, riitelen, (korea:) koreilen, ilveilen, säteilen, kättelen.* — Päätteen *e:n* täytyy aina muuttua *i*:ksi *ea-* ja *ee*-päätteisissä vartaloissa; esim. (*repeä-elen, repee-elen:*) *repeilen.*

§ 198. Merkityksensä vuoksi sopii tähän luokkaan myös lukea pääte *ksi*. Se liittyy enimmäkseen kaksitavuisiin *e*-päätteisiin vartaloihin; esim. (*kulke:*) *kuljeksiin, pureksiin, oleksiä*; joskus muihinkin, esim. (*kanta:*) *kanneksiä*. Päätteistä *kse* ja *ele* syntyy uusi frekvent. pääte *ksele*, josta konsonantin siirrolla muodostuu tavallisempi toisinto *skele*; esim. *kuljeskelen, oleskelen, kysyskelen, ryyppiskelen, teeskelen*, harvemmin *kuljekselen, olekselen* j. n. e. — Yksitavuisissa johtopäätteen tavallisesti pitenee *nt*:llä: *kse (ske) + nt + ele*; esim. *uiskentelen, käyskentelen, myöskentelen, (teke: tee): teeskentelen*, (harvemmin *uiksentelen, uiskelen, teeskelen, käyskelen*). Kaksitavuisissa on taas *ksentele* harvinaisempi; esim. *lauleskentelen, istuskentelen*, tavallisesti *lauleskelen, istuskelen*.

V Sarja: johtopääte *tse*.

§ 199. Tämä pääte liittyy enimmäkseen monitavuisiin *oi*-päätteisiin verbivartaloihin, mutta usein myös kaksitavui-

siin *i*-päätteisiin verbeihin; esim. (*isännöi*.) *isännöitsen*, *hara-*
voitsen, *šatuloitsen*, *katheroitsen*, (verb. vart. *nautti*.) *nautitsen*,
(*hankki*.) *hankitsen*, (*kyydin*, v. *kyyti*.) *kyyditsen*, *ruoskitsen*, *kerit-*
sen, *merkitsen*, *karhitsen*.

Muist. Tämäkin päätte liittyy väliin nominien mon. vartaloihin. Ver-
raten verbivartaloiden määrään, on niiden luku jotensakin pikkuinen. Esim.
(*riemu*, mon. vart. *riemui*.) *riemuitsen*, *iloitsen*, *kiukuitsen*, *villitsen*, *tulkitsen*,
vangitsen, *tarvitsen*, *lukitsen*. Ehkäpä näissäkin on hävinnyt verbaalivartalo
juurena; sitä osoittavat selvästi esim. sanat *hallitsen* ja *vallitsen*, jotka nähtä-
västi johtuvat kadonneista verbeistä *valtia* ja *haltia* (joista subst. *valtija*,
haltija). Päätte *tse* on luultavasti sana *itse*, jolla sekä suomenkielessä että
muissakin kielissä transitiivi-verbeistä muodostetaan refleksiivi-verbejä. Esim.
hankitsen = *hankin itseni*, *vaatetsimaan*, *vaatetsii* = *vaatettaa itsensä*, *pastieroitsee*
(= ransk. *se promener*), Sad. I, s. 62, 70, 99, 118, II, s. 39.

VI Sarja: johtopäätteet *ahta*, *aise*.

§ 200. Tähän sarjaan kuuluvat momentaani-verbit, jotka
syntyvät päätteillä *ahta* (*ahtu*) ja *aise*; kaikki vokaalit ja su-
pistuvaisissa koko sidetavuus ynnä edellinen vokaali katoavat
päätteen edestä.

- 1) *ahta*, liittyy tavallisesti kaksitav. intransitiivi-verbeihin,
enimmäkseen *u*-päätteisiin; esim. (*kilju*.) *kiljah-*
dan, (*liikku*.) *liikahdan*, (*seiso*.) *seisahdan*, (*säikky*.)
säikähdän, (*eli*.) *elähdän*, (*naura*.) *naurahdan*, (*pysy*.)
pysähdän, (*hengin*.) *hengähdän*, (v. *leimu(t)a*.) *lei-*
mahdan, (v. *haja(t)a*.) *hajahtaa*.

Luonnonäänisistä *ise*-päätteisistä katoaa tavuu *ise*;
esim. (*helise*.) *helähdän*, (*kolise*.) *kolahdan*, *tirähdän*,
(*vapise*.) *vavahdan*, *pyrähdän*.

Moneen tällaiseen *hta*-päätteiseen liittyy johto-
päätte *u*, jonka edestä *a* katoaa; esim. (*säikähtä*.)
säikähdyn, *seisahdun*, *pysähdyn*.

- 2) *aise*, muodostaa transitiivi-verbejä seuraavista kaksitav.
verbivartaloista:

II luokasta:	esim. (<i>kisko</i> .) <i>kiskaisen</i> , (<i>kilju</i> .) <i>kiljaisen</i> , <i>vinkaisen</i> .
III	” ani harvoja; esim. (<i>vetä</i> .) <i>vetäisen</i> .
IV	” esim. (<i>potki</i> .) <i>potkaisen</i> , <i>pyyhkäisen</i> , <i>yskäisen</i> , <i>raapaisen</i> .
V	” esim. (<i>nuole</i> .) <i>nuolaisen</i> , <i>puraisen</i> , <i>tekaisen</i> .
VI	” esim. (v. <i>häpe(t)ä</i> .) <i>häpäisen</i> , (<i>rohke(t)a</i> .) <i>rohkaisen</i> , (v. <i>kuiska(t)a</i> .) <i>kuiskaisen</i> , (<i>ohja(t)a</i> .) <i>ohjaisen</i> .

LIITTEITÄ.

I. Suomen vanha runokieli.

§ 201. Suomenkansan puhekieli jakautuu kahteen päämurteeseen: itäiseen eli Savon ja Karjalan murteeseen, ja läntiseen eli Hämeen ja Länsisuomen murteeseen. Nykyinen kirjakieli perustuu pääasiallisesti läntiseen murteeseen, mutta on ruvennut yhä enemmän omistamaan itämurteenkin rikasta sanavarastoa ja monipuoleisia taivutusmuotoja. Ylimalkaan itämurre suosii vokaalisia muotoja, pehmentäen konsonantteja missä vaan suinkin sopii, länsimurre on taas kovempaa ja konsonantteja suosivaa. Edellisessä on jo huomautettu tärkeimpiä ja kirjakieleenkin perehtyneitä murteellisia omituisuuksia, ja nyt mainittakoon ne muoto-opilliset kohdat, joita tässä kieliohjeissa ei ole ennen mainittu, vaan jotka ovat välttämättömät tietää itämurteeseen perustuvan vanhan runoutemme ymmärtämiseksi.*

§ 202. Vokaaleista.

1) Pitkät vokaalit jakautuvat eri tavuihin, jolloin esim. nominien yks. partitiivissa, verbien I infinitiivissä j. n. e. *aa* ja *ää* muuttuvat *oa*:ksi ja *ää*:ksi. Kuitenkin pysyvät pitkät vokaalit aina sanan ensi tavuussa jakautumatta. Esim. *aikoa* = *aikaa*, *härkeä* = *härkää*, *kattiloa* = *kattilaa*, *lenteä* = *lentää*, *ajoa* = *ajaa*, *arvoan* = *arvaan*, *arvoava* = *arvaava*, *vastoavi* = *vastaapi*, *kehräjä* = *kehräjä*.

2) Muissa tapauksissa vokaalit joko jakautuvat muuttumattomina eri tavuille; esim. *keihä-ille*, *paha-an*, *melke-in*, *kipe-*

* Kaikki tässä seuraavat esimerkit ovat otetut Kalevalasta, Kanteletaresta, Loitsurunoista ja Saduista, ja ne tavataan siellä niin usein, että turhaa olisi ollut ruveta luettelemaan niitä eri paikkoja, joissa ne ovat tavattavia. Ainoastaan kaikkein oudoimmilta tuntuvat ovat erittäin sivu- tai runoluvulla merkityt.

ille, tai eroovat toisistansa *h:n* avulla; esim. *kipehille, valkehia, kotihin, komchin* (= *komein*, superl., Kant. II, 340).

3) Monitavuisissakin *e*-päätteisissä *e* usein yks. nominaatiivissa muuttuu *i:ksi*; esim. (*kolmante:*) *kolmansi, sisari, kymmenensi*.

§ 203. Pehmenemisestä.

1) *K* pehmenee usein *s:n* ja *t:n* jälessä; esim. (*keski:*) *kesellä, (vaskei:) vasesta, (kaski:) kaselle; (koskea:) kosen, (itkeä:) itettävä*; ei pehmene sanassa *Kauko:* gen. *Kaukon* (Kal. 20: 486; 26: 459).

2) *P* pehmenee superlatiivissa usein avonaisessakin tavuussa; esim. *kummimmia, parahimmia*.

3) *T* ylimalkaan ei pehmene *s:ksi* imperf. yks. 3 persoonassa, esim. *murti, masenti, kumarti*. Muissa persoonissa pehmenee usein *l:n, n:n* ja *r:n* jälessä *l:ksi, n:ksi* ja *r:ksi*; esim. *lennin, lennit, käännin, parannin, murrin, sivallit*.

II infinitiivissä *t l:n* ja *r:n* jälessä usein jää kaksitavuisissa sanoissa pehmenemättä; esim. *kuulten, surten*. Joskus I infinitiivissä, esim. *luultakseni*.

4) *ise*-päätteisissä *k, p, t* sangen usein pehmenevät; esim. (*entise:*) *ennistä, (kultaise:) kullaista, hongaista, (raukkaise:) raukaista, (herttaise:) hertaista* (Kant. I, 90, 133), *poiastani, lämmosten, pahantavaista, ääistä* (= *äkäistä*, Arvoit. s. 83).

5) Suffiksilla usein ei ole pehmenystä kumoavaa voimaa; esim. *ajansa, pojansa, iäni* (= *ikäni*, Kant. II, 204), *jalansa*.

§ 204. Supistuvaisista.

1) Kun II luokan supistuvaiset supistuvat I luokan supistuvain kaltaisiksi, saavat ne myös näiden sidekonsonantin *h:n*; esim. (*lakea:*) *lakee, lakehilla, (korkea:) korkee, korkehilla, kapehista, kipehille, valkehia, hopehista, harmahan, vapahan, Kaimuhun* (Kal., Kant., Sad.).

2) Yks. illatiivissa on päätteenä *sen*, monikossa *isin* tai *ihin*; esim. *vierahasen, vieraisin, vieraihin*. Näiden lyhyiden muotojen yksinomaiseen käytäntöön runokielessä on ehkä runomitan vaatimus pääsyynä. Usein tapaa pitkiäkin päätteitä, esim. *karkeeseen* tai *karkeeseen* (Kant. III, 5 r. 55 ja 60 v.), vert. § 63.

3) Sängen usein ilmestyy *j* supistuvaisten sidekonsonanttina niissäkin verbeissä, joissa sitä nykyisessä kirjakielessä ei enää tavata; esim. *kohtajan, varaja, osaja, karkajavi* (Kant. I, 32, 68; II, 211, 273); *havaja* (Loitsr. s. 26), *porajan, avajan, kelpajan*.

§ 205.

Taivutuksesta.

1) Yksikön essiivissä käytetään lyhempää muotoa seuraavista kaksitav. *e*-päätteisistä: *vetenä: vennä, metenä: mennä, sutena: sunna, tulena: tulna ja tulla, tuulena: tuulna ja tuulla, mielenä: mielnä ja miellä* (Loitsr. s. 17, 31, 87, 98, 126, 156, 166, 183, 188, 244, 246, Sananl. s. 354), *viitenä: viännä, kuutena: kuunna* (Loitsr. s. 279, Sananl. s. 529), *neitenä: neinnä* (Kant. II, 232; Kal. 4: 137, 18: 354). — *Päivänä: päänä*; esim. *kuuna päänä, vasta päänä vilisenä* (Kal. 12: 89).

2) Optatiivi lyhenee usein siten, että siitä katoa joko modinmerkki (*ko*), esim. (*varokotte:*) *varo'otte, ratko'omme*, tai toinen kaksinkertaisesta vokaalista, esim. *elkötte*, tai edellisten ohessa toinen persoonapäätteen konsonanteista, esim. *viitsiöte, katso'ote, laulaome*; väliin vaan *k*, esim. *juottuoon, tuotaohon*. — Samoin usein imperatiivissakin, esim. (*ruvetkaamme:*) *ruvetkamme*.

3) Mon. 1 ja 2 persoona saavat usein päätteet *mma* ja *tta*; esim. *lähemmä, tulimma, tempoamma, viitsimmä, tietäisittä, katkoisitta, murentaisitta* (Kant. I, 222; II, 269). Samoin suffiksissa; esim. *lauloaksemma* (Kant. II, 269) y. m. m.

4) Koncessiivin ja konditionaalin yhdistyneistä modinmerkeistä on muodostunut n. k. modus eventivus, joka osoittaa mahdollisuutta; esim.

Kal. 23: 219	<i>Tuosta sulho suuttuncisi</i>
” ” 220	<i>Mies nuori nuristuncisi.</i>
” ” 428	<i>Kaunosi kamaltuncisi.</i>

Samoin *lieneisi* (Setälä, Koillis-Sat. kans. kielestä, s. 116). Nämät ovat ainoat tiedossa olevat muodot tätä modia.

5) Aktiivissa katoovat sidevok. *a* ja *ä* useista kaksitav. *ta-*, *tä-*päätteisistä vartaloista *t:n*, *k:n* ja *n:n* edestä; esim.

I infin. (*tietä-tä', tiet-tä':*) *tietä; kaata, kaataksi.*

II infin. (*tietä-ten, tiet-ten:*) *tieten; taiten, kierten, jouten, kääten* (Kal. 18: 530, 590), *souten* (Kant. II, 176), *tuten, hu-*

ten (Loitsr. s. 19), *vuoten* (= *vuotaen*, Sananl. s. 423).
— *Konc. tiennen*, *Partic. tiennyt, löynnyt*.

6) Passiivin vartalo lyhenee seuraavissa verbeissä siten, että tavuut *me, de* tai *te* jäävät pois.

tunnetta:	tutta	josta	<i>tutaan, tuttiin, tuttu, tuttava, tuttaisihin.</i>
rakennetta:	raketta	”	<i>rakettane, rakettu, rakettava</i>
käännettä:	käättä	”	<i>käätty, käättä (= käännettä)</i>
kuumennetta:	kuumetta	”	<i>kuumettihin</i>
väännettä:	väättä	”	<i>väätty</i>
työnnettä:	työttä	”	<i>työtty</i>
tyhjennettä:	tyhjettä	”	<i>tyhjettävä, tyhjetty</i>
tiedettä:	tiettä	”	<i>tietään, tiettiin, tietty</i>
pyydetä:	pyyttä	”	<i>pyytään</i> (Sananl. s. 224)
raadetta:	raatta	”	<i>raattu</i>
löydetä:	löyttä	”	<i>löytään, löyty</i>
soudetta:	soutta	”	<i>souttu</i>
säädettä:	säättä	”	<i>säätty</i>
kaadetta:	kaatta	”	<i>kaataan</i> (Kal. 36: 20), <i>kaattu, kaattanehe</i>
noudetta:	noutta	”	<i>noutaan, nouttava, nouta (= nou-deta)</i>
joudetta:	joutta	”	<i>joutaan, jouttiin</i>
voidetta:	voitta	”	<i>voittu</i>
taidetta:	taitta	”	<i>taittaisiin</i>
vyötettä:	vyöttä,	”	<i>vyötty</i>
heitettä:	heittä	”	<i>heitty</i> (Kant. II, 57)

Samaan tapaan syntyy vartalosta *kielletä*: *kieltä*, josta *kielty* (Kant. I, 132), tavallisesti *kielty*, gen. *kieltyyn*.

Refleksiivi-verbit.

§ 206. Paitsi taiputusopissa mainituista *utu*-päätteisiä refleksiivi-verbejä, tapaa vanhassa runoudessa ja Itäsuomen puhekielessä suuren joukon refleksiivi-verbejä, joita nykyinen kirjakieli ei vielä ole ruvennut käyttämään, koska niiden taiputusmuodot ovat vielä jokseenkin hämäriä. Ne näyttävät syntyvän refleksiivi-pronominista *itse*, johon on liitetty persoonapäätteet. Väliin on sana *itse* säilynyt niissä jotenkin eheänä; esim. *vaatetsii, muuttihe* (*ihe = itse*), mutta usein on siitä vaan *i*

jällellä, esim. *vetäminen, käänteleivät*; *t* on usein muuttunut *h*:ksi tai *h*:ksi; esim. *pukihe, laaskukse*. Refleksiivinen pääte vaikuttaa pehmennyksen vartaloverbin sidetavuussa. Esimerkkinä olkoot seuraavat, vanhassa runoudessamme tavattavat muodot.

Indik. preesens-aika.

- Yks. 1 p. pääte *me (ime)*; esim. *luome, laseme, heitäime, varoeleime*.
 „ 2 p. pääte *tet (itet)*; esim. *pistätet, levitätet*.
 „ 3 p. pääte *kse (ksen, ikse)*; esim. *lyökse, asetakse, lopekse, tungekse, väkse, reuoikse, kohennaikse, nosteleikse, suoriuksen*.
 Mon. 1 p. esim. *työntelemme*.
 „ 3 p. pääte *kset*; esim. *viettelekset, laittelekset, työntelekset* (Korhos. runot, s. 122, 136, 137).

Imperfekti.

- Yks. 1 p. pääte *ime*; esim. *ampasime, siirrime, katsahime* (Kant. II, 160).
 „ 2 p. pääte *ihit*; esim. *ärtelihit, valmistihit, riensihit* (Kal. 22: 225); usein myös *ihet*; esim. *suorihet, leikkasihet* (Loitsr. s. 13).
 „ 3 p. päätteet *ihe, iin*; esim. *somistelihe, tarjosihe, vaatettihe, muutaltihe, heittiin, käänteliin, pistiin*.

Kondit. preesens.

- Yks. 1 p. pääte *ime*; esim. (*riisuisi-ime*;) *rüisuisime, kenkisime, heittäisime, huolisime, varustaisime*.

Imperatiivi.

- Yks. 2 p. pääte *te (ite)*; esim. *lyöte, panete, ojentelete, levättelete, kääte* (Loitsr. s. 119), *sovite, veäite, seisctaitte, laskeite, siirräite*.*

* Paitsi näitä jotenkin säännöllisiä muotoja löytyy suuri joukko yksinäisiä, säännöttömämpiä, joiden luetteleminen kävisi liian laajaksi. Sekä puhe- että runokielessä sängen usein tavattavat, ainoastaan *in* avulla muodostuneet muodot, niinkuin *vetäitä, opetellaita, heittiin, tunkeitessa* y. m. s., näyttävät puolustavan Beckerin, Collanin ja Eurénin refleksiivisten verbein muodostamistapaa. Mutta vaikkapa *in* avulla usein syntyykin refleksiiviverbejä, niin tuskinpa vaan niiden muodostaminen on niin säännöllinen ja kaikissa modeissa tavattava, kuin mainitut kielioopin tekijät ovat oletaneet,

§ 207. Muita vanhan runokielen omituisuuksia mainittakoon lyhyesti seuraavat:

1) Mon. genetiivin päätteessä *iten t* joskus, vanhan kirjakielen tapaan, muuttuu *tt*:ksi, vaikka sidevokaali onkin kadonnut; esim. *istujitten, rikkahitten, (enkelitten, tuomaritten)*.

2) Pääte *vi* on usein kahden samaan tavuuseen kuuluvan vokaalin jälessä; esim. *makaavi, lepävi, hierouvi*.

3) *milma = minua, silma = sinua*.

4) *mini = minne asti, sini ja sinis = sinne asti, kuni ja kunis = kunne asti; kolmatse ja kolmitse, samatse, perätse, paraitse, kaiketse, kaikitse, saatse* (Loitsr. s. 257), = *kolmasti, samaten, peräti, parhaiten, kaiketi, saakka*.

5) Imperat. *kuulestamma = kuuleppas* (Kant. II: 270), *läkkämästä*; optat. yks. 1 p. *kaatukoni, muuttukoni* (Kant. III, 25).

6) *meet, mee, kappas, laskent, kiellyt* (Kant. I, 90), *antant, pyyhkint y. m. = menet, mene, katsoppas, laskenut, kiellännyt j. n. e.*

II. Vieraskielisten sanain taivutus.

§ 208. Useat lainasanat ovat joko luonnostansa niin suomalaisen sanain kaltaisia tai käytännön kautta siihen määrään suomalaisiksi muodostuneita, ettei niiden taivutuksessa ja käytännössä ilmaudu mitään hankaluutta. Sellaisia olisivat esim. *peili, keisari, Viipuri, Eurooppa, Aasia, Yrjö, Tuomas, Moses, Lontoo, Pariisi, Berliini, Tukholma, Englanti*, s. o. enimmäkseen tunnetut paikkakuntain nimet ja useat ristimänimet sekä kieleen perehtyneet appelliiviset lainasanat. Mutta useimpia, etenkin harvemmin käytettyjä paikkain nimiä, ristimä- ja sukunimiä, ei voi saada näin selvästi suomalaisen muotoon, koska ne sen kautta tulisivat mahdottomiksi tuntea.

Muist. 1. Ettei nimienkään muodostamisessa tarvitse aivan turhanpäiväisesti arkailla, osoittaa kaikkien kansain menetystapa. Niinpä ovat ristimänimet ja usein historiallisetkin sukunimet muodostetut ja kirjoitetut kunkin kansan äänenlakien ja kirjainvarojen mukaan. Pääasia on, että alkuperäisistä vartaloäänteistä säilyy niin paljon kuin mahdollista, ja pääte muodostukoon kunkin kielen mukaan. Esimerkiksi nimistä: *Carolus, Johannes, Pompejus, Margaretha, Marcus Aurelius*, saadaan ranskalaiset: *Charles, Jean, Pompée, Marguerite, Marc Aurèle*. — Senpä vuoksi lienee turhaa ainoastaan nimien tähden tuoda kieleen uusia, siinä ennen olemattomia ääniä ja niiden merkkejä (kirjaimia). Mutta koska aakkoset b, c, f, x, q, z ovat yleisiä kaikissa sivistyskansoissa, ja koska ne Suomenkin kansalle ovat ammoisista ajoista tunnetut, niin on parasta käyttää niitä, tarvittaessa, vieraskielisissä, kieleemme perehtymättömissä nimissä ja harvinaisemmissa tiedesanoissa.

I. Ominaisnimet.

a) Vokaalilla päättyvät ominaisnimet.

§ 209. Vokaalilla päättyviin nimiin liitetään suomalaiset taiputuspäätteet, joiden edessä sidevokaali aina pysyy; esim. *Gallia*, *Cornelia*, *Delhi*, *Makao*, *Vigny*, *Cicero*, *Göthe*: *Gallian*, *Cornelialta*, *Delhiin*, *Makaosta*, *Vignylle*, *Ciceroksi*, *Göthen*, *Götheä*, *Göthelle* j. n. e.

Muist. 1. Jos viimeinen tavuu lausutaan pitkäksi, on partiviivissa päätteenä *ta*. Oudommissa sanoissa asetetaan apostroofi päätteeseen; esim. *Laboulaye'ta* (lue: *Labuleeta*); *Rousseau'-ta* (lue: *Russoota*); *Voltaire*: *Voltaire'n*, *Voltaire'ltä*, *Voltaire'en* j. n. e., *Albuquerque'a*, *La Hogue*, gen. *La Hogue'n*, illat. *La Hogue'en* j. n. e.

Muist. 2. Kreikkalaisista *ai-* ja *oi-*päätteisistä nimistä heitetään *i* pois; esim. *Athena*, *Delfo*, *Thermopyla*, *Theba*.

b) Konsonantilla päättyvät ominaisnimet.

§ 210. Vanhain kielten *as-*, *es-*, *is-*, *os-*, *us-*päätteiset nimet taipuvat suomenkielisinä seuraavalla tavalla:

as, gen. joko *aksen*, esim. *Joas*, *Juudas*, *Matatias*, *Gorgias*, *Hippias*, *Nikias*: *Joaksen*, *Hippiaksen* j. n. e., tai *aan*, esim. *Epaminondas*, *Leonidas*, *Kalkas*, *Amyntas*: *Epaminondaan*, *Kalkaan*, *Amyntaan*, part. *Epaminondasta*, *Kalkasta* j. n. e.

es, gen. joko *eksen*, esim. *Herodes*, *Narses*, *Origenes*, *Diomedes*, *Miltiades*, *Kambyses*: *Herodeksen*, *Narseksen*, *Miltiadeksen* j. n. e., tai *een*, esim. *Sokrates*, *Perikles*, *Xerxes*, *Aristoteles*, *Demosthenes*, *Akilles*: *Sokrateen*, *Perikleen* j. n. e., abl. *Herodekselta*, *Narsekselta*, *Sokrateelta*, *Xerxeeltä*, *Akilleeltä* j. n. e.

is, gen. *iksen*, esim. *Paris*, *Apis*, *Isis*, *Memfis*, *Semiiramis*: *Pariksen*, *Semiiramiksen* j. n. e.

us, *ys*, gen. *uksen*, *yksen*; esim. *Augustus*, *Varus*, *Galerius*, *Orfeus*, *Odysseus*, *Venus*, *Zeus*, *Otrys*: *Augustuksen*, *Odysseuksen*, *Zeuksen*; part. *Augustusta*, *Odysseusta*, *Zeusta*; illat. *Augustukseen*, *Odysseukseen*, *Zeukseen* j. n. e.

os, gen. *oksen*, esim. *Khios*, *Kyros*, *Minos*, *Aiolos*, *Argos*, *Homeros*, *Peisistratos*, *Pelopenneesos*, *Parnassos*: *Khioksen*, *Kyrokseen* j. n. e.

Muist. Muutamat taiputtavat monitavuiset *is-*päätteisetkin supistuvaisten tapaan: *is*, gen. *iin*; esim. *Parysatis*, *-tiin*, *Semiiramis*, *-miin*. — *us-*päätteisissä tavuu *us* väliin muuttuu *iksi*, esim. (*Vaticanus*;) *Vatikaani*,

(*Aegyptus*:) *Egypti*; muutamissa sanoissa saattaa jäädä kokonaan pois; esim. *Hadrianus*: nom. *Hadrian*, gen. *Hadrianin*. — Monitavuisissa *os*-päätteisissä heittyä taivutettaessa usein *s* pois; esim. *Homeros*, *Peisistratos*, *Parnassos*, gen. *Homeron*, *Peisistraton*, *Parnasson* j. n. e. Muutamat taivuttavat ne supistuvaisten tapaan: gen. *oon*; esim. *Homeroon*, *Peisistratoon* j. n. e.

§ 211. Muunlaiset konsonantilla päättyvät sanat pysyvät yks. nominatiivissa muuttumattomina ja muissa sijoissa saavat sidevokaaliksensa *i:n*; esim. nom. *Poseidon*, *Pertinax*, *Pelops*, *Pollux*, *Tiryns*, *Agamemnon*, *Demeter*, *Nikanor*, *Xenofon*, *Tarentum*, *Latium*: gen. *Poseidonin*, *Pelopsin*, *Polluxin*, *Demeterin*, *Xenofonin*, *Tarentumin*, *Latiumin* j. n. e.

§ 212. Nykyisistä kielistä lainatut nimet taipuvat yllämainittuihin kuin samanaikaiset suomalaiset sanat. esim. *Tunis* (*-iksen*), *Ulfilas* (*-laan*), *Topelius* (*-liuksen*), *Texas* (*-aan*), *Kansas* (*-aksen* tai *-aan*), *Solis* (*-ksen*), *Bucnos-Ayres* (*-reen*). Ne nimet, joihin ei ole vastaavia suomalaisia päätteitä, ovat yks. nominatiivissa muuttumattomia ja muissa sijoissa ottavat sidevokaaliksensa *i:n*; esim. *Dickens*: *Dickens'in*, *Bayard*: *-d'in*, *Diderot*: *Diderot'in*, *Bordeaux*: *Bordeaux'in*, *-x'ia*, *-x'ista* j. n. e. *Titian*: *Titianin*, *Rotteck*: *-ck'in*, *Brandenburg*: *-gin*, *Antwerpen*: *-penin*, *Tybingen*: *-genin*, *Artois*: *-s'in*, *Orleans*: *-ans'in*, *Rabelais*: *-s'in*.

Muist. Oudoissa nimissä käytetään apostrofia.

II. Yhteisnimet.

§ 213. Yhteisnimet (nomina appellativa), suomenkieleen lainattuina, muodostuvat sen mukaan kuin ne lausutaan, s. o. niiden ääntäminen on niiden kirjoitustavan perustuksena. Lainattaissa katoa niistä vieraskieliset kirjaimet, ja äännelettänsä näitä lähimmin vastaavat suomalaiset tulevat sijaan. Niinpä saadaan sanasta: *majestät*: *majesteetti*; *doctor*: *tohtori*; *musik*: *musikki*; *circus*: *sirkus*; *apothek*: *apteekki*; *bank*: *pankki*; *jesuit*: *jesuiitta*; *kaffe*: *kahvi*; *vokal*: *vokaali*; *imperfectum*: *imperfekti* j. n. e.

§ 214. Yhteisnimiä johdettaissa, muodostuvat latinalaispäätteet seuraavasti:

us: *i*, esim. (*infinitivus*): *infinitiivi*; *nominatiivi*, (*advocatus*): *advokaatti*, *kandidaatti*, *senaatti*, *veteraani*, *plebeji*, *tyranni*, *tribuuni*.

Monessa sanassa säilyy päätte *us* (gen. *uksen*); esim. (*circus*:) *sirkus*, *sirkuksen*; *census*, *tribus*, *idus*, *casus*, *pontifex maximus*, gen. *-maximuksen*.

um: *i*; esim. (*momentum*:) *momentti*, *verbi*, *imperfekti*.

iun: *io*; esim. (*collegium*:) *kolleegio*, *konsiilio*, *konsistorio*, *beneficio*.

Muutamissa apellatiiveissa *iun* muuttuu *i*:ksi; esim. (*participium*:) *participi*, *gerundi*.

eum: *eo*; esim. (*colosseum*:) *kolosseo*; (*lyceum*:) *lyseo*.

io: *ioni*; esim. (*declinatio*:) *deklinationi*; *aspirationi*, *inspektioni*.

is: *i*; esim. (*singularis*:) *singulaari*, (*aedilis*:) *aediili*.

§ 215. Näin muodostuneet lainasanat taipuvat niinkuin samanhäätteiset alkuperäiset suomalaiset sanat; esim. *tribuuni*, *-nin*, *-niin*, *-nein*, *-neissa* j. n. e.; *lyseo*, *lyscota*, *-oita*, *-oja*, *-oiden*, *-oitten*, *-ojen* j. n. e.

Muist. 1. Usein täytyy näissäkin päätteissä säilyttää alkuperäinen nominatiivi ja taivuttaessa liittää siihen sijapäätteet *i:n* avulla; esim. *jus-privatum*, gen. *jus-privatum'in* j. n. e. — Vokaalilla päättyviin liitetään vaan suomalaiset sijapäätteet. Muunlaiset konsonantilla päättyvät, kuin yllämainitut, pysyvät yks. nominatiivissa muuttumattomina ja muissa sijoissa saavat sidevokaalikseen *i:n*; esim. nom. *preesens*, gen. *preesensin*.

Muist. 2. Liian vaikeain tai monimutkaisten sanain taivutusta vältetään siten, että niihin lisätään joku asianomainen appositionisana; esim. *Trapezus-kaupunki*, *pontifex maximus-pappi*, *Metamorphoses-kirjat*, ja sitten taivutetaan vaan sanan suomalainen osa.

Aakkosellinen sisällysluettelo.

	Sivu.		Sivu.
A.			
a:n muuttuminen tai katoaminen	8, 135.	<i>Impersonaali-verbit</i>	95.
a, johtopääte	126.	-in (v. -ime), johtopääte	110.
<i>Adverbit</i>	103.	-inen, johtopääte	114.
-ahta, -ahtu, -aise, johtopäätteet	132.	<i>Infinitiivi</i>	71, 75.
-ain (v. -aime), johtopääte	111.	<i>Inkoatiivi-verbit</i>	125.
<i>Akkusatiivi</i>	35.	<i>Instruktiivi</i>	35.
<i>Aktiivi</i>	64.	<i>Instruktiivi-verbit</i>	125.
<i>Apuverbi</i>	75, 79.	<i>Interjektionit</i>	107.
-as (v. -aha), johtopääte	109.	-io, johtopääte	110.
<i>Aspirationi</i>	1, 20, 47, 69, 71.	-isa, johtopääte	120.
B. C. D.			
b, c, vieraskielisissä sanoissa	1, 138.	J.	
<i>Censitiivi-verbit</i>	125.	j, supistuvaisten sidekonsonantti	21, 49, 82, 135.
d	1.	-ja, -jainen, -jain, -jan, johtopäät-	111.
<i>Diftongit</i>	2, 7.	teitä	109, 125.
E.			
e:n muuttuminen tai katoaminen	11.	<i>Johdannaiset</i>	4.
-e (v. -ehe), johtopääte	110.	<i>Juuri</i>	4.
-ele, johtopääte	130.	K.	
<i>Essiivi</i>	13, 34, 79, 135.	k:n pehmeneminen	14, 79, 134.
<i>Essiivi-verbit</i>	125.	-kas (v. -kkaha), johtopääte	120.
<i>Excessiivi</i>	36.	-ke (v. -kkehe), "	120.
F. G. H.			
f vieraskielisissä sanoissa	1, 138.	<i>Kieltosana</i>	98.
<i>Faktitiivi-verbit</i>	124, 126, 128.	<i>Kirjaimet</i>	1.
g	1.	-kka, johtopääte	112.
<i>Genetiivi</i> (monikon)	27, 138.	-kki, "	120.
h:n muuttuminen	20.	-kko, "	24, 112.
-hka, -hko, johtopäätteitä	120.	<i>Komitatiivi</i>	35.
I.			
i:n muuttuminen tai katoaminen	11.	<i>Komparatiivi</i> , katso <i>vertailu</i> .	
-i, johtopääte	120.	<i>Konjunktionit</i>	107.
<i>Illatiivi</i>	34, 134.	<i>Konsonantit</i>	1, 13.
<i>Imperfekti</i>	70, 75.	<i>Korko</i>	5, 33.
L.			
		-ksu, -ksi, johtopäätteitä	128.
		-kunta, liitännäispääte	124.
		-la, johtopääte	120.
		-lainen, johtopääte	113, 124.
		-las (v. -laha), johtopääte	121.

<i>Laskusanat</i>	55.
<i>Latiivi</i>	36, 53.
<i>Liittosanain sijoitus ja vertailu</i>	54.
<i>Liitännäiset</i>	122.
<i>-lo, johtopäätte</i>	121.
<i>-loi, monikon merkki</i>	24.
<i>-loinen, liitännäispäätte</i>	121.
<i>-läntä, "</i>	124.

M.

<i>m:n muuttuminen</i>	20.
<i>-ma</i>	71, 113.
<i>-mäinen, johtopäätte</i>	121.
<i>Media-verbit</i>	125, 129.
<i>-mo, johtopäätte</i>	121.
<i>Modus eventivus</i>	135.
<i>-moinen, johtopäätte</i>	121.
<i>Momentaani-verbit</i>	125, 132.
<i>-mus (v. -mukse), johtopäätte</i>	113.
<i>Mutatiivi, k. excessiivi.</i>	

N.

<i>n:n muuttuminen</i>	20.
<i>-na, johtopäätte</i>	121.
<i>-ne "</i>	128.
<i>-nen, "</i>	114.
<i>-niekka, "</i>	124.
<i>-nki, "</i>	121.
<i>-nko, "</i>	121.
<i>-nne (v. -ntehe), johtopäätte</i>	121.
<i>Nominatiivi</i>	26.
<i>Nomini</i>	23.
<i>Nominin luku</i>	24.
" <i>sijat</i>	25.
" <i>suku</i>	23.
<i>-nta, johtopäätte</i>	115.
<i>-nti "</i>	115.
<i>-nto "</i>	115.
<i>-nut, -nyt, k. participi.</i>	

O.

<i>-o, johtopäätte</i>	117.
<i>-os (v. -okse), johtopäätte</i>	115.

P.

<i>p:n pehmeneminen</i>	16, 79, 134.
<i>Participi</i>	70, 75.
<i>Partikkelit</i>	23, 103.

<i>Partitiivi</i>	29.
<i>Passiivi</i>	64, 74, 136.
<i>-pi, verbin persoonapäätte</i>	67.
<i>Pitkien vokaalien muutokset</i>	7.
<i>Postpositionit</i>	105.
<i>Potentiaali k. verbin modit (kon-</i> <i>cessiivi).</i>	
<i>Preesens-aika</i>	67, 75.
<i>Prepositionit</i>	105.
<i>Prolatiivi</i>	35, 138.
<i>Pronominaalit</i>	63.
<i>Pronomininit</i>	59.
<i>Päätte</i>	4.

R.

<i>Refleksiivi verbit</i>	96, 125, 130, 136.
<i>-ri, johtopäätte</i>	116.
<i>Runasmuotoiset nominit</i>	54.
" <i>verbit</i>	98.

S.

<i>-s (v. -kse), johtopäätte</i>	116.
<i>se-päätteisten pehmeneminen</i> 17, 134.	
<i>Sidekonsonantti, sidetavuut ja side-</i> <i>vokaali</i> :	4.
<i>-sta, johtopäätte</i>	127.
<i>-sto, "</i>	121.
<i>Superlatiivi, k. vertailu.</i>	
<i>Supistuvaiset</i>	21, 47, 82, 134.
<i>Sääntöttömät verbit</i>	98.

T.

<i>t:n pehmeneminen</i>	16, 79, 134.
<i>ta, partitiivin päätte, k. partitiivi.</i>	
<i>ta, infinitiivin " k. infnitiivi.</i>	
<i>-ta, johtopäätte</i>	119, 126, 128.
<i>Taipumattomat adjektiivit</i>	53.
<i>Taivutusluokat</i>	36, 79.
<i>-tar, johtopäätte</i>	24, 117.
<i>Tavuut</i>	3.
<i>-ton (v. -ttoma), johtopäätte</i>	117.
<i>-tse, johtopäätte</i>	131.
<i>-tta, -tto, johtopäätteitä</i>	122.

U.

<i>-u, johtopäätte</i>	117, 129.
<i>-us (v. -ukse), johtopäätte</i>	118.
<i>-us (v. -ute), "</i>	119.

ut- (v. *ue-*)päätteiset 17, 35, 46, 122.
-utu, johtopääte 130.

V.

-va, johtopääte 122.
Vaillinaiset nominit 55.
Vartalo 4.
Verbit 23, 64.
Verbin ajat 65.
 ” *johto* 125.
 ” *laji* 64.
 ” *luvut* 65.
 ” *modit* 65.
 ” *merkitys* 124.
 ” *muodot* 64.
 ” *persoonat* 65.
Vertailu 51.
-vi, verbin persoonapäätte . 67, 138.
Vokaalit 1, 133.

Vokaalinsiirto 22.
Vokaalisointu 7.

Y.

Yhdistetyt ajat 78.
-ys (v. *-ykse*), katso *-us* (v. *-ukse*).
-ys (v. *-ytle*), ” *-us* (v. *-ute*).
yt- (v. *ye-*) päätteiset, katso *ut-*
 (v. *ue-*) päätteiset.
-yly, katso *-utu*, johtopääte.

Ä.

ä:n katoaminen tai muuttuminen 8, 135.
ä, johtopääte, katso *a*, johtopääte.

Ö.

-ö, johtopääte, katso *-o*, johtopääte.
-ös, ” ” *-os*, ”

~~317 1/2, I, 52.~~

G. V. S.

Hinta: 2 m. 50 p.

Yanom. kiel. 3.
Hämäläinen

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 9811

X

